

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

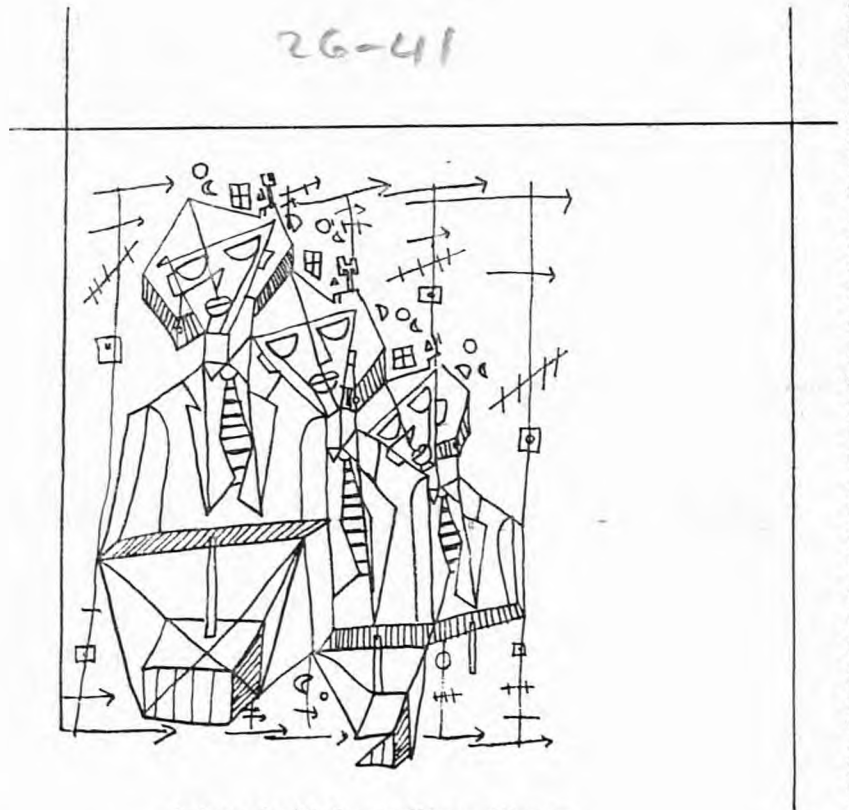
ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Κώστας Κόλλας: Α' βραβείο Θεατρικού έργου

1984-87
26-41

●
Το
σπιτομάζουμα

●
Τα ιονάφκια

Αφίσα (σχέδιο) του Κώστα Νέστορα

Μήπως χάσαμε το νόημα του έρωτα;

Η τεχνητή γονιμοποίηση της πέτροφας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Παλαιὰ τεύχη μπορεῖτε νὰ προμηθευθεῖτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου

Ἡ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον
τῶν συνδρομητῶν τῆς

Παρακαλοῦμε νὰ μεριμνήσετε γιὰ τὴν ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς
τοῦ ἔτους 1983

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

- 1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ
- 2) ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΥ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΟΥΝ
ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙ-ΚΟ ΣΠΙΤΙ

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Νέα διεύθυνση Βασιλέως Κων)ντίνου 40, κάθε Δευτέρα Τρίτη Πέμπτη 6-9 ἀπόγευμα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ”

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΤΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Έτος Η Τόμος Δ' Τεύχος 26

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Οδυσσέας Ντινόπουλος, Ελένη Μητσάλα
Λευκή Σαμαρά, Χρήστος Μουχάγιερ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Βασ. Κωνσταντίνου 44

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γιάννης Καρατσώλης, Γεωπόνος 21.331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Αφίσα του Κώστα Νέστορα

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ — ΕΚΤΥΠΩΣΗ

-Τυπογραφία- Αντώνη Μαυρογένη
Αντωνίου Καμάρα 3 — τηλ. 260.140 & 226.924
Θεσσαλονίκη

Περιεχόμενα

Ιστορικά — Λαογραφικά — Κοινωνικά

ΠΥΡΙΝΟΥ Π.: Κατάλογος Βιβλίων Σχολείου μετά το 1822	4
ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ ΘΩΜΑ: Οι κατασιούδοι και τα αγ- γίτσια, τα πρώτα ρόδα	6
ΜΗΤΣΑΛΑ ΖΕΓΓΙΝΗ ΕΛ.: Τα παλιά Ναουσαϊκά σπίτια	8
ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ ΝΙΚΟΣ: Ιερομόναχος Μελέτιος	10
ΣΒΑΡΝΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ: Το σπιτομάζουμα	11
ΣΠΑΡΤΣΗ Ν.: Τα Ιανάφκια	13
ΞΗΡΟΥΤΥΡΗ Γ.: Μήπως χάσαμε το νόημα του έρωτα;	17

Ιατρικά — Επιστημονικά

ΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ Σ. και ΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ Ν.: Ιν- τερφερόνη — Προοπτικές και υποσχέσεις	20
ΔΟΔΗ Θ.: Στοματικός καρκίνος	21
ΧΩΡΟΠΑΝΙΤΗ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ: Η τεχνητή γονιμο- ποίηση της Πέστροφας	30

Παιδαγωγικά — Λογοτεχνικά — Αφιέρωμα

Κώστας Κόλλας Α' βραβείο θεατρι- κού έργου	22
ΤΖΙΩΝΑ ΙΩΑ. Η λειτουργία της ποινής ως εκπαι- δευτικό μέσο	26
ΜΟΥΜΤΖΙΔΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΚΙΚΗ: Η βροχή	32

Δενδροκομικά — Γεωργικά

ΚΩΤΟΥΛΑ — ΣΥΚΑ ΕΛΕΝΗ: Ζιζανιοκτόνα στο καλαμπόκι	33
ΡΟΥΜΠΟΥ ΑΘΑΝ.: Ενδιάμεσος εμβολιασμός στην Ουίλιαμς	35
ΠΑΛΟΥΚΗ ΣΤΕΡ.: Η ψώρα «βαρβακάδα» στην ακτινιδία	37
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔ.: Δεντροκομικά θέματα	39

Αγαπητέ φίλε

Με ιδιαίτερη
τέυχος της «ΝΑΟ
ύλη ποικίλη επίκα
Στις σελίδες
νούνται αυτή την
νεργατών. Αυτό
σία. Η προσθήκη
πολύ στην βελτί
και στην εξύψωσ

Αγαπητέ φίλε

Στο περιοδι
αρκετά άρθρα ιστ
χομένου. Έτσι α
να» το πώς ζούσα
νων γενεών. Επί
άρθρα κοινωνικού
νου που έχουν σχ
των νέων, την σ
γώγησή τους.

Αγαπητέ φίλε

Με ιδιαίτερη
θευμένο συγγραφ
η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ»
πως και οι πολ
που συνεργάστηκ
κής».

Αγαπητέ φίλε

Στις σελίδες
στένεται άρθρα ε
ριεχομένου, καθώ
κής φύσεως που
γητές της περιο
θθενειών, ζιζανία
Αυτά για τ
μηνο.

Ετήσια συνδρο
Δήμοι, Κοινότη
Εξωτερικού δο

Παρατηρήσεις και συμπεράσματα πάνω στον κατάλογο των βιβλίων του Δημοτικού Σχολείου της Νάουσας που επαναλειτούργησε μετά την επανάσταση του 1822

**Του Παύλου Πυρινού
καθηγητού**

I. Εισαγωγή

Στην προσπάθειά μου να βρω πληροφορίες για εκπαιδευτική δραστηριότητα στη Νάουσα κατά τους χρόνους της Τουρκοκρατίας, βρήκα στο αρχείο της Ιεράς Μητροπόλεως Βεροίας αρχαιολόγιο υλικό για τη βιβλιοθήκη του Δημοτικού σχολείου της Νάουσας που επαναλειτούργησε μετά την επανάσταση (1822).

Επειδή, από τα όσα γνωρίζω, δεν έχει ερευνηθεί σ' όλη την έκταση η εκπαιδευτική δραστηριότητα στη Νάουσα κατά τους χρόνους της Τουρκοκρατίας (ιδιαίτερα μετά το 1822), θεώρησα σκόπιμο να παρουσιάσω έναν άγνωστο και ανέκδοτο κατάλογο των βιβλίων της βιβλιοθήκης του Δημοτικού Σχολείου της Νάουσας, με σκοπό να χρησιμοποιηθεί από τον ιστορικό του μέλλοντος.

II. Ο κατάλογος των Βιβλίων της Βιβλιοθήκης του σχολείου της Νάουσας

Ο κατάλογος αυτός, με την ένδειξη « ω μ β : Νοεμβρίου : 3 : Ενταύθα γίνεται η καταγραφή των βιβλίων της Σχολής της πολιτείας ταύτης Νάουσας », είναι καταχωρημένος στις 312 και 311 σελίδες ενός κώδικα' της Ιεράς Μητροπόλεως Βεροίας, που φέρει τον τίτλο «Κώδιξ Μητροπόλεως Βεροίας και Νάουσας 1833 - 1884» και έχει διαστάσεις 32,7Χ24,4 κατ. και 354 σελίδες.

Οι συγγραφείς και οι τίτλοι των βιβλίων όπως έχουν στον κώδικα :

«Εκκλησιαστική ιστορία του Μελετίου	2
Παλαιά Διαθ: κατά τους Ο' ρητορική ερμολόγιους	2
Εκλογαί Ιωάννου του Στοβαίου	1
Επιστολάριον Θεοφίλου Κορυού :	1
Ερημολ: Περδικ: Ιατρού	1
ορθόδοξος διδασκαλία του Πλάτωνος	1
Κεφάλαια παραινεί: Βασιλείου Μακεδ:	1
Αρμονία οριστική των όντων	1
Διάλογοι Φωκίωνος	1
Βίβλος οδηγός της αληθείας	1
Σοφοκλέους τραγωδία	1
Αιθιοπικά ηλιοδώρου	1
Επιστολάριον Δαρβάρεως	1

Οδηγός Αναστασίου Σιναΐτου	1
Γεωγραφία Μελετίου	1
Εισαγωγή εις την φιλοσ: Εγγενίου Βουλγάρεως	1
Γεωγραφία Ανθίμου Γ: ποίημα καροινικών Αμβρ:	1
λόγοι ηρωδιανού	1
ποίημα κατά δάφν: και χλ:	1
Εισαγωγή εις την ελ: γλώσσαν του Δαρβ:	1
Χειρ: ιστορία Αριστοτέλη	1
Εικόνες Φιλοστράτου	1
ιστορία Ιωάννου Μάκολα	1
Γραμμ: Ανανίου	1
Γραμμ: Λασκάρο:	1
Απανθήματα, αποφθέγματα Ζαχαρ:	1
Λογική Φρειδερίκου	1
Αριθμη: Ιωάννου Εμμανουήλ	1
Χειρόγρα: σύνοψις του διδ:	1
Λογική Θεοφίλου Κορυού :	1
όρμος (;) σωτήρις Βασιλείου	1
Σύνταγμα κατά αξίμων κ: Σιλδέοστ:	1
'Αγραφοι παράδοσις κίνδυνος και κατορθώματα: Πέτρον του Α':	1
Λόγος εκκλ:	1
Επιστολ: Συνεσίου κρηναίου	1
Κανόν: χειρόγ: Συν:	1
Λόγ: εκκλ:	1
'Ομηρ: Γεωργίου ρώσι	1
ομιλίας διάφοροι Διονυσίου	1
Γεωγραφία Χρυσάνθου Νοταρ:	1
Αριθμητ: Μπαλάνου	1
Χειρόγραφο: επιστολ: διαφόρων	1
Συλλογιστικά Μαρ: Ιατρο:	1
Αποφθέγματα Αναστ: Περδ:	1
θέατρον πολιτικών	1
Ακόροφα συγγράμματα Πλουτάρχου	1
Πραγματεία Βασίλ:	1
Πάρεργα Φιλοθέου	1
Γραμμ: ιταλ:	1
'Ατλας Γεωγραφ: εξ αμερ:	1
Γραμμ: Θεοδώρου Γαζή	1
Γραμμ: Κατηρ:	1
Λογική Βουλγά: Εγγεν:	1
Γραμμ: Τερμηθέα	1

Εγχειρίδιον Χρυσάνθου ιεροσ:	1
Γραμμ: Αλεξάνδρου Μανρ:	1
ηλιοδωρ: Αιθιοπ:	1
ορθόδοξος ομολ:	1
Φυσική του Θεοτόκη	1
Αγάθων Κούμ:	2
Πλουτάρχος	1
Γραμμ: Καρά Ιωάννου	2
Ιστορία και γνωμ: διαφύρων	1
Χειρόγ. κανόνες	1
Εισαγωγή του Δαρβάρ:	1
όργανον λογικών Αριστ.	1
εγκόλπιον λογικών (...)	1
Ασφαλής οδηγία	1
Γραμμ: Θεοδ: Γαζή	1
Νικομάχου Αριθμ:	1
ιστορία των ψευδωνύμων Θεών	1
Επιστολαί Δημοσθένους	1
υπόμνημα εις τας κατηγ. Αριστ.	1
Διαταγαί των Αποστόλων	1
Αριθμ: Γλυσιωνίου (;)	1
Λογική αίνεσκιου	1
άνθος Χαρίτων Νικοδήμιου	1
Πολυαίνου στρατηγή	1
Ιστορία της Ελλάδ:	
Εγκυκλοπαιδεία Στεφάν: Νεοίμ (;)	4
ιστορία ανθρωπί: πράξ: Νεοίμ (;)	1
Λόγοι αττικιών ρητ: Δούκ:	2
Επιστολή διαφ: χειρόγ:	1
Χειρόγ: σύνοψις επιστ:	1
Λογική Βλεμίδου	1
ηθική Φιλοσοφία Ιωσή:	1
Ιστορία Γεωργίου (...)	1
Ετιμολογικών μέγα	1
υσθηματικά του Νεοίμ (;)	1
Τα παρά του Αντωνίου Δ. Μ: Λεξικά Γαζή	— 3
τα παρά του Φίλιπ: Γερμάνη Γεωργαρία του	
Βάβη με τα Γεω: άτλας:	— 3
τα παρά του Νεοφύτου Δούκα ειδύλλια Θεοφρίτου	— 2
Αισχύλ:	— 2
τα εκ της εκκλ: της Μετ: (;): παράλληλα του	
Πλουτάρχου	— 2.

III. Παρατηρήσεις — Συμπεράσματα

1. Τα βιβλία, όπως φαίνεται από τον κώδικα, είναι δωρεές των:

α) Μανουήλ² (πιθανόν από τη Νάουσα) που ήταν Σχολάρχης στη Βέροια, β) Αντωνίου Δ. Μ:³ Βεροιώτου δασκάλου, γ) Φίλιππου Γερμάνη, δ) Νεόφυτου Δούκα και ε) του Πατριαρχείου Κων)πόλεως. Οι παροπάνω πρόσφεραν αντίστοιχα από 108, 3, 3, 4 και 2 βιβλία.

2. Μετά την καταστροφή της Νάουσας (1822) επαναλειτούργησε Δημοτικό σχολείο σ' αυτήν το 1842 δηλ. για 19 χρόνια δεν λειτούργησε σχολείο μετά την επανάσταση. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και στη Βέροια⁴.

3. Τα βιβλία είναι Θρησκευτικού, Φιλοσοφικού, Φιλολογικού, μαθηματικού και γενικού Περιεχομένου είναι αξιόλογα. Παράδειγμα η γραμματική του Λάσκαρη κ.ά. όπως φαίνεται από τον κατάλογο.

4. Πολύ γρήγορα οι φιλέμουσοι Ναουσαίοι, μετά την ολοκληρωτική καταστροφή (1822), ιδρύουν δημοτικό σχολείο και δημιουργούν βιβλιοθήκη με τις δωρεές Ναουσαίων, Βεροιωτών και άλλων. Έτσι κατόρθωσαν με την παιδεία να διατηρήσουν την εθνική και θρησκευτική του συνείδηση και να επιδιώσουν και να προοδεύσουν σ' όλους τους τομείς της ανθρωπίνης δραστηριότητας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ — ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Βλ: Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Ιστορία της Βεροίας, τόμος Πρώτος, Βέροια 1960, 6. 41.

2. Δεν βρήκα άλλα στοιχεία για το Σχολάρχη Μανουήλ μολονότι ερεύνησα τους σχετικούς κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Βεροίας και τη σχετική βιβλιογραφία.

3. Βλ! Παύλου Πυρινού, Η Συμβολή της Μητροπόλεως Βεροίας στην Παιδεία κατά τον 19ο αιώνα, Θεσ)νίκη 1983, 6. 16.

4. Π. Πυρινού, Η Συμβολή... όπ, 6. 15.

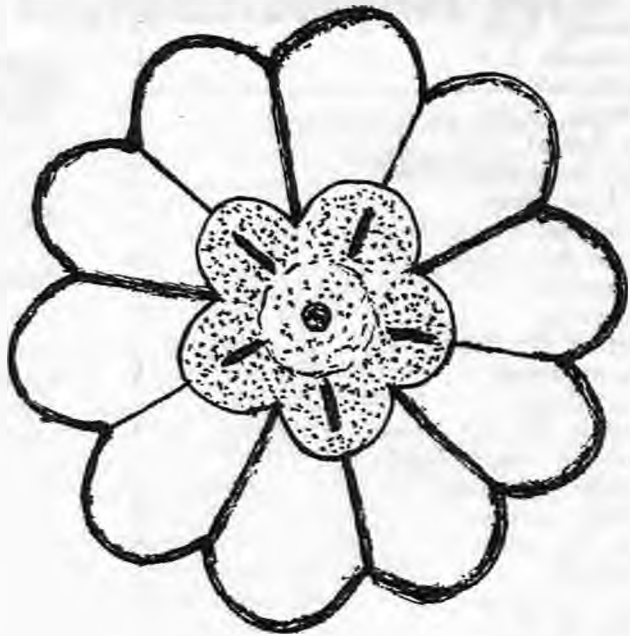
Οι κατοιούδοι και τα αγγίτσια

Πάμε! Πάμε!
λάχανα να φάμε,
πίσω να γυρίσουμε
Κορίτσια να φιλήσουμε!

Σαν σε όνειρο περνάει μπροστά απ' τα μάτια μου η θύμησή της παιδικής μου συντροφιάς. Μόλις έλειψαν τα χιόνια, τέλη Χειμώνα - αρχές Άνοιξης, ξεκινούσαμε απ' τη γειτονιά μας, την Παπαντή, για τη Μπλάνα. Πηγαίναμε για αγγίτσια. Από ποιά ηλικία μέχρι ποιά δε θυμάμαι. Όμως κι όταν μεγαλώσαμε και η παιδική μας συντροφιά σκόρπισε, το κάλεσμα της Άνοιξης ποτέ δεν έπαυα να τ' ακούω. Η Άνοιξη για μένα έρχεται πάντα μ' ένα μπουκέτο από αγγίτσια και λιλιά, έτσι λέγαμε τότε τα ρόδα και τα ία, τους Κάτσιουδοι και τα αγγίτσια.

Πάλι μπερδεύτηκαν τα ονόματα, πάντα ήταν μπερδεμένα και δεν το ήξερα. Όταν κάποτε, δεν είναι πολλά χρόνια, κατάλαβα πως κάποια σύγχυση υπήρχε, δάλθηκα να τη ξεδιαλύνω. Ποιά είναι τα αγγίτσια; ποιά τα λιλιά; Πως τα έλεγαν οι αρχαίοι; Έλληνες; Πώς τα λένε σήμερα έξω από τη Νάουσα; Κάποτε, μικρός, κλέβω αυτομόνητο να τα λένε όλοι όπως οι Νουσαιίσι. Ρώτησα, ξαναρώτησα, έφαξα σε διδύα, και το αποτέλεσμα; Έπεσα σε ένα πέλαιος ονομάτων. Τόσα πολλά ονόματα για δυο αγρολούλουδα. Όμως εμείς, τα παιδιά της Παπαντής, δεν τα ξέραμε και είχαμε βαφτίσει τους κάτσιουδο: με το ένα από τα πολλά ονόματα των ίων, που τα λέγαμε λιλιά, αγγίτσια, ενώ αγγίτσια και λιλιά σημαίνουν το ίδιο λουλούδι, τα κοσμοξακουσμένα ία. Τέτοια παρεξήγηση! Οι Κάτσιουδο: λοιπόν δικαίουνται: από μένα μια αποζημίωση,

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΡΟΔΑ

γιαυτό σ' αυτό μου το σημείωμα θα είναι τα τιμώμενα λουλούδια!

Πάμε για αγγίτσια! Αυτό ήταν το κάλεσμα. Κάτι σαν σύνθημα. Όταν παίρναμε τον ανήφορο δε:

του Θωμά Γαβριλίδη

πολυμιλούσαμε. Ανήφορος, διασύνη, αγωνία. Σαφινικά φωνές: Αγγίτσια! Λιλιά!

Αρχίζαμε το μάζεμα πρώτα από τ' αγγίτσια, δηλαδή από τους Κάτσιουδο:. Τους κόβαμε με προσοχή για να έχουμε μεγάλο κοτσάνι: και κάθε τέτοιο τρώγαμε κι από κανέναν, τί νόστιμο: που ήταν! Στη συνέχεια μαζεύαμε λιλιά, αυτά είναι τα αγγίτσια, τα ία με το γλυκό γυλάζιο χρώμα και τη γλυκειά μυρωδιά, που σκεπάζε: το λεπτό άρωμα που αποπνέουν οι Κάτσιουδοί, και τα βάζαμε στην καρδιά

του μπουκέτου, που έμοιζε έτσι μ' ένα γαλάζιο μάτι. Κόβαμε έπειτα και τρία - τέσσερα φύλλα από τους κάτσιουδο: και τα βάζαμε γύρω - γύρω από το μπουκέτο μας που τελειωμένο πια το δέναμε στην κορφή μιάς βέργας που σπάζαμε από κάποιο θάμνο. Όταν είμασταν όλοι έτοιμοι, σηκώναμε τη βέργα με το μπουκέτο μας ψηλά με το δεξί μας χέρι: και ξεκινούσαμε κλονίζοντας το ρυθμό των δημάτων και των χεριών πάνω στο ρυθμό σίχων: Πάμε! Πάμε!

λάχανα να φάμε!

Ποίος μας τα έμαθε όλα αυτά; Είναι από τα μαθήματα που κανένας δε θυμάται τον πρώτο του δάσκαλο. Ήταν οι γιαγιάδες, οι παππούδες, οι μαϊάδες, οι φίλοι ή τ' αδέρφια; Ένα είναι σίγουρο. Ήταν μια παράδοση ζωντανή, κι όταν σήμερα τη φέρνω στα νοί μου,

ανασταίνεται μέσα μου η παιδική μου συντροφιά ευωδιαστή απ' τ' αρώματα των μπουκέτων μας.

Τη συνήθεια να πηγαίνω γι' αγίτσια των κρατών ακόμα. Κάθε Άνοιξη τ' αγίτσια με τραβούν σαν να με καλούν οι παιδικοί μου σύντροφοι. Όμορφα παιδικά χρώμα, που κυλήσατε μέσα στην Κατοχή και στον Εμφύλιο, σας κρατώ μες στα χέρια μου κάθε Άνοιξη σαν ένα μπουκέτο από Κάτσιουδο και αγίτσια.

Μια μέρα, ήταν τότε που ο Ανδρόνικος είχε παρουσιάσει τη Λάρνακα του Φιλίππου, θάλληκα να ζωγραφίσω έναν κάτσιο (στον εικόνα το όνομα δεν πολυακούγεται). Επειδή δεν είμαι επιδέξιος στο σχέδιο, προσπάθησα να κάνω το περιγράμματό του απλώνοντας τον ίδιο πάνω στο χαρτί. Έπειτα πρόσθεσα τις λεπτομέρειες της εμφάνισής του. Το σχέδιο που έγινε ήταν εντυπωσιακά όμοιο με τους ρόδακες της χρυσής λάρνακας. Από τότε το ενδοσφύρον μου για τους Κάτσιουδους πήρε άλλη διάσταση.

Πιά ήσαν αυτά τα κίτρινα ή συχνά ολόασπρα λουλούδια που διακρίνονταν ν' ανθίζουν πριν καλά-καλά λειώσουν όλα τα χόρνα; Το όνομα Κάτσιουδο, δεν το θρήκα ποικιλιά γραμμών ούτε στον ενικό ούτε στον πληθυντικό, ούτε σε λεξικό ούτε σε εγκυκλοπαίδεια. Χρειάστηκε να προσλημματιστώ πολύ καιρό γύρω από την ετυμολογία του για να καταλήξω στο συμπέρασμα πως πρόκειται για ό,τι από μείνει από το αρχαίο ελληνικό όνομα του λουλουδιού.

Στο σημερινό μου όμως σημείωμα δεν θα ασχοληθώ με την ετυμολογία του ονόματος, αλλά θα παρουσιάσω τα άλλα ονόματα με τα οποία είναι γνωστοί οι Κάτσιουδοι σε άλλες περιοχές πέρα από τη Νάουσα για να έχεις θέματα το συμπέρασμα πως ο Κάτσιουδος είναι

να τα λουλούδια που φέρνουν την Άνοιξη, τα πρώτα μικρά ρόδα των αρχαίων, τα ροδάκια ή ροιδάρια, οι ρόδακες στη γλώσσα της τέχνης.

Στη Φυτεία τους λένε γκουλίτσια, στην Κοιμαριά γκουγκούτσια, στην Παλαιόστακ: Κατερινής γκουλέτσια, ενώ στη Βέρροια, στα Ριζώματα και στο Κουκούλι Ζαγοριών της Ηπείρου τους λένε πασχαλίτσες, πασχαλούδες και πασχαλούθρες, γιατί, όπως λένε, ανθίζουν το Πάσχα.

Στις εγκυκλοπαίδειες γίνεται λόγος για το ήμερο λουλούδι που καλλιεργείται στους κήπους και που ξεχωρίζει με διάφορους έντονους χρωματισμούς. Κάποτε η βίλλα του Κύριση, πιο πάνω απ' τη γειτονιά μας, ήταν γεμάτη από κόκκινες και ροζ πριμούλες, έτσι λέγονται οι ήμερο κάτσιοδοι. Το πλήρες επιστημονικό όνομα του λουλουδιού είναι: PRIMULA SUAVEOLENS και σημαίνει πρωτούλα η εύομη. Πρωτούλα, γιατί ανθίζει πρώτη την Άνοιξη. Τα αντίστοιχα ελληνικά του ονόματα είναι: ηρανθές το εύομο, πολύανθος και ασπεροειδής, επειδή στην καρδιά του, ιδιαίτερα σε μια κεντρική ποικιλία, σχηματίζεται ένα κίτρινο αστέρι με πέντε ακτίνες, όσα και τα πέταλά του. Το ηρανθές το εύομο θεωρείται και ιαματικό, αποτελεσματικό για το δυνατό κρυολόγημα... Αυτός ο λαός, ο σοφός, ο περασηγμένος.

Κι άλλα πολλά λαϊκά ονόματα υπάρχουν για τους κάτσιοδους. Έπως παναγίτσα, παναγούδα, δευράκι, που δείχνουν πόσο αγαπημένο στάθηκε το λουλούδι στο λαό κι όμως δεν θρήκα ποικιλιά, σε κανένα ελληνικό διδύμο να γίνεται. Λόγος αντίξιος της φήμης του της λαϊκής. Τυχαία θρήκα αυτό που ζητούσα σε ένα παιδικό αγγλικό διδύμο και παραθέτω τη μετάφραση,

γιατί, όπως πιστεύω, είναι πολύ κατατοπιστικά όσα περιέχονται σ' αυτή.

«Κοίτα στις γλιόλουστες όχθες και κοντά στους φράχτες από θάμνους, στις άκρες των δρόμων, αυτά τα μικρούτσικα, χρυσά, αστερόσχημα λουλούδια που ονομάζονται PRIMROSES, ΠΡΩΤΑ ΡΟΔΑ! Ξετεινάζουν τα λαμπρά τους κεφαλάκια αμέσως μόλις δουν το ήλιου τις χρυσές ακτίνες. Τα PRIMROSES γίνονται χαμηλά στο γρασίδι στο δάσος και έχουν αξιαγάπητα κίτρινα λουλούδια. Αυτά πρώτα αρχίζουν να ανθίζουν το Μάρτη και έχουν όμορφα λουλούδια μέχρι το τέλος του Μάη. Τα PRIMROSES εμφανίζονται σε μικρές δέσμες, γιατί το κάθε λουλουδάκι έχει διαφορετικό στέλεχος και ένα πολύ μικρούτσικο λουλούδι γίνεται στο καθένα. Τα κίτρινα PRIMROSES φαίνονται εξαιρετικά όμορφα καθώς ξεφυτρώνουν από τα σκούρα πράσινα ωοειδή φύλλα τους».

Δεν χωράει καιιά αμφιβολία ότι οι Κάτσιουδοι ήταν και είναι τα λουλούδια που φέρνουν την Άνοιξη. Στην περιοχή μας ανθίζουν από το Φλεβάρη. Φέτος που ο χειμώνας ήταν γλυκός άνθισαν από τα μέσα του Γενάρη στις όχθες των πηγών του Νυμφαίου της Μιέζας, στη Σχολή του Αριστοτέλη. Οι Κάτσιουδοι είναι τα πρώτα μικρά ρόδα της Άνοιξης, PRIMAVERA τα λένε οι Γάλλοι και οι Ιταλοί, τα ροδάκια ή ροιδάρια των αρχαίων Ελλήνων. Αυτούς οπωσδήποτε εννοούσε αρχικά ο λαός όταν έλεγε: Ο Μάης με τα τριαντάφυλλα.

Κι ο Απρίλης με τα ρόδα.

Οι Κάτσιουδοι είναι τα απριλιάτικα ρόδα. Αυτούς πρέπει να εννοούσαν και οι αρχαίοι μας πρόγονοι, όταν τραγουδούσαν στο χορό των λουλουδιών «όρχησις των ανθέων» (Συνέχεια στην 9η σελ.)

Τα παλιά Ναουσαίικα σπίτια

Στις φωτογραφίες μας βλέπουμε ένα από τα παλιά αστικά σπίτια της Νάουσας που δεν υπάρχουν πιά. Βρισκόταν στη γωνία των οδών Φιλίππου και Γ. Πεοδικάρη και κτίσθηκε τα πρώτα χρόνια της ανοικοδόμησης της Νάουσας μετά την καταστροφή της το 1822. Μαζί με τρεις άλλες συνεχόμενες κατοικίες αποτελούσε μια ενιαία οικο-

της
Ελένης Μήτσαλα - Ζεγγίνη

δομή με πολλές κάμαρες και ένα μεγάλο μακρόστενο ανώγι που έβλεπε στην πίσω αυλή. Ανείκε στον έμπορο σαγιοκιών Αντώνη Μανωλέα.

Είναι χαρακτηριστικός ο τρόπος, που ο λαϊκός αρχιτέκτονας οικοδομεί στην ανοιχτή στροφή του δρόμου. Ενώ ο κάτω τοίχος είναι καμπυλωτός και ακολουθεί τη στροφή στον επάνω όροφο πετυχαίνει με τους κατάλληλους «τασπαμάδες» και εσοχές να τετραγωνίσει τα δωμάτια.

Εξωτερική άποψη του σπιτιού με το χαρακτηριστικό ημικυκλικό τζακι και τους τσατμάδες.

Λεπτομέρεια από την εξωτερική όψη. Εντίσωση κάνει η κομψή γραμμή των παραθύρων. Διακρίνονται επάνω τα φανάτια που έκλειναν κατά τη διάρκεια της νύχτας.

Το ταβάνι του καλού δωματίου που θημίζει καλοσχεδιασμένη κυψέλη.

Η σηροτροφία στη Νάουσα

Στις αρχές του 20ου αιώνα, η σηροτροφία γνώρισε ιδιαίτερη ανάπτυξη στην πύλη μας. Υπήρχαν αρκετές επιχειρήσεις παραγωγής μεταξοσπύρου. Ένα τέτοιο εργοστάσιο παραγωγής μεταξοσπύρου με παγκόσμια ακτινοβολία ήταν και το εργοστάσιο του Λεωνίδα Α. Λαδακωρίδου. Ο Λαδακωρίδης συνεργάζονταν με τον Νασουαίο γεωπόνο Δημήτριο Γρηγ. Τσιόμη αριστούχοι της Γεωπονικής Σχολής του MONPELLIERT Γαλλίας. Η επιχείρη-

ση ήταν εγκατεστημένη στο σπίτι του Δημ. Τσιόμη στα Μπατάνι.

Η παραπάνω ταμπέλα βρέθηκε στο υπόγειο της οικίας της Καλλιπυ Αριτίξη, καταχωρασμένη με αριθμούς από κοινούλα. Οι Γιάννης Μπαμπάτσης και Γιάν. Μιλιάσας έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον καθαρισμό της ταμπέλας και στην συνέχεια ενημέρωσαν

(Συνέχεια εκ της 7ης σελ.)

που συνοδεύεται από μιμητικές κινήσεις «όρχησις μιμητική», με τον οποίο πνηγύριζαν μάλλον τον ερχομό της Άνοιξης, το παρακάτω τραγούδι που το διασώζει ο Αθηναίος στο έργο του «Δειπνοσοφιστικά»:

Πού μοι τα ρόδα, πού μοι τα ία
πού μοι τα καλά σέλινα;
Ταδί τα ρόδα, ταδί τα ία
ταδί τα καλά σέλινα!

Σε μια δηλαδή γιορταστική συν-

Οι κατσιούδοι

και τα αγγίτσια

τροφιά χρευτών κάποιος ή κάποιος τραγουδούσαν πρώτοι ρωτώντα Που είναι: τα αγαπημένα μου ρόδα, που είναι τα αγαπημένα μου ία, που είναι τα αγαπημένα μου ραία σέλινα; και οι άλλοι απαντούσαν: Νά τα τα ρόδα! Νά τα ία! Νά τα , εδώ είναι: τα ωραία σέλινα!

Ιερομόναχος Μελέτιος 1818 - 1889

Οι Βεροιώτες πάντοτε διεκρίνονταν να κάνουν δωρεές για τα φιλανθρωπικά Ιδρύματα της πόλης τους, αμειβόμενοι διάφορα ακίνητα, σχολικά ή Κοινοτικά κτήματα, από τα ενοίκια των οποίων διατηρόνταν στα χρόνια της Τουρκοκρατίας τα σχολεία μας...

Η Βέροια τότε δεν είχε σχολικά κτίρια κατάλληλα για τον σκοπό και την αποστολή τους. Το μόνο που ήτανε το Μελέτειο Παρθεναγωγείο που λειτουργούσε σα Δημοτικό Σχολείο (αστικό) όπως λεγότανε τότε.

Τα σχολεία για την καλή τους λειτουργία διοικούνταν από τρία μέλη Εφορίας η οποία δώριζε το διδακτικό προσωπικό. Τα σχολεία άνοιγαν την 1 Σεπτεμβρίου και έκλειναν την 30 Νοεμβρίου και δούλευαν οι εκπαιδευτικοί προί και απόγειμα. Πρόροι των σχολείων ήταν τα ενοίκια από τα σχολικά ακίνητα, από τους ειδικούς δίσκους της εκκλησίας, από έκτακτες δωρεές κι από τα ποσοστά από την Εφορία εκπιμώμενης προίκας που έδινε ο γομπρός που παντρεύονταν...

Το Μελέτειο, το αγαπημένο σχολείο των Βεροιωτών που για 80 χρόνια ήταν εστία μορφώσεως και πολλές γενιές μορφώθηκαν και αναδείχτηκαν στη κοινωνία άξιες μητέρες και πνευματικές μορφές...

Ο Ιερομόναχος Μελέτιος με το κοσμικό του όνομα Μερκούριος Γεννήθηκε στη Βέροια το 1818 από φτωχή οικογένεια. Από μικρή ηλικία είχε κλίση για τη μοναχική ζωή. Όταν μεγάλωσε πήγε στο μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου (Κασταμονίτου) Βεροίας όπου έ-

μαθε αρκετές γνώσεις κι απόκτησε πείρα χριστιανική. Αργότερα πήγε στο Άγιον Όρος όπου υπήρχαν πολλοί Ρώσοι καλόγηροι μαθαίνοντας τη Ρωσική γλώσσα. Επειδή όμως αγαπούσε την πατρίδα του Βέροια σπερότανε να δώσει κάτι για αυτήν από τη ψυχή του και τη δουλιά του. Γιαντό πήγε επισκέψεις στα Ιεροσόλυμα και την Κωνσταν-

ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ

τινούπολη. Με την βοήθεια του Πατριαρχείου της Κωνσταντινούπολης πέτυχε να επισκερτεί όλα τα πλουσιότατα τότε ορθόδοξα Χριστιανικά Μοναστήρια από τη Ρωσία μέχρι τους Αγίους Τόπους κοιθαλώντας μαζί τον λείψανα Αγίων. Επισκέρτηκε στη Ρωσία πολλές πόλεις που ήκμαζαν τότε όπως η Οδησσός, Σεβαστούπολη, Ταυρίδα κλπ. και μάζεψε σπό τις Ρωσικές και ελληνικές Εκκλησίες αρκετά ρούβλια.

Ύστερα από μακροχρόνιο και κουραστικό ταξίδι, γύρισε στη Βέροια φέρνοντας μαζί του 25 χιλιάδες λίρες τουρκίας (Τα ρούβλια που μάζεψε από τη Ρωσία τα μετέτρεψε στη Κωνσταντινούπολη σε λίρες).

Έτσι πραγματοποιήσε το μεγάλο όνειρό του προοιζοντας με σχολείο για να μορφώνονται τα κορίτσια...

Το 1874 ίδρυσε Παρθεναγωγείο το οποίο προς τιμήν του ονομάστηκε «ΜΕΛΕΤΕΙΟ». Το πλούτισε με απαραίτητα μέσα διδασκαλίας και το πολυθρόνητο αυτό Παρθεναγω-

γείο για πολλά χρόνια πρόσφερε την μόρφωση και την αγωγή στο κορίτσια της Βέροιας στα σκληρά και μαύρα χρόνια της τουρκοκρατίας. Επίσης βοήθησε οικονομικά όλα τα σχολεία και γιαντό αναφέρεται σα μεγάλος ευεργέτης τους.

Αναφέρουμε ακόμα ότι δώρησε στο σχολείο του ολόκληρη τη βιβλιοθήκη του. Μερικά απ' αυτά τα βιβλία σώζονται σήμερα στη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας και είναι τα εξής:

1) Ερμηνεία εις τους εκατόν πενήντα Ψαλμούς Προφητάνακτος και Θεολάταρος Δαβίδ...

2) Κυριαζοδρόμιον. Ήτοι Ερμηνεία και μετ' αυτήν ηθική Ομιλία εις το κατά πάσαν Κυριακήν εν ταις αγίαις των Ορθοδόξων εκκλησίαις αναγκασκόμενον Ευαγγέλιον...

Πάνω από την πόρτα του κτιρίου ήταν η εξής επιγραφή...

«Μελέτειον Παρθεναγωγείον ιδρυθέν υπό του Πανοσιωτάτου εν Ιερομοναχίαις Κυρίου Κυρίου Μελετίου Κασταμονίτου του εκ Βεροίας, προσδωρηθέν δε σπουδαίς χάριτι της

(Συνέχεια στη σελίδα 42)

Τ Ο Σ Π Ι Τ Ο Υ Μ Α Ζ Ο Υ Μ Α ...

Καταγραφή επίπλων και σκευών του Βεροιώτικου σπιτιού

Ο εξοπλισμός του κάθε σπιτιού είτε πλούσιου είτε φτωχικού με τα απαραίτητα έπιπλα και σκεύη μπορεί να αποδοθεί με την περιληπτική λέξη: το σπιτιομάζωμα.

Κοινά είναι τα γνωρίσματα στο κάθε σπιτιομάζωμα διότι τις ίδιες ανάγκες εξυπηρετούσαν σ' όλο το λαό μας και μαρτυρούν όχι μονάχα τον τρόπο ζωής αλλά και τον πολιτισμό μας.

Τα απαραίτητα σκεύη του σπιτιού είχαν και την γενική ονομασία αγγειά ή συμπράγκαλα ενώ τα διάφορα αγροτικά ή οικιακά εργαλεία λέγονταν ύπιργα.

Ανάλογα με τη χρησιμότητά τους αυτά ήταν τοποθετημένα στους ειδικούς χώρους του σπιτιού στο μαγεργιά, στο πλυσταργιά, στο κιλλάρι, στο γιούκι, στις καμάρες, στις χιδάδες και αλλού.

Τα διάφορα έπιπλα, σκεύη, εργαλεία του σπιτιού ήταν πήλινα, ξύλινα, μεταλλικά κ.λπ.

Τα βαρεία αγγειά και τα πιό ακριβά ήταν τα διάφορα μπακ (ί) ρια, τα χαλκώματα. Τέτοια ήταν τα σκεύη της πλύσης, της ύδρευσης, του μαγειρέματος και άλλων αναγκών.

Στο καζάνι ζέσταιναν νερό για το πλύσιμο των ρούχων και των διάφορων στρωσιδίων και σκευασμάτων. Σ' αυτό έβαψαν με διάφορες χρωστικές ουσίες φυτικές, ζωϊκές, χημικές. Τα διάφορα είδη υφασμάτων, σ' αυτό νιλούσαν τον παστό και ετοίμαζαν τη γουρουνίσια λίγδα που ήταν απαραίτητο και βασικό είδος διατροφής, σ' αυτό φύλαγαν νερό για έκτακτες ανάγκες κ.λπ. Ανάλογα με τις ανάγκες του σπιτιού ήταν και τα μεγέθη των καζανιών και είχαν χαρακτηριστικές ονομασίες όπως το μικρό καζάνι, η μπακράτσα, το μπακράτσι, το μπακρατσούλι, το κουκούμι κ.ά. Στο μικρό καζάνι ετοίμαζαν διάφορα γλυκά και πετιμέζια, έβραζαν τον τραχανά με χοντραλεπμένο σιτάρι και γάλα, ετοίμαζαν κόλλυθα για τα μνημόσυνα κ.λπ. Η μπακράτσα χρησίμευε κοντά στα άλλα και για ζέσταμα νερού για την προσωπική καθαριότητα. Ήταν ακόμα δο-

θητικό εργαλείο για την πλύση και για την μεταφορά διάφορων υγρών όπως είναι το γάλα, το κρασί, το λάδι. Το μπακράτσι εξυπηρετούσε πολλές ανάγκες αλλά μ' αυτό κουβαλούσε και ο παπάς τον αγιασμό και ράντιζε, φώτιζε τα σπίτια με την αγιαστούρα του. Μπροστά πήγαινε ένα παιδί με το μπακράτσι και τον αγιασμό και πίσω ο παπάς ψαλμωδούσε το εν Ιορδάνη βαπτισμένου σου Κύριε και φώτιζε με το σταυρό και το βασιλικό. Οι κακές οι γλώσσες λένε ότι τα φιλοδωρήματα - λεφτά τα έριχναν οι Χριστιανοί μέσα στο μπακράτσι με τον αγιασμό και να θαφτιστούν αλλά περισσότερο

Του Στέλιου Χ. Σβαρνόπουλου

να μη μπορεί ο βοηθός του παπά, το παιδί, να τα κλέβει γιατί και το χέρι του θα πάγανε και το άγουπνο μάτι του αφέντη θα το έβλεπε βρεγμένο. Το κονκούμι χρησίμευε για να πίνουν νερό αλλά και για βραστήρι κρασιού, αυγών κ.λπ.

Μπακιρένια σκεύη για την μεταφορά νερού ήταν τα θερμάρια, οι γκιούμες και τα θιρμαρούλια. Οι γκιούμες ήταν μεγάλες χάλκινες στάμνες με ένα ή δύο χερούλια, μικρό στόμα και καπάκι. Τα θερμάρια είχαν μικρότερο μέγεθος και συνήθως δεν είχαν σκέπαστρα. Το μικρό θερμάρι πάντα ήταν στημένο στη φωτιά του τζακιού για να έχει το σπίτι κάθε στιγμή ζεστό νερό. Σ' αυτό ζέσταιναν νερό για το λούσιμο αλλά στο ίδιο σιγόβραζαν κάστανα ή ρόκες ξερού καλαμποκιού. Το θερμάρι χρησίμευε ακόμα και για θεραπευτικούς σκοπούς κι' όταν κανένας είχε δάγκωμα σπη ψ(υ)χή (= κοιλόπονος) του έβαζαν στην κοιλιά θερμάρι με ζεστό νερό. Τώρα αν ο κοιλόπονος ήταν σκληροειδίτιδα και με τη ζέστη γινόταν περιτονίτιδα και μόλυνση τότε λέγανε πως ο άρρωστος πέθανε από δάγκωμα.

Από χαλκό ήταν κατασκευασμένο τα διάφορα είδη του μαγεριού όπως οι τεντζερέδες, οι νταθάδες, τα λιγκέρια (= γάλκινα πιάτα), τα διάφορα είδη ταψιών. Στα ταψιά ετοιμάζονταν διάφορα φαγητά, ψωμιά, γλυκά και πί-

τες. Πιό αναλυτικά έχομε τα συνηθισμένα ταψιά που χρησιμεύουν για το ψήσιμο διάφορων φαγητών του φούρνου, τα μεγάλα και πολύ ρηγά τα λεγόμενα σινιά για τις πίτες, τα γκανταίφια, το ρεβανί και τους δίσκους με τα κόλλυθα τα στολισμένα με καθουρντισμένο σουσάμι, ζάχαρη και κουφέτα. Τα βαθεία ταψιά λέγονταν νουχιά και χρησιμοποιούνταν σαν φόρμες ψωμιού όπου ετοιμάζονταν και ψήνονταν τα πελώρια ψωμιά τα νιδατά, καλαμποκίσια ή καθάρια (=σταρένα), οι κλούρες, τα κλίκια, τα γλυκά κουλουράκια και τα μοσχοδόλητα φατζιμίτικα (=εφτάζυμα, ρεβυθόψωμα).

Πολλές φορές τα σ(ι)νιά (=από το βυζαντινό σινίον) ήταν έργα λεπτής τέχνης με σκαλισματα και παραστάσεις και με τη λάμψη και την ομορφιά τους χρησιμοποιούνταν πολλές φορές και για τραπεζομάντηλα. Τ' αρχοντόσπιτα πολλές φορές στο φαγητό τους δεν χρησιμοποιούσαν το στρωτό, χαμπλό, στρογγυλό τραπέζι, τον σοφρά αλλά ένα ιδιόμορφο ψηλό τραπέζι με τρία πόδια, το τριπόδι και πάνω σ' αυτό σερθίριζαν τα πιάτα με τα φαγητά θαλμένα με τάξη στα κεντημένα σινιά.

Τα μικρού μεγέθους ταψιά λέγονταν ταψόπλα και χρησιμοποιούνταν για την ετοιμασία μικρών ψωμιών και γλυκισμάτων και τα πιό μικρά λέγονταν ταψάκια ή κιαχιά και χρησιμοποιούνταν για το γρήγορο ψήσιμο πιττούλας ή τούφρας ή λαγγίτας.

Μπακιρένιο ήταν το γουδί όπου κοπάνιζαν καθουρντισμένο σουσάμι για προσοφί, καρύδια, μύγδαλα, λεφτόκαρα για γλυκά και μπαχαρικά για τα λουκάνικα κ.λπ. Το καμάρι και η περφηάνεια κάθε νοικοκυρούς ήταν ο μπακιρένιος χεράμυλος του καφέ που άστραφτε και άλεθε εκεί μπροστά στις φιλενάδες της τα σπυριά του καφέ που μοσχοβολούσε για να ετοιμαστεί στη συνέχεια στη γόβολη του τζακιού ή του μαγκαλιού το περιζήτητο ρόφημα του καφέ και να διασπαστούν ύστερα όλα τα καλά μαντέματα και της τύχης τα γραμμένα στα καλογινωμένα καυκιά (=αφλυτζάνια).

Τα τζιμασκιάνια (=αίθουσες υλοδο

χής) ζεστάνονταν τις κρύες μέρες του χειμώνα και στα πσινόπιμα (=επίσημες μέρες και γιορτές) με μεγάλα σκαλιστά και γυαλισμένα μπακιρένια μαγαζάρια.

Μπακιρένια ακόμα ήταν και διάφορα άλλα σκεύη του σπιτιού όπως οι δίσκοι κεράσματος, τα θυμιατήρια, τα μονόκηρα, τα δίκκηρα και άλλα, αλλά τα πιό σπουδαία ήταν τα σκεύη του νερού και του μαγειρέματος.

Αυτά τα σκεύη η κάθε νοικοκυρά τα περιποιόταν και τα φρόντιζε νάναι πάντα καθαρά και καλογυαλισμένα. Η λάμψη των μπακιριών μετρούσε την νοικοκυρωσύνη του κάθε σπιτιού και παροιμακί είναι η φράση που υποδηλώνει την σωστή φροντίδα σαν η κυρά τ' αγγελιά τ(η)ς».

Τα διάφορα χάλκινα σκεύη κάθε τόσο τα γάνωναν στους ειδικούς τεχνίτες τους καλαϊτζήδες, ή μπακ(ι)ρετζήδες, ή γανουτήδες, που διατηρούσαν μαγαζιά, ή γυρνούσαν στους μαγαλάδες και φώναζαν: ο γανουτής, γανώνω... Το γάνωμα δηλαδή το κασιτέρωμα γινόταν με καλά και τα μπακιρένια σκεύη γίνονταν πεντακάθαρα κι άστραφταν σαν ασπόμενια. Πολλές φορές οι γανουτήδες νόθειαν το καλαϊ (=κασσιέρος) με σκέτο μολύβι και τ' αγγελιά μούριζαν και ξεγανώνονταν γρήγορα.

Το γάνωμα βασικά δεν γινόταν για λούσο και ομαρφιά αλλά για την προστασία της υγείας. Πολλές φορές από αγάνωτα σκεύη δηλητηριάζονταν οι άνθρωποι από μπακ(ου)ρι(ι)σμένον αγγείο και πέθαιναν. Ενδεικτικό γεγονός για τη δημιουργία του θανατηφόρου οξειδίου του χαλκού είναι η χαρακτηριστική πρασινίλα του αγγείου. Ακόμα και σήμερα πολλές φορές διαβάζουμε στις εφημερίδες για δηλητηριάσεις από κόλλυθα που βράζονται σε ξεγάνωτα καζάνια.

Σύμφωνα με την ιστορική παράδοση οι κυνηγημένοι και ξεκληρισμένοι Έλληνες απ' τις επιδρομές των Τούρκων ή των Αρβανιτών στη φυγή τους έπαιρναν μαζί τους ότι μπορούσαν από το σπιτομάζωμα και κατά προτίμηση τα χαλκώματα. Ο δρόμος της φυγής όμως πολλές φορές ήταν μακρύς και κουραστικός γι' αυτό ξαλάφρωναν από το δάρος που κουβαλούσαν μαζί τους για να φτιάσουν νιορίτερα σε τόπο γλυτωμού. Έτσι αναγκάζονταν να πετάξουν τα μπακιρία τους μέσα στα πηγάδια με την ελπίδα

να τα ξαναπάρουν στο γυρισμό. Αυτά μέσα στο πηγάδι σκούριαζαν και το νερό γινόταν θανατηφόρο δηλητήριο. Έτσι παρά πολλοί Τουρκαρβανιτάδες διώχτη εξολοθρεύτηκαν με το πρωιότυπο αλλά αποτελεσματικό αυτό όπλο των ραγιάδων.

Πολλά σκεύη του σπιτιού ήταν καμωμένα από τενεκέ όπως οι λεκάνες της πλύσης ρούχων και του ατομικού καθαρισμού, οι γκαζοντενεκές για το κουβάλημα μεγάλης ποσότητας νερού, για την μεταφορά πόσιμου νερού από μακρινές αποστάσεις όπως στη Βέροια από τη Μπαρμπούτι ή την Καρχαμέτη ή για το ζέσταμα νερού στον ήλιο. Από λαμαρίνα τρυπημένη με καρφί σαν κόσκινο γινόταν ο ταιμπλός που έψηναν τα κάστανα, από χοντρή λαμαρίνα γινόταν και τα ντουλάπι ή ντλάπι που καθούρνιζαν τον καφέ κι όταν αυτός έλειπε, ρεβύθι ή κριθάρι.

Το ντλάπι ήταν ένας μικρός κύλινδρος από λαμαρίνα που άνοιγε μ' ένα μικρό καπάκι. Ήταν προσαρμοσμένος σε μια βέργα σιδερένια με λαβή. Εκεί μέσα στον μικρό αυτό κύλινδρο έβαζαν τον καφέ, ή το ρεβύθι και το κριθάρι το έβλεπαν με το καπάκι και το στριφογύριζαν πάνω στ' αναμμένα κάρβουνα για να γίνει το καθούρνισμα.

Κάθε τόσο άνοιγαν με τη μασιά (=σιδερένιο ή λαμαρινένιο ταιμπίδι) το πορτάκι του ντουλαπιού για να δουν αν ο καφές ψήθηκε ή θέλει ακόμα λίγο. Πολλές φορές έτσι όπως γύριζε το ντουλάπι στη φωτιά κι ενώ εμείς οι μικροί διασκεδάσαμε με τις σπίθες που αναδόσθυναν γύρω του η γιαγιά ή η μάνα σιγομουρουρίζαν: θα πάρω - θαδώσω (δηλαδή λεφτά)... Μια πρόληψη όπως των ερωτευμένων που μισούν πέταλο - πέταλο τη μαγαρίτα και λένε: μ' αγαπά δεν μ' αγαπά, μ' αγαπάει... Αφού καθουρνιζόταν ο καφές τον άπλωναν να κρυώσει λίγο κι ύστερα τον στούμπιζαν στην πέτρα.

Πέτρα ήταν ένα μεγάλο πέτρινο γουδί αμετακίνητο και στη γούθα τον στούμπιζαν με μεγάλο σιδερένιο στούμπο τον ψημένο καφέ και πολλές φορές κα' αυτίκι για γιαριά ή αιτάρι για μπλουγιούρι. Ύστερα απ' το κοπάνισμα κοσκίνιζαν τον καφέ με ψιλή σήτα και τον μάζευαν σε τενεκεδέτια καφεκούνια με διπλή θήκη μια για τον καφέ και μια για τη ζάχαρη. Σε μαντήλι ή σε τουπάκι ή σε τενεκεδέτια κουτί φύλαγαν και καθουρνισμένα σπυριά καφέ για να μην β-ζουμίσουν και τα άλεθαν λίγο - λίγο στο χερβι-

λο σε κάθε περίπτωση.

Σε μεγάλη χρησιμότητα ήταν τα τηγάνια τα πυνηθισμένα, τα βαθειά και τα τηγανούλια τα μικρά. Αυτά ήταν κατασκευασμένα από χοντρή λαμαρίνα ή από αλουμίνι για να είναι αντοχής και να μην καίγονται και χρησιμοποιεσαν για το τηγάνισμα διάφορων φαγητών από κρέας, λαχανικά, αυγά κλπ. Περιφημες ήταν οι γρουνίσες τηγανιές που τελειωμό δεν είχαν κι άναθε το τηγάνι και ήταν και θα είναι πάντα πολύ νόστιμες. Το απλό (=ρηχό) τηγάνι χρησίμευε ακόμα και για να γίνεται η νόστιμη λιγδοπάρα δηλαδή ψίχου ψωμιού τριμμένη και καθουρνισμένη με λίγδα πασπαλισμένη με ζάχαρη ή τυρί και το ζεστό πρόγευμα γινόταν στο πί και φί. Στα βαθεία τηγάνια ετοιμάζαν τις διάφορες παπάρες με γάλα ή τραχανά και μπουκιές - μπουκιές ψωμί τις περισσότερες φορές στεγνό και μπαγιατίκο. Άλλες φορές πάλι στο βαθύ τηγάνι ετοιμάζαν βραστή λιγδοπάρα με λίγδα, τσιγαρίδες, τυρί ή ούρδα, ή μπάτζιο. Ακόμα εδώ ετοιμάζαν το νοστιμώτατο μπουράν, με λάπατα, σπανάκια, παπαρούνες αλεύρι και τυρί.

Από χοντρή λαμαρίνα ήταν καμωμένη και η γάστρα που είχε σχήμα σχεδόν ημισφαιρικό (από την αρχαία λέξη γαστήρ, γαστέρα, γάστρα). Πάνω στην πυροστιά που ήταν πτημένη στη μέση της ανθρακιάς έβαζαν το ταψί με την πίττα ή την μπομπότα και την σκέπαζαν με τη γάστρα. Πάνω στη γάστρα άπλωναν με το σιδερένιο φιαδί χόβολη που συγκρατιόταν πολλές φορές με στεφάνια. Έτσι η πίττα ψηνόταν ταυτόχρονα απάνω κάτω και σε λίγο χρονικό διάστημα ήταν έτοιμη ζεστή και νόστιμη. Η πίττα στη γάστρα έχει άλλη γεύση και γίνεται πιό μαλακιά.

Η γάστρα για το σπίτι ήταν ο πρόχειρος και γρήγορος φούρνος που άναθε και έψηνε με λίγα πουνράκια ή τσάκνα πολλές φορές όμως χρησιμοποιεσαν και σαν κινητός φούρνος. Γάστρες έπαιρναν μαζί τους οι τσομπαναραίοι, οι κυρατζήδες (=αγωναίτες), οι πονάδες και οι υλοτόμοι που ήταν υποχρεωμένοι να ζούν και να εργάζονται για πολύν καιρό μέσα στο λόγγο. Στη γάστρα έψηναν τα ψωμιά, τις πίττες και τα φαγητά τους.

(Συνέχεια στο επόμενο)

Παλαιοί κιχαϊάδες Νιουστινοί μη πρόβατα ήταν ου Μιλιώνης, ου Τσίρης, ου Πουρέγκας, ου Γιαννούλης κι' άλλοι. Γίντγια είχαν ου Μπόκουλους, ου Κζμπίτης, ου Σιανταμώνας κι' άλλοι: μινικοί.

Του θουνό μας πριν απ' τουν πόλιμου βαστούσειν ντγιακόσιεις χιλιάδες πρόβατα κι τώρα ματαδιά έχει είκουσι χιλιάδες.

Όταν τουν Απρίλη, μιτά τ' Αγιουργιού πιρνούσαν οι σα ρκατσιανοί για του θουνό, μια ιβδουμάδα ακούγονταν κουδούνια στους δρόμους της Νιάουστας.

Πρώτα πιρνούσαν τα καραβάνια μη τα μολάργια κι πάλουγα φουρτούμενα μη τα σεία τα πιντγιά κι τις γυναίκες κι ύσταρνας έρχουνταν τα φαλκάργια μη τα πρόβατα κι τα γκουνταμάνικα τα σκυλιά. Αμπρουστά απ' του κουπάδι πιρπατούσαν τα κιουτέμνια, κάνα τρανό κριάρι, ή κάνας τσάπους μη τρανά κέρατα κι τρανή κουδούνια.

Τώρα καν κανένας δεν καταλαβαίνει πότι πιρνούν τα πρόβατα γιατί πηγαίνουν μη τα φουρτηγά τ' αφτουκίνητα όσιαμι του θουνό.

Τότι οι Κραθουδουραίοι είχαν τα πλειότερα πρόβατα κι' ανέβηναν στου μπαλκόνι στου Καραμπουνάρι. Στου Σιδηράκι πηγαίνει ακόμα ου Μπλέττας, κι στου απάνου του Γραμματικούβου στου Τσάπου τα καλύβια παγαίνουν άλλοι: σαρακατσάνοι. Πέρα απ' την Πιλαλίστρα και του Σέλι: είναι του Αρχούδα τα μέργια. Υπάρχουν κι άλλοι.

Τώρα στη Νιάουστα έχουν

Τότι μι τώρα

ΤΑ ΙΣΝΑΦΚΙΑ

Κιχαϊάδες, τζιουμπαναροί, αγιλαδάριδοι

πρόβατα ου Πάζους, ου Νικόλας, ου Τάσης, ου Πουρέγκας, ου Γιαννούλης κι' άλλοι: μινικοί.

Τότι στη Νιάουστα είχαν κι κουπάντγια μπακατάρικα μη γί-

Του Νίκου Σπάρτη

ντγια κι' αγιλάντγια που μαζώνουνταν απ' τα σπήτγια. Έρχονταν ου Τζιουμπάνους κι τα μάζουνειν απ' τους μαχαλάδες. Ένα κουπάδι αγιλάντγια κι ένα μη γίντγια έβγηνειν στην Αγία Τριάδα κι' άλλα ντγιό τέτγια σ' αλώνια. Καλός αγιλαδάρης ήταν ου Μαγκαβέλας. Αυτά απ' την Αγία Τριάδα βουσκούσαν στου Νταλαμάρι, Σπήλιου, Γκλόμπα, Κιρασιά κι στη Χουντρουσούγκλα, σ' άλλα απ' τ' αλώνια βουσκούσαν στου Κουκούλι, τουν Αϊλιά, στις Χώρας του Νιρό, τις Μουτσιάρεις, στις Παναγιάς τα Κάστανα, στη Βέρβιρα, τους Μύλους του Πρόδρουμου κι' αλλού.

Όλα τα σπήτγια είχαν από μινιά ντγιό γίδεις, μινιά ντγιό αγιλάδες που τάστειλναν στα μπακατάρικα. Κουβανούσαν κι

ζαϊρέν για τις αχαμμές τις μέρες του χειμώνα. Ρουμάνι που του στέγγουναν, τριφύλλι, καλαμπουκόφυλλα, άχυρου, φατουλόπιτσεις, ξιφλίντγια, τραβούσαν απ' τις μουρόβιργεις τα φύλλα του φθινόπουρου όταν ήταν έτοιμα να πέσουν.

Την πασκαλιά αγόραζαν οι πατηράδες για τα πιντγιά τους μανάργια που τάδουναν σταφίδεις για νάρχουντει κουντά τους, τὰ βουσκούσαν στου Κιόσκι κι τα κουβανούσαν φρέσκου ρουμάνι κάθε μέρα. Ήταν διμένα στου λιμό μι' ένα σκινί για να μην τα χάνουν.

Τότι όταν χάνουνταν καμινιά γίδα, κάνα γουμάρι, φώναζεν ου Τηλιάλης, ου Σπουϊάνους: «Κύριοι Νιουσαίι, χάθηκειν μινια γίδα σιούτα' όποιους ση βρήκειν να τη φέρει να πάρει του ριγάλου».

Τα μανάργια γένουνταν ζυγούργια κι τάστραζαν στου τέλους απ' του καλουκαίρι ή Ταχριστού κι τάφκιαναν καβουρμάν κι' είχαν κρές χρουνικής.

Τώρα όλοι:νι κάθε βουλά στου κασάτη βρίσκουντει.

Τότι κάθε σπίτι κοιτάζειν κι'

απ' όνα γουρούνι που του τάζειν γιαρμάν για Ταχριστού. Τόσφαζαν τουν Άγια Ιγνάτη «Ιγνάτης μπουγνάτης» έλιγαν στις είκοσι Δικέμβρη, για να προφτάσουν να λιώσουν τη λίγδα να φκιάσουν κι λουκάνικα κι καβουρμάν πριν τις γιουρτές. Μη την αγιλάδα κι τη γίδα στου σπίτι είχαν γάλα χρουνηκής κι έφκιαναν γάλα ξυνό κι τυρί σαν τύχηνειν.

Όλα τα σπήτχια είχαν αχούρι κι κουπριές που τις σήκουναν μη τα σακκιά στ' άλουγα μνια ντγιο βουλές του χρόνου στα μπαξέντγια για κουρμίντγια κι ζαρζαβατικά.

Στα χουργιά όλα τα σπήτχια είχαν αγιλάντγια, βουβάλια κι αρχικιλέν μη άλουγα που τα πουλούσαν ή τάζηδαν στ' αλέτρι για όργουμα. Τα φύλαγαν στουν ουβουρό, ένα φραγμένου μέρους.

Στη Νιάουστα γένουνταν κι ζουουπάζαρου τα παληά τα χρόνια, πρώτα κάτω στου Νταμπαχανά στου Μαγγανάρη κι ύσταρνας στουν Άγια Μηνά κάθι Σαββάτου.

Πουλούταν απ' όλα τα ζώα, άλουγα, γουμάργια, γουρούνια, πρόβατα, γίντγια, ουρνίθεις, λαγούς κι τέτχια. Γένουνταν κι τρανά ζουουπανηγύρια στη Βέργια, τα Γιαννιτσά κι' αλλού.

Τώρα τα πιντγιαί στις πουλιτίεις πουλές βουλές δε ξέρουν τί είναι του μουλάρι.

Τα πρόβατα του χειμώνα κατέβηναν στα χειμαντγιαί, στ' αχούργια ή σι σαλάμικα μαντριά μη σκιπαστή για να μην αμπουρεί να σέβει ου λύκος.

Τα μαντριά γένουνται μη καρ-

φουμένα ξύλα, φτέρεις κι καλάμνια που γέρνουν σια μέσα. Μαντριά φκιάνουν όξου στις θουσκές. Αμπρουστά είναι η στρούγκα πούχειν κι πουιάτα σι μινικά μαντριά για νάχουν ίσκιουν τα πρόβατα. Στη στρούγκα μαζώνουνται τα πρόβατα πριν σέβουν στου μαντριά. Πιρνούν απού μνια μνια οι προβατίνεις απ' όνα στένουμα πόχει τρανές πέτρες ή σκαμνιά να κάθουνται οι αρμιχτάδεις. Ένας απού πίσου τις ντγιόχεινι στους αρμιχτάδεις τις προβατίνεις που τις τσακώνουν απ' του πουδάρι κι τις αρμέγουν στου καρδάρι, ένα τινικιδένιου καζάνι μη ντγιό χειρούλια που χουρεί καμνιά εικουσαριά κιλά γάλα ή κι μάι τρανύτηρου. Τ' αρμιγμα είναι η τρανύτηρη δουλειά.

Τώρα αχίρηταν ν' αρμέγουν μη τις μηχανές για να μπιτίζει αγλήγουςας η δουλειά.

Σι τρανά κουπάντγια έχουν χουριστά τα στέρφα πρόβατα μη τα κριάργια κι χουριστά τα γαλάργια μη τα ζυγούργια. Ανάλουγα χουρίζουν κι του φαντριά.

Βουσκότουποι ψηλά στα γκόλια στου Μισκιο του θουνό είναι του Μουντάκι, η μπάρα η Νουσταϊκή, δέξα μιριά η Ντούργια σριτιντούχου κι απού πίσου τα απάνου, τα κάτω καρούτγια, απάνου κι κάτω Παληουμπάτσι κι μακρύτηρα του Σιδηράκι, του Τσιανακτσί, δέξα μιριά απ' τη Ντούργια τ' αγριουλάπατα. Πέντε πηγάντγια απού κάτω τα τρία πηγάντγια κι' η Ντουρντόπουλη, απανούθιο ου Κούτουλας, του Μπαλκόνι, η Μαύρη Πέτρα (Καρατήσι) κι' ουπίσου απ' τ' αυτήν η γραμμένη Πέτρα κι κα του Μισόθουνου του ουρουλόγι. Στην αρι-

σπιρή την κουρφή απ' του Βέρμιου η Μπιτζινιά, μη τη Γραμμένη, τη Βρουμόδρουση, τα Νήσια, σιαπάνου του Πάτουμα κι' ουπίσου τα Σιλιώτικα Πριόνια, Χατζηντίνη, Μαιμούτα, Απάνου Σέλι, Αγκάθι, Ισθούρους κι οπίσου απ' του κάτω του Σέλι η Σιουποντίκα, η Πλαγίστρα, η Στέρνα, Καφλιώρα, Αρσούμπαση κι άλλα.

Τότι οι τζιουμπαναροί σαρκατσιάνοι φουρούσαν φουστανέλις άσπρεις μη μπέτσφεις άσπρεις κι βουδέτεις μαύρεις. Σκουφούνια μαλίτικα πλιγμένα στου χέρι μη τις κλούτσεις. Έβαναν τταρούγια μη καρφκιά μη μαύρη τρανή φούντα σαν τους γιανίτσαρους, είχαν κι άσπρου πουκάμισου τρανό μη μανίκια φαριά κι ιλέκι που δίπλουνειν αμπρουστά κι ταρλαγκάνι απανουθιό, κι στου κιφάλι καλπάκι στρόγγυλου ίσιου μη φόλεις δέξα μιριά.

Ύσταρνας έβαλαν πανταλόνια κι σακκάκι απού πιαϊάκι μαλίτικου που του ίσηναν οι γυναίκες τους στουν αργαλειό μη ρούντου μαλί. Οι σαρκατσιάνις στου θουνό ίσηναν κι διλέντσεις, φλουκάτεις, ζιλιά κι γίντγιου ύφασμα για κάπεις, τρουβάδεις κι ταρπόσκια για του ταμάρι. Οι καλές κάπεις ήταν του καλύτερου ιργαλειού για τους τζιουμπαναρούς.

Απ' του ουρνέκι της τριέας έβαναν κι ουνόματα στα γίντγια ή κι τα πρόβατα. Παρδάλου, ρούσα, κανέλλα, γχιόσα, κανούτα, σιούτα, κουλουβη κι τέτχια.

Του κούριμα γένητι όταν ζιτάνει ου χαβάς, απάνου κάτω ύσταρνας απ' τ' Αγιουργιού. Τρουχούν τα τρανά τα ψαλίντ-

για που τάρκιαναν χαλκιάδεις κι ακαλούν κι άλουνους για βότχιουν. Τσακώνουν μη την αγκλίτσα του πρόβατου, του δένουν τα τέσσιρα τα πουδάργια κι του ξιαπλώνουν κάτω για να φκιάτσυν ήτυχα του κούριμα.

Ίσταρνας απ' του κούρημα ανηθαίνουν στου βουνό.

Απ' τις αστένιεις που πιάνουν τα πρόβατα είναι η γκλαμπάτζα (Διστομιάση) που χρειάζεται φάρμακου μη λάδι μέσα στην ταή τους.

Η παρμάρα που πιάνουνται τα πουδάργια του κι κουτσαίνουν.

Του νταλάκι (άνθρακας) που βραίνει πρόβατα, γίντγια, αγιλάντγια κι άλλα ζώα. Ίλιγαν τάχα υπάρχουν μινικοί που αμπουρούσαν να δουν κι να σκουτώσουν του νταλάκι. Πήγηναν τη νύχτα στου μαντρί κι φύλλαγαν χουρίς να ουμιλούν κι κατά μισάνυχτα όταν ίγλιπαν τουν ισκιου απ' του νταλάκι τόνιχαν μη τουν τσιουφτέ κι του σκότσυναν. Έπιφτειν ένα πράγμα σαν κρές κόκκινου ίσιαμι ένα πλόχειρου.

Έτσι ίλιγαν όταν θύμουναν μη κάνα ζώου «νταλάκι να του βαρέσει».

Τώρα ξέρουμι που του νταλάκι είναι αρρώστια μιταδουτική, που θαραπεύηται μη αμπόλι.

Άλλη αστένια στα ζώα είναι του πρίξιμου στην κοιλιά όταν φάει πουλύ καρθάρη ή καλαμπύκι, ή βριμένου τρυφύλλι. Την τρυπούσαν στην κοιλιά μ' ένα μαχαίρι, έβγηνειν ου αέρας κι γένουνταν καλά του ζώου.

Τη μπλύντα (ψίρεις απού

πρόβατα) τις πιάνουν σι τόπους που σταλιάζουν τα πρόβατα. Ταλείφουν μη λάδι ή πιτρέλιου μινιρέ ή καπνουζούμι.

Τα πρόβατα είκουσι μέρεις πρίν του μαρκάλισμα του καλουκαίρι θέλουν ταί για να ιπιτύχει του μαρκάλισμα κι' ένα ινάμιση μήνα πρίν απ' τη γέννα για να τρανέψει τ' αρνί στην κοιλιά κι να κατηβάσει γάλα πλειότιρου η προυβατίνα.

Τουν κασλά (λιθάδι για βουσκι) του νοικιάζουν χρουνικώς απ' του Δημαρχείου για τις Νιουστινιές βουσκές μη δημοπρασία κι παράδεις.

Τότι τουν νοίκιαζαν κι μη είδους απού νοικουκραιούς. Για στιαρινές ή καμινιά τρυφυλλιά του χειμώνα μιτά του κόψιμου κι ίσιαμι τα έβγα του Μάρτη μη κάναν τινικέν τυρί, μαζί κανένα αρνί ή κι μι παράδεις.

Τα τσιαίργια απού νοικουκρουούς, τουν κασλά, τουν νοίκιαζαν μη παράδεις κι για πλειότιρα χρόνια.

Του τζουμπάνου τουν συμφουνούσαν κι αυτόν χρουνικώς μη τάϊσμα, ντγιο πανταλόνια, μια κάπα, ένα ζηργάρι γιμινιά κι παράδεις.

Τα τζουμπανόσκυλα τάψηναν λιψό ψουμί μη καλαμπουκίστου αλεύρι. Τα τάϊζαν στου κουπάδι όταν βουσκούσειν για να μαθαίνουν να πηγαίνουν κουντά να του φυλάγουν απ' τους λύκους.

Τότι πρίν απ' τουν πόλιμου, πουλλοί μαθηταί γυμνασίου απ' τις τρανές τάξεις ή αυτοί που μπίτιζαν του σκουλειό πήγηναν τα καλουκαίργια στα σιαρκατσιάνικα τα καλύβια σα δάσκαλοι

για τα πιντγιά τους κι πληρώνουνταν μη είδους μαλί τυρί ή κι παράδεις.

Ου Αγιαγιώργης είναι ου προυστάτης απ' τις βουσκές κι τα πρόβατα για τ' αυτό οι κιχαϊάδεις μοίραζαν γάλα γλυκό στα συγκινικά τα σπίτγια κι στουν μαχαλά.

Πουλοί τζιουμπαναροί για να πιννάει η ώρα τους σκάλιζαν καμινιά αγκλίτσα μη του μαχαίρι, ή έφκιαναν φλουγέρα ξυλένια κι έπιζαν στου βουνό.

Οι τζιουμπάνοι θέλει να είναι σι όλους τους κηρούς μαθημένοι όταν τσακώνει κανά κρύγιου κι τρίζουν τα δόντγια τους λέν:

«Κάλιου πέντι κάρβουνα πέρι χίλια πρόβατα».

Κι για όσους καρπιρούν μινιά περίσταση για να φκιάσουν τη δουλειά τους λέν «Ου λύκους αντάρα παλαγίζει».

Κι για τη κείνου που μπιτίζει τη δουλειά τους κι ύσταρνας δεν τους μέλει για τίπουτα.

«Προυτς Μάρτη ξιχειμώνιασα τα γιδάκια μου». Είναι για τη Μπάμπου που φαίνηται μη τα γίντγια της πανουθιό στις πέτρες απ' τις πηγές τ' Αγιανικόλα που θάρησει πέρασειν ου χειμώνας. Αμα ου Μάρτης πήρειν ντγιο μέρεις δανεικές απ' του Φλιβάρη, που απόμεινειν κουτσευφλέβαρους, έκαμειν χειμώναν μη κρύγιου κι μαρμάρουσειν τη μπάμπου μαζί μη τα γίντγια της.

Κι για τους τιμπέληδεις λέν: «Τ, είχαν τα έρμα κι ψυφούσαν μη τουν ίλιου τάβαναν, μι

των ίλιου τάβγαζαν».

Κι για τ' αυτόν μη πουλά παρσίματα λέν:

«Απού χίλιεις μιριές αρμέγει»

Για τη κείνουν που φκιάνει μωναχός τη δουλειά του:

«Ου λύκος έχει του σβέρκου του χουντρό γιατί φκιάνει μωναχός τη δουλειά του, όταν παγαίνει για πρόβατου».

Για κανέναν που θάνουν να φυλλάξει ένα πράγμα κι αυτός του φκιάνει δικό του, λέν:

«Έβαλαν του λύκου να φυλλάξει τα πρόβατα».

Τότι τα μικρά πιντγιά όταν ίγλιπαν πιλικάνουν τραγουδούσαν: «Πιλικάν Βούργαρη πούντα χίλια πρόβατα, ιάτα ιδώ, ιάτα ειχεί, πάει ου λύκος να τα βρεί, μαρμαζώθηκειν ούδι κει».

Κι οι παληροί τραγουδούσαν κι του τραγούδι από την ιστουρία της Γκόλφους.

«Μνια βουσκουπούλα αγάπησα μνια ζηλιμένη κόρη, είμουν αλάλητου πουλί δεκάμρουων αγόρι...»

Τις απουκρίες στη Νιάουστα τα κουρίτσικια αντύνουνταν βουσκουπούλεις μη πουκαμίσα κι φούστα μακριά άσπρη μι κόκκινα κι πουλίεις, τσίπινου κι τρουβάν.

Ου Πέτρος ου τυχουρημένους ίλιγειν τότι τάχα γυρνούσειν μνια παρέα αρουβάτιδοι απ' την Παπαντή κι στη Βέρβιρα κα του μαντρί του Σιανταμώνα πούχειν γίντγια είδαν καπνούς να βγαίνουν κι πήγαν κατα ειχεί. Εί-

χειν καγεί του Μαντρί κι βρήκαν καμένεις κι ψημένεις γίδεις. Αχίρησαν να κόφτουν ψητό κι να τρων κι όταν χόρτασαν γιόμουσαν κι τα σακιδιά τους μη κουψίντγια.

Για τους δυνατούς κι τους άδικους λεν την ιστουρία μη του λύκου κι τ' αρνί:

Ένα αρνί μνιά μέρα έπινειν νιρό στου λάκου κι πανουθιό μνιά απου κει που έρχουνταν του πουτάμι έπινειν νιρό ένας λύκος. Όταν ιδειν τ' αρνί έκαμειν του θυμουμένου. «Εί ισύ ει κεί κάτου μη θουλώνεις του νιρό». «Μα του νιρό απ' τη σένα έρχιτει ισύ μη του θουλώνεις». «Ξέρου λέει ου λύκος, κι ιπέρσι τα ίντγια μ' έφκιανεις». «Μα ιγώ ιπέρσι δεν είχα γινηθεί» λέει τ' αρνί. «Πάφει, ουλιγώτιρα γιατί κι έτσι κι αλλοιώς θα σι φάγου».

Στην τρύπα του Μιχάλη, όξου μιριά απ' του Σέλι χουρίς να καταλάβει ένα πρόβατου έπισειν στην τρύπα κι απου κουντά του ένα πίσου απου του άλλου έπισαν κι τ' άλλα σαν τα πρόβατα όπουσ λεν. Ουπίσου τους έπισειν κι ου Μιχάλης απ' τουν καμό του κι απου τότι την είπαν Τρύπα του Μιχάλη.

Οι παληροί τραγουδούσαν του τραγούδι της βλάχας:

«Ιγώ ειμι η βλά η βλάχα η όμουρρη, η βλάχα η πινιμένη, πόχου τα χίλια πρόβατα τα πιντακόσια γίντγια. Λύκος να φάει να φάει τα πρόβατα, τα πιντακόσια γίντγια κι γω πάνου στουν πόλιμου να πα να πουλιμήσου».

Τότι στους σαγκατσιαναίους πήγαιναν πουλλοί Νιαουστινοί να πουλήσουν φαγώσιμα κι άλλα πράγματα. Ου Τόλης ου Μουλίβας κι ου Τχιουτζιούλας πουλούσαν λανάργια

Έτσι ένας Αγιουργίτης πήγειν μη του γουμάρι του να πουλήσει τσουκάλια κι μισούργια μη τυρί κι μαλί. Νυχτώθηκειν κι οι σαγκατσιάνοι τουν φίληψαν απ' όλα τα καλούντγια. Όταν ήρθειν ου Σαρκατσιάνους στη Νιάουστα κι βρήκειν του γιούφτου αυτός τουν πήρειν μη του ζόρι να τουν φιλέφει. «Γυναίκα έχου φίλου, τί καλό φαγι μαγειρίζεις;» «Κρουμίντγια» λέει αυτή.

«Α! στρώσει τραπέζι, τράξει κι τουν τρανό του κρουμίδα. Φάει αρά φίλη ιά μύστκιφει κι άλλας έχουμι κι άλλουν κρουμίδαν».

Αμα έχει ου κιρός γυρίσματα όπουσ λέν κι ου Γιούφτους. Βρέθηκειν πάλι στου βουνό μη τσουκάλια μη τη γυναίκα κι του γιό του του μικρό. Κατα Βασιμαηλιού πόφτανεις στα σαγκατσιάνικα τα καλύβια τους πιάνει μνια βρουχή κι ένας κρύγιους άερας που του γύρσειν σι χιόνι.

Ου στέλιγκας τους ιδειν κι μανταλώθηκειν κι έκαμειν του κουφό, κι έτσι ου ταιφάς απόμεινειν όξου. Μη του ζόρι άναψαν φουτχιά κι έφησαν μη ουλιγου λιψό προζίμι ραγκατσιούλεις, σκέπασαν του πιό μη του σαμάρι απ' του γουμάρι κι αυτινοί στριμώχτηκαν μη την πάλα κι όλην την νύχτα έχουψαν γιούφτικα καροκιά έφαγαν καλές ραγκατσιούλεις.

Μήπως χάσαμε το νόημα του έρωτα;

Σήμερα παρατηρεί κανένας μια τάση σφραγισμένη έντονα απλωμένη στον τόπο μας προς εκχυδαϊσμό της ερωτικής σχέσης μεταξύ των δυο φίλων. Γιαυτό και δε συναντά κανένας εύκολα το βαθύ νόημα του Έρωτα, παρά απλώς κάτι το έντονα φιληδονικό. Όλο και απαντάται πιά σιγά - σιγά η αντίληψη, πως η ερωτική σχέση είναι μιά ιερή λειτουργία της ζωής μας που θα έπρεπε να την περιέβαλε κανένας με σεβασμό. Η ερωτική σχέση δεν είναι διαφθορά, παρά διαφθορά είναι ο εκχυδαϊσμός αυτής της ιερής λειτουργίας κι όχι ο ίδιος ο Έρωτας, με το νόημα της πολυτραγουδημένης αγάπης, μεταξύ των δυο φίλων.

Ο σύγχρονος άνθρωπος είναι κατακεκυριευμένος από την απόλαυση και τη φιληδονία

Δυστυχώς φαίνεται να έχει πιά χαθεί από ένα σημαντικό τμήμα των νέων μας όλη η μαγεία και η έκταση του σωστού έρωτα και έχει μείνει μόνο ένας γυμνός θλιβερός, λίγο πολύ κυνικός σπασμός, όπως τον χαρακτήρισαν και ο οποίος επιζητείται κάτω από συνθήκες κυριολεκτικά κινικές. Αυτή η αποξένωση της ερωτικής λειτουργίας από κάθε αισθηματικό περιβλήμα είναι αλεθριότατη για τον ψυχισμό του ανθρώπου, αλλά και για την ύπαρξη του θεσμού της οικογένειας.

Εκείνο που παρατηρεί κανένας σήμερα να απλώνεται στις σχέσεις των δυο φίλων στο ερωτικό πεδίο είναι ένας πρωμιτιδισμός της σεξουαλικότητας, κάτι που δεν είναι με κανένα λόγο Έρωτας, δηλαδή αγά-

πη, παρά μια ορμή τέτοια που με το δικό μας πολλές φορές χαρακτηρίζουμε τέτοιου είδους σχέσεις, απογυμνωμένες από κάθε είδος ευαισθησίας και ψυχικότητας, σαν ζακώδεις.

Ο σύγχρονος άνθρωπος των κοινοτικών της ευμάρειας, της κατακόρυφης και της απληστίας είναι κυριευμένος από την έντονη τάση της φιληδονίας και της απόλαυσης. Αναζητεί παντού την ηδονή. Γίνεται όλο και ο πιο γρήγορος κληρονομιάς της απόλαυσης, της ευμάρειας. Παραδίδεται στη φιληδονία, μπορεί να πει κανένας σίμωχα, με

του ΙΩΑΝ. Ν. ΞΗΡΟΥΤΡΗ ομοτύμου καθηγητού Κοινωνιολογίας Α.Β.Σ.Θ.

τεράστιες κοινωνικές επιπτώσεις ηθικής δουλειάς και ανελευθερίας. Διακρίνεται για τη στεγνή αδιαφορία του. Αυτή η στεγνότητα του πραγματισμού τον κάνει να στέκεται διστακτικά και δύσπιστα απέναντι στη συναισθηματικότητα.

Φαίνεται πως στον τόπο μας να εισέβολε απότομα μια ως τώρα άχι συνηθισμένη ελευθερία στο σεξουαλικό πεδίο των δυο φίλων. Μια ελευθερία η οποία μας θύριξε ανόρητους να την ανθέξουμε με μέτρο και πειθαρχία, ώστε να μη χαθεί η έννοια του Έρωτα και να πέσει στον εκχυδαϊσμό, παρά να ανιχνώνεται η ψυχολογική αυτή λειτουργία συνοδευόμενη από μια ιδιαίτερη ευαισθησία, τριφυρότητα και ψυχικότητα, ιδιότητες που αποτελούν και συνιστούν το περιεχόμενο του Έρωτα. Όπου απου-

σάζουν αυτές οι νότες, εκεί η ένωση των δυο φίλων τα αφήνει τόσο ξένες, όσο και πριν από την ένωση.

Επιθυμία και Έρωτας, Σεξουαλική λαιμαργία

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία, πως το Σεξ είναι μια δυνατή μυστηριώδης δύναμη. Είναι μια έντονη επιθυμία, μια ορμή που μπορεί να μετατραπεί σε έρωτα, όταν δεν ικανοποιείται τυφλά, παρά όταν εξευγενίζεται από την αγάπη. Ο έρωτας ιηκάνει, η επιθυμία, ως τυφλή απλώς ορμή καταλήγει σε βυρσασότητα. Η επιθυμία θέβαια είναι αναγκαία, αλλά δεν είναι έρωτας, αγάπη. Χωρίς την αγάπη η επιθυμία οδηγεί στην πολυμειξία, στον αφανισμό του Έρωτα. Ακριβώς, ένα φαινόμενο των ημερών μας που ταυτίσαμε την έννοια του Σεξ με την έννοια του Έρωτα.

Πρόκειται για κάτι που σήμερα κυκλοφορεί άνετα από στόμα σε στόμα. Με άλλα λόγια ακούμε προκειμένου για μια σεξουαλική πράξη δυο ατόμων, φρεσκά διαμήρου φίλων, να λέγεται, πως «ά ν ο υ ν έ ρ ω τ α». Δηλαδή συνουσία, απλώς και μόνο σαν βιολογική ανακούφιση των αδένων. Μια ωμή ένωση χωρίς καμιά ψυχικότητα και φρεσκά πάμπτωχη σε περιεχόμενο.

Έναν εκχυδαϊσμό της έννοιας του Έρωτα — μια έννοια που οι πρόγονοί μας σφοδρά την είχαν θεοποιήσει — τύπου πολυμειξίας.

Όποιος παρακολουθεί κάτω από κοντά και με ενδιαφέρον τη συνάντηση των δυο φίλων, αντιλαμβάνεται, πως στις σχέσεις τους απλώνεται στο σεξουαλικό πεδίο κά-

τι που προμηγνίει ένα σεξουαλικό χάος. Λέμε τη λέξη χάος, γιατί σιγά - σιγά φαίνεται να χάνονται τα όρια και τα περιθώρια του χώρου και του δέοντος που πρέπει να διαδραματίζεται αυτή η σπουδαία ψυχοσωματική λειτουργία. Κι όμως το πρώτο συνθετικό αυτής της έννοιας το αποθροίπτει σήμερα σχεδόν παντελώς η νέα, η πολύ νέα γενιά των σημερινών αγοριών και κοριτσιών και μένει απλώς στο δεύτερο, μορφής πολυμειξίας και αλλαγής διαδοχικής μορφής.

Πρόκειται για μια ατμόσφαιρα στο σεξουαλικό πεδίο, μια τάση σεξουαλικής λαμπαργίας που ξεκινά από ενωρίς από τις αρχές της εφηβικής ηλικίας. Πρόκειται για το λεγόμενο πνεύμα της «απελευθερωμένης», δηλαδή της «σεξουαλικά απελευθερωμένης». Αυτή που θαυμάζεται για το τέλει άφημά της στο ένστικτο και στο κέρυ χωρίς κανένα γρανάκι φρένου αυτοπειθαρχίας, για την ικανοποίηση της επιθυμίας της, του σεξ σε οποιαδήποτε στιγμή και με οποιονδήποτε, χωρίς κανέναν εσωτερικό δεσμό. Χωρίς καν να μπορεί να καλέσει τον παρτενάρ της πολλές φορές με το επώνυμό του, παρά με το μικρό του απλώς όνομα και αρκετές φορές ούτε μ' εκείνο. Ένα φαινόμενο δεσμού τέλεια απρόσωπο.

Η επιθυμία είναι, όπως αναφέραμε, κάτι το αναγκαίο αλλά όχι και κάτι το αρκετό για τον έρωτα. Αυτός περιέχει την επιθυμία δηλαδή το σεξ, αλλά και το διαβαίνει. Η αγάπη με άλλα λόγια είναι κάτι το ανηφορισμένο επάνω απ' τις αισθήσεις. Δεν είναι απλώς επιθυμία δυο ανθρώπων διαφόρου φύλου που εναλλάσσεται παρά μια βαθιά ένωση δυο ολοκληρωμένων υπάρξεων που ζουν η μια την άλλη, όχι μόνον σαν σώμα, παρά σαν σώμα, πνεύμα και ψυχή, έτσι που σώμα, πνεύμα και ψυχή αγαπιούνται σε μια ιδιαίτερη τριάδα. Ο έρωτας

στην πραγματικότητα του σημασια είναι μια πνευματική, ψυχική και σωματική σχέση.

Όσο κι αν είναι απαραίτητη η σεξουαλική ικανοποίηση, ωστόσο μόνη της αυτή δε γεμίζει την ψυχή σε διάρκεια. Η αγάπη είναι ένα φαινόμενο φυσικό και σύγχρονα ένα γεγονός του πολιτισμού. Όπως κάθε πολιτισμός στηρίζεται στη Φύση, έτσι και η αγάπη, αλλά σύγχρονα, είναι ανηφορισμένη επάνω απ' αυτή. Η αγάπη εξευγενίζεται τόσο, όσο ο εσωτερικός πολιτισμός μας γίνεται ανώτερος και ευγενέστερος. Τότε το ένα φίλο ζει το άλλο, όχι μόνο σαν φύση, σαν σώμα, σαν ηδονή, ούτε σαν μέσον νόμιμης τεκνοποίησης, ούτε σαν «αγγεϊόν» ηδονής, αλλά σαν φορέα ηθικών αξιών, ανθρωπιάς, ομορφιάς, καλοσύνης, ειρηνείας κλπ. τιμά και αγαπά σ' αυτό κάτι το θεϊκό, όχι βέβαια σαν αφηρημένη έννοια, παρά ενασχωμένο στην ατομική μορφή του άλλου φίλου. Ακριδώς αυτή η διαφορά, η οποία δεν είναι μόνον φυσικό, παρά και ψυχικό και πνευματικό γεγονός κλείνει μέσα της μια ιδιαίτερη όλη. Η αγάπη πιάνει όλον τον άνθρωπο κι όχι μόνον ένα μέρος. Ο πολύ νέος σήμερα με την ελευθερία που κυριαρχεί γύρω από το σεξ, σίχεται σ' αυτό, όπως και η νέα κοπέλα, με λαμπαργία να χορτάσει, να κορδέσει τη σεξουαλική πείνα γενεών και γενεών, γι' αυτό δεν είναι φυσικά παράξενο ότι δε ζει — χωρίς και ο ίδιος ή η ίδια να το καταλαβαίνει, ίσως, γιατί αυταπατάται — το άλλο φίλο με την ψυχή, παρά το αισθάνεται μόνον κι απλώς με τις αισθήσεις και με τα νύτρα του σώματος. Γι αυτό πα και η κοπέλα ή η σημερινή νέα μοντέρνα! κυρία, ανάλογα με αρκετά εξοπλισμένη μέσα στην κοινωνία μας αντίληψη, με το παραπάνω νόημα, δεν έχει ανάγκη από ψυχή, από ψυχικότητα, παρά από σεξ - απλή. Θέλει να είναι μόνο επέξ.

Το σεξ εξευγενίζεται με την Αγάπη

Όποιος προχωρεί στη συνάντηση του άλλου φίλου μόνο με το σεξ χωρίς τα τόπα άλλα συμπαρατούντα της ψυχής και του πνεύματος παθαίνει σύντομα κόρο και αναζητά επίμονα την αλλαγή κάτι που οδηγεί στη διάλυση του θεσμού της οικογένειας. Η κατά τακτικό τρόπο ικανοποίηση του σεξ — εξαιτίας της μεγάλης ελευθερίας — μας γίνεται κάτι το βασιανιστικό και το αγόρταγο, γιατί δεν ημερώνει ούτε εξευγενίζεται με την αγάπη, που αποποιούσει. Το σεξ είτε παίρνει την πραγματική αξία του, όταν ανεβασθεί ως την αγάπη, αλλιώς φτάνει να καταντά, χωρίς να συνοδεύεται από ψυχικά και πνευματικά διώματα, απλώς στην ενστικτώδη απόλαυση του ζώου.

Τα πράγματα σήμερα άλλαξαν. Τα ήθη και έθιμα ξεπεράστηκαν. έπασαν πιά τα φράγματα. Τα «ταμπού» αφανίστηκαν όπως λένε οι δεκαεπτάχρονοι και οι μεγαλύτεροι απ' αυτές κοπέλες. Δεν ξέρω όμως, αν μας είναι συνειδητό πως, όταν τα φράγματα πλάζουν τότε υπάρχουν και σοβαροί κίνδυνοι πλημμύρας και καταστροφών, αν δεν υπάρχουν αναχώματα. αντισημειώματα να ανακόψουν κάπως την άγρια και πρωτόγονη ορμή της θύελλας και τον κατακλισημό. Φοβόμαστε πως δεν υπάρχουν μέσα στους νέους μας οι απαραίτητες αναστολές της κατά απόλυτο τρόπο ερισολής της μεγάλης ελευθερίας στο σεξουαλικό πεδίο. Αναστολές που να τιθαπεύουν την ορμή της θύελλας και να την ημερεύουν, να την καθιστούν καρποφόρα, να την κατευθύνουν κυριαρχικά μαζί με τα στοιχεία εκείνα, που θα μεταλλάξουν το κωλό σε μια ευαισθησία τρυφερής οικειότητας, σωματικής και ψυχικής ομορφιάς. Αντικώς εκείνο που παρατηρεί κανείς είναι πως ο εξορμητισμός στο σεξουαλικό πεδίο λαογραφείται ως ελευθερία, ωστόσο κάθε άλλο παρά

μα τέτοια μπορεί να είναι, γιατί η νέα βίαιη αποκόλληση του σεξ δεν ελεθερώνει, παρά οδηγεί στην αναρχία και στον ωμό και ξέφρενο εγωισμό, προς την ανταρσία και τη βία. Άλλωστε δεν πρέπει να λησμονούμε, πώς δεν είναι γνωστός κανένας πολιτισμός, όπου το σεξ να ήταν απόλυτα ελεύθερο, τουναντίον πολιτισμοί υψηλής στάθμης προήκυψαν από πολλά αίτια, ανάμεσα στα οποία έκκληση ηθών και το αχαλίνωτο της σεξουαλικής ελευθερίας ήταν ένα από τα πιο βασικά και σοβαρά. Η σηροδοσιακή αιμόσυμια που κυριαρχεί μέσα στην κοινωνία μας πρέπει να μας δίνει σε ανησυχία, γιατί φαίνεται να προχωρούμε πέρα από «τα εσοκαίμενα», ώστε να χάνουμε τις σημασίες και τις έννοιες των λέξεων. Μιλούμε π.χ. στο σεξουαλικό πεδίο για ρεαλισμό, αλλά αυτός είναι κάτι από το χυδαίο, επί τη χυδαιοποίηση του Έρωτα. Μια έννοια που την εννιξε το σεξ, την κατόντησε λέξη γενική ή μάλλον της έδωσε άλλο τέλος ως κήμα.

Ο έρωτας σήμερα για τις κοπέλλες και τους νέους είναι «ντεμοντέ»

Σήμερα η νεολαία έχει μιάν άλλη γλώσσα σε ό,τι αφορά σ' αυτό που εννοούσαμε ή εννοούμε ακόμη μερικοί από τα δυο φίλα ως Έρωτα. Σε μια δειγματολογική έρευνα που έκανα ανέμεσα σε κοπέλλες και νέους 14—20 χρόνων γύρω από την έννοια έρωτας κατάληξα στο συμπέρασμα από τις απαντήσεις που μου δόθηκαν, ότι η έννοια Έρωτας με το ως τώρα νόημά της, πρόσματα, στις ημέρες μας, έχει γίνει «ντεμοντέ». Δεν υφίσταται πια με το ως προ ολίγου νόημα της, που αυτό πιά «ξεπεράσθηκε». Πήρε γέννηση σχεδόν ομόχρονα και μροντικά άλλα νόημα, μιά ικανοποίηση της σεξουαλικής επιθυμίας στη μορφή μιάς χοντροκομμένης ένω-

σης θηλυκού και αρσενικού, χωρίς ψυχικότητα και κανέναν άλλο δεσμό αλλά κυρίως με συχνή αλλαγή παρτεναίρ κλπ. εμπλουτισμένη ένωση με κάθε είδος σεξουαλικών παιχνιδιών κλπ. και με ομαδικό Έρωτα ανάμεσα και με άσχετα ακόμη άτομα.

«Η σεξουαλική απελευθέρωση»

Έτσι αντικρύζεται το πρόβλημα κατά τον πιο ωμό τρόπο και σε μορφή πολιτικεξίας. Κι αυτός ο τρόπος των σχέσεων — ας μου επιτραπεί να το ξανααναφέρω — και με τους άλλους χωρίς κανέναν προσωποπαγή σύνδεσμο, χωρίς καμιά αφοσίωση στο άλλο πρόσωπο θεωρείται και θαιμαξίζεται ως «σεξουαλική απελευθέρωση». Και θεωρείται απελευθερωμένη, όποια υπερνίκησε τα ταμπού — όπως λένε — δηλαδή το να είσαι δεσμευμένη με αγάπη και αφοσίωση και την αγάπη και τη δόσημό μόνο σε ένα πρόσωπο, έστω κι αν αυτός είναι ο άντρας σου θεωρείται καταπίση, ανελευθερία, νοικοκυριστικό. Όσο πιο πολύ κάνει η κοπέλα ή η παντρομένη νέα κυρία ότι της υπαγορεύει ο μαστιγωμένος ερωτισμός της τόσο και ως πιο «απελευθερωμένη» θαιμαξίζεται. Μίλησα με μητέρες κοριτσιών γύρω στα 16—20 χρόνων για το θέμα αυτό, ρώτησα αν μίλησαν με τα κορίτσια τους σχετικά με ό,τι λέγεται «απελευθερωμένη» και «απελευθέρωση» και πήρα τούτες τις στερεότυπες απαντήσεις από πολλές μητέρες καθόλα αξιόλογες κυρίες, νοικοκυρεμένες κλπ. αξιόπρεπες: πώς οι κοπέλλες τους πολλές φορές τις είπαν «ότι απορούν πώς μπορούν να ζούν είκοσι ή και περισσότερα ή και λιγότερα χρόνια απλώς μόνο με έναν άντρα». «Είμαι κάτι, λέγαν οι κοπέλλες, που δεν μπορούσαν πια να το καταλάβουν». Στις συμβουλές και στις εξηγήσεις που έδιναν οι μητέρες, στις κόρες αυτές, πώς αυτό δεν είναι δυνατόν να

γίνει αλλιώς και πως αλλιώςια θα διελύετο η οικογένεια κλπ., ο κοπέλλες απαντούσαν: «μα πού ζήτε εσείς, στον άλλον, στον περασμένο αιώνα;»

Η έννοια «απελευθέρωση» και «απελευθερωμένη» όπως και η λέξη καταπίση «παίρνει και δίνει» σήμερα στον τόπο μας. Σε μιά προσπάθεια να μου ορίσουν κοπέλλες και νεαρές κυρίες αυτή την έννοια της «απελευθερωμένης» δεν πήρα έτοιμο ορισμό της με όλα τα βασικά γνωρίσματά της. «Να' μου απάντησαν, «η απελευθερωμένη δε λαβαίνει καθόλου υπόψη της την παράδοση. Δεν έχει ανάγκη να δεσμεύεται με αγάτες, παρά ικανοποιεί τις επιθυμίες της με όποιον της αρέσει και ύστερα με άλλον, που θα της φανεί καταλληλότερος για να κάνει μαζί του έρωτα και ούτω καθεξής». Προκειται για αλλαγές που πέρα από το σπασμό δεν αφήνουν τίποτα. Όλο το θέμα αυτό αντικρύζεται από την «απελευθερωμένη», έτσι, όπως πίνει ένα ποτήρι νερό για να ξεδιψάσει, ν' ανακοιρίσει τη δίψα της αυτή τη στιγμή και ύστερα από λίγο που ξαναδιψά ζητά πιο πέρα να βολέψημε τη δίψα της. Πίνει το νερό, αφήνει το ποτήρι άδειο και φεύγει κι όταν ξαναδιψάσει ξανααναζητά το νερό κλπ. από άλλον πάγκο πιο πέρα από όπου της αρέσει και βολείται.

Δυστυχώς δεν μπορεί παρά να είναι δυσμενής από την κοινωνική πλευρά ή από τα πρώτα χρόνια της εφηβίας γεύση με το νόημα της πολιτικεξίας της ηθικής και της απώλεισης του σεξ, και την έλλειψη προσωποπαγούς προσήλωσης έστω και περιορισμένης διάρκειας. Η κατ' αυτόν τον κυνικό τρόπο απόλαυση του σεξ θα πρέπει να ξέρουμε πώς κοιράζει τον άνθρωπο. Του συσπαρεύει μιά στεγνή στικρή πείρα, κάτι που ταπεινώνει την κοπέλα, γιατί αυτός ο τρόπος του κυ-

(Συνέχεια στη σελίδα 29)

ΙΝΤΕΡΦΕΡΟΝΗ - Προοπτικές

και υποσχέσεις

Σημειώνονται περίπου 30 χρόνια από τότε που, οι ALIC ISAACS από την Αγγλία και ο JEAN LINDENMANN από την Ελβετία, παρατήρησαν κάτι πολύ απλό που δόθηκε αφορμή για την ανακάλυψη μιάς πολύ σπουδαίας ουσίας. Παρατήρησαν λοιπόν, ότι τόσο οι άνθρωποι, όσο και τα ζώα δεν προσβάλλονται ταυτόχρονα από δυο ιώσεις, π.χ. κανείς δεν πάσχει συγχρόνως από ιλαρά και από ανεμοβλογιά. Πρέπει λοιπόν η μία ίωση να μας προστατεύει από την άλλη ίωση. Αποφάσισαν λοιπόν να πειραματιστούν επάνω σ' αυτό το φαινόμενο της ανεξήγητης παρέμβασης στις λοιμώξεις από ιούς. Μόλις τον γονιμοποιημένα αιγά κύτταρα με ιούς και διαπίστωσαν ότι, τα αυγά παράγουν μία πρωτεϊνική ουσία που τα καθυστερούσε αυθεντικά σε μία δεύτερη ίωση από άλλο ιό.

Μη γνωρίζοντας περί τίνος ακριβώς πρόκειται, και πιστεύοντας σ' έναν αποκλειστικό ιών την ονόμασαν ιντερφερόνη (INTERFERON = αποκλείω) (IN).

Μας είναι γνωστό ότι ένας ιός (στον ιός λείπει ο γενετικός κώδικας που τους επιτρέπει να ζούν μόνοι τους και γιατί τον λόγο τα ρασιτόν μέσα στα κύτταρα - ενδοκύτταρα μικροοργανισμοί) εισδύοντας σε ένα ζωντανό κύτταρο χρησιμοποιεί τους Βιοχημικούς ενεργειακούς και συνθετικούς μηχανισμούς του κυττάρου για να πολλαπλασιαστεί. Το κύτταρο που τον φιλοξενεί παράγει την (IN) για να το προστατεύσει. Το κύτταρο ως περισσότερες φορές υποκρίνεται και πεθαίνει. Η παραγωγή της (IN) όμως αποτελεί ένα σήμα για την άμυνα του οργανισμού ένα είδος σήματος συναγερμού. Τα μόρια της (IN) προκαλούν στα άλλα υγιή

κύτταρα την έκκληση για παραγωγή και άλλης (IN) και έτσι ο ιός που θα προσπαθήσει να μπει σε ένα τέτοιο κύτταρο προετοιμασμένο είναι καταδικασμένος σε εξάντωση.

Εκτός από την απ' ευθείας δράση της (IN) στους μεταβολικούς δρόμους του ιού αποτελεί και ένα επί πλέον σήμα που ενεργοποιεί την ανοσολογική άμυνα του οργανισμού.

Τα μέχρι σήμερα γνωστά μόρια της (IN) προέρχονται από τα λευκά αιμοσφαίρια, από το συνδετικό

των Νικολάου Γουσοπούλου και Σ. Γουσοπούλου

ιστό και από ενεργοποιημένα λευκοκύτταρα.

Η αντινεοπλασματική (αντικαρκινική) δράση της (IN) βασίζεται κύρια στην αύξηση της ανοσολογικής άμυνας του οργανισμού (αναγνώριση των καρκινικών κυττάρων σαν ξένων και στη συνέχεια καταστροφή τους, σε αυτόν τον τομέα στηρίζονται οι έρευνες και τα πειράματα πολλών ερευνητών με ικανοποιητικά αποτελέσματα).

Πρόσφατα (εδώ και 2-3 χρόνια) έχει γίνει παρασκευή της (IN) σε πολλά εργαστήρια (Η.Π. Α. — ΙΑΠΩΝΙΑ — ΕΛΒΕΤΙΑ) από καλλιέργειες κυττάρων που προσβλήθηκαν από ιούς με κατάλληλες διεργασίες καθώς και από πειράματα σε ζώα.

Για να μεταπηδήσει η (IN) από το εργαστήριο στην κλινική ε-

φαρμογή, όπως ισχύει και για κάθε νέο φάρμακο, θα περάσουν πολλά χρόνια ακόμη, και θα πρέπει να ξεπεραστούν πολλά προβλήματα.

Κύρια προβλήματα είναι η α) Η Βιολογική ανοχή απέναντι στην ουσία αυτή.

Η ικανότητα δηλαδή να προσλαμβάνεται από τον ανθρώπινο οργανισμό και να ανταποκρίνεται ο οργανισμός σ' αυτή, β) Η καθαρότητα αυτής. Μέχρι σήμερα η σπανιότητα και το υψηλό κόστος της ουσίας αυτής αποτέλεσαν φραγμό για την πραγματοποίηση σημαντικών δοκιμών όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και την ασφάλεια (IN μικροβιολογικής προέλευσης).

Τελευταία άρχισαν δοκιμές σε κλινικά κέντρα (M.D. ANDERSON HOSPITAL AND TUMOR INSTITUTE, TEXAS STANFORD UNIVERSITY, CALIFORNIA) με ανθρώπινη (IN) σε ικανοποιητικές ποσότητες καθαρής σε ανθρώπους που πάσχουν από συχνές ιώσεις και νεοπλασμάτα κύρια, για αξιολόγηση των αποτελεσμάτων με σύγχρονο μέλημα της ασφάλειας, ανοχής, φαρμακοκινητικής και βιολογικής δραστηριότητας και της δοσολογίας. Τα πρώτα αποτελέσματα μας ενθαρρύνουν πολύ στην συνέχιση της έρευνας. Ίσως η (IN) ανοίξει ένα μεγάλο δρόμο και αποτελέσει μεγάλη βοήθεια στον αγώνα ενάντια στον καρκίνο.

Ξεφεύγοντας απ' την γενικότερη θεώρηση πάνω στο πρόβλημα της πρόληψης στην οδοντοατρική, που αναφέρθηκε στο προηγούμενο άρθρο μου, έρχομαι τώρα να σας απασχολήσω μ' ένα πρόβλημα πιά ειδικό και φλέγον: το θέμα του στοματικού καρκίνου.

Είναι γνωστό σ' όλους μας ότι οι κύριες αιτίες θανάτου είναι δύο: οι καρδιοπάθειες (αγγειοπάθειες) και ο καρκίνος.

Γνωστή επίσης είναι και η μάχη που δίνει η επιστήμη για τη θεραπεία των δύο νόσων, και ιδίως για τον καρκίνο. Δυσχεκατομύρια χρήματα ξοδεύονται στο χώρο της έρευνας, για την ανακάλυψη της τέλεις θεραπείας.

Σχεδόν τέλεια, κυρίως στα προηγούμενα κράτη, είναι και η πληροφόρηση του πολίτη πάνω στο θέμα του καρκίνου, και ιδίως στο σημείο της σημασίας που έχει η έγκαιρη διάγνωση στη θεραπεία του καρκίνου.

Προσώνας τα χρόνια, η οδοντοατρική έκανε αρκετές προόδους στο θέμα των στοματικών παθήσεων και ιδίως στο θέμα του στοματικού καρκίνου.

Στη χώρα μας οι προσπάθειες πληροφόρησης του κοινού επιστημονικά πιστεύω δεν είναι επαρκείς.

Η έλλειψη της πληροφόρησης του κοινού γεννά και μεγαλώνει την ήδη υπάρχουσα προκατάληψη για τη σύγχρονη αυτή νόσο. Αποτελεσματικά χιλιάδες θάνατοι κάθε χρόνο.

Χωρίς να θέλω να μειώσω την χρησιμότητα μιας καρκινικής κατάστασης, τα πράγματα για τον καρκίνο δεν είναι τόσο πολύ τραγικά.

Η θεραπεία του καρκίνου γενικά, είναι στο χέρι του ασθενή κατά το ήμισυ. Μια έγκαιρη διάγνωση βάζει τα θεμέλια για μια επιτυχημένη θεραπεία.

Στοματικός καρκίνος

Στο χώρο του στόματος τώρα εμφανίζεται ο καρκίνος, μ' ένα αρκετά υπολογισίμο ποσοστό, ανάμεσα στις γνωστές μορφές καρκίνου.

Δε νομίζω ότι ενδιαφέρει τους αναγνώστες ποιές είναι οι αιτίες του στοματικού καρκίνου. Είναι λίγο πολύ γνωστές και πάρα πολλές, χω-

του Θ. ΔΟΔΗ οδοντογιάτρου

ρίς να είμαστε σίγουροι πως είναι και οι πραγματικές αιτίες.

Αναφέρονται σαν ενοχοποιητικοί παράγοντες: το κάπνισμα κυρίως της πίπας, για τον στοματικό καρκίνο, ενώ το κάπνισμα τσιγάρων αναφέρεται σαν ενοχοποιητικός παράγοντας για την εμφάνιση του καρκίνου του πνεύμονος.

Αναφέρθηκαν επίσης περιπτώσεις καρκίνου των χειλέων σε αγρότες λόγω της μεγάλης εκθέσεως του προσώπου τους στον ήλιο.

Αυτό που πρέπει να καταστεί γνωστό στους αναγνώστες είναι ότι και στον στοματικό καρκίνο η έγκαιρη διάγνωση του βοηθά τα μέγιστα.

Στο στόμα δε οι προκαρκινικές καταστάσεις είναι περισσότερο φανερές στον ασθενή από οποιοδήποτε άλλο σημείο του σώματος. Προκαρκινικές καταστάσεις δε νομίζονται για το στόμα διάφορες πληγές στα χείλη, στη γλώσσα, στον ουρανίσκο, στα μάγουλα, οι οποίες δεν υποχωρούν και είναι δυνατό να εξαλειφθούν σε καρκίνο.

Είναι πρά πολύ φυσιολογικό βλομας να έχουμε κάποια γέφυρα στο στόμα μας, ή οι μεγαλύτερα, μια οδοντοστοιχία.

Τέτοιες εργασίες είτε από κακοτεχνία είτε από την πολύχρονη παραμονή στο στόμα είναι δυνατόν να πληρώνουν σε διάφορα σημεία το στόμα. Προς Θεού θέβαια, κάθε πληγή δεν είναι καρκίνος. Όμως κάποια πληγή που επιμένει κυρίως στις μεγάλες ηλικίες μπορεί να εξελιχθεί σε καρκίνο.

Η εμφάνιση κάποιου σγκιδίου στα χείλη ή στα μάγουλα ή στα ούλα (κυρίως τα περισσότερα είναι καλοήγη) εγκυμονεί κινδύνους. Η παρουσία κυρίως στη γλώσσα και στα μάγουλα κάποιας λευκής πλάκας με όψη τυριού (λευκοπλάκια) πρέπει να μας ανυποχρήσει. Μια αιμοραγία που δεν εντοπίζεται εύκολα και επιμένει, είναι φαινόμενο ανυποχρητικό.

Αυτά λοιπόν είναι τα πιο συνηθισμένα σημεία για την πιθανή εμφάνιση καρκίνου στο στόμα.

Για όλα αυτά τα ανυποχρητικά σημεία ο ειδικός που μπορεί να δάξει τα πράγματα στη σειρά είναι ο οδοντογιάτρος. Αυτός θα μας κατανοήσει, εφόσον θέβαια παραστεί ανάγκη, στον κατάλληλο χώρο θεραπείας.

Επομένως ένας λεπτομερειακός έλεγχος σε τακτά χρονικά διαστήματα της κατάστασης κυρίως προσθετικών εργασιών, στο στόμα δεν είναι κάτι το πολυτελές. Τελειώνοντας, θέλω να αναφέρω ότι ο καρκίνος σαν αρρώστεια είναι μια πραγματικότητα και σαν τέτοια, να την αντιμετωπίσουμε ψύχραιμα και κυρίως χωρίς δέος. Ένα να γνωρίζουμε καλά: ότι η έγκαιρη διάγνωση είναι κατά το ήμισυ μάχη στη μάχη ενάντια στον καρκίνο.

Α' βραβείο θεατρικού έργου

Ο Κ. Κόλλας την 19.1.84 πετυχαίνει την πρώτη επίσημη πανελλήνια αναγνώριση. Ανάμεσα σε 84 υποψηφίους ο Κώσ. Κόλλας κερδίζει το πρώτο βραβείο θεατρικού έργου συνοδευόμενο με χρηματικό έπαθλο 250.000 δραχ. Το αποτέλεσμα του διαγωνισμού ανακοινώθηκε στα των ραδιοηλεκτρονικών μέσων από την υπουργό Πολιτισμού και Επιστημών κ. Μελίνα Μερκούρη.

Ο Κώστας Κόλλας γεννήθηκε στην Αθήνα το 1945 οι γονείς του Παναγιώτης Κόλλας και Σταυρούλα Μελισσάρη, κατέγοντα αντίστοιχα από την Κέρκυρα και την Λειβαδιά και είναι μόνιμο κάτοικοι Αθηνών και ο Κώστας είναι μοναχικός γιος τους.

Είναι απόφοιτος του Ιδιωτικού Γυμνασίου Λυκείου «Δαμνιά». Ως μαθητής παίρνει μέρος σ' όλες τις θεατρικές παραστάσεις της Σχολής όπου και διακρίνεται ιδιαίτερα. Σε ηλικία 18 ετών ύστερα από υπόδειξη του ηθοποιού Νίκου Τζόγια, παρακολουθεί μαθήματα θεατρικής Τέχνης στην Σχολή Θεάτρου του Πέλλου Κατσέλη. Μετά από ένα χρόνο φοίτησης, διακόπτει τις σπουδές προκειμένου να καταταγεί ως δόκιμος του Εμπορικού Ναυτικού. Έτσι του δίδεται η ευκαιρία να ταξιδεύσει σε διάφορες χώρες, Ινδίες, Αίγυπτο, Αμερική, Μεγάλη Βρετανία κλπ.

Το 1966 κατατάσσεται στο στρατό και υπηρετεί ως έφεδρος αξιωματικός εθελοντής στο εκστρατευτικό Σώμα της Κύπρου και παίρνει μέρος στα γεγονότα της Κοφίνου της περιόδου εκείνης με το 502 Τάγμα Πεζικού.

Το έτος 1968 το 502 Τάγμα επιστρέφει στην Ελλάδα στην έδρα του (Νάουσα) και ο Κ. Κόλλας εγκαθίσταται στην πόλη μας.

Το 1968 παντρεύεται την Παρα

Από αριστερά προς τα δεξιά: Κουλα Φερλαχίδου, Κ. Κόλλας, Γρηγόρης Καισαρίδης (έργο Μηττερμαν και οι εμπρηστές)

σκευή Σπανού και αποκτάει δύο παιδιά, τον Παναγιώτη (έτος γεν. 1971) και την Σταυρούλα (έτος γεν. 1974). Απολύεται από τις τάξεις του στρατού το 1970.

Κατά το έτος 1972 ύστερα από διαγωνισμό προλαμβάνεται στη ΔΕΗ.

Από το 1974 ασχολείται με την δημοσιογραφία. Δημοσιεύει το πρώτο σκίτσο στην τοπική εφημερίδα «Φωνή της Ναούσης» με το ψευδώνυμο ΚΩΣ. ΚΟΛ. Αργότερα δημοσιεύει σκίτσα στο Περιοδικό «Νιάουστα» και την ημερήσια εφημερίδα «Λαός» της Βεροίας. Συνεργάζεται με το Εργατικό Κέντρο Ναούσης και μεριμνά για την έκδοση της εφημερίδας «Εργατικός Παλμός» (περίοδος 1975).

Μετάχει στην Έδραση του Πολιτιστικού Συλλόγου Ε.Γ.Σ. «Ζαφειράκης» (Σεπτέμβρης 1974).

Την περίοδο 1975—1976 εκδίδει την εφημερίδα «Τα Νέα Ναούσης».

Τον Ιούνιο 1978 με τον Σύλλογο Αποφοίτων Ναούσης παρουσιάζει Κουκλοθέατρο «Σύβνα Ντενεκδοπούλη» της Ευγενίας Φακίνου με μουσική Γιάννη Μαρκόπουλου.

Από το 1977 ασχολείται με το Ερασιτεχνικό θέατρο. Με τον Σύλλογο «Ζαφειράκης» διασκευάζει, σκηνοθετεί, γράφει και παίζει. Έτσι αναδεικνύεται το ταλέντο του Κ. Κόλλας σ' όλες του τις πλευρές. Την 15.6.77 στο Δημοτικό Θέατρο ανεβάστηκε σε διασκευή το έργο του Μαξ Φρίτς «Ο ΜΗΗΝΤΕΡΜΑΝ ΚΑΙ ΟΙ ΕΜΠΡΗΣΤΕΣ». Το έργο παίζεται και στο Νησι Ημαθίας (Εκδηλώσεις Ημαθιώτικα).

Από το 1979 ασχολείται συστηματικά με την συγγραφή θεατρικού έργου. Την 3.1.1979 παίζεται

στη Νάουσα η μονόπρακτη σάτυρα «ΟΙ ΔΡΑΠΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ».

Το 1980 γράφει, σκηνοθετεί και πρωταγωνιστεί στην Κοινωνική Σάτυρα «ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΑΝΘΡΩΠΑΚΙ». Το έργο του σημειώνει καταπληκτική επιτυχία και παίζεται στη Νάουσα (τέσσερες φορές) και στις εξής πόλεις: Μεθώνη (6.7.81) - Ατόχωρο Περίοδος - Βέροια στη Στέγη γραμμάτων και τεχνών (3.4.81) - Θεσσαλονίκη Θέατρο Κατερίνη την 23.5.81 - Δημοτικό Πειραιά την 18.1.81 - Κιζάνη.

Το 1982 (τρίτο έργο) γράφει να σκηνοθετεί την σάτυρα «Ποδόσφαιρο, το, Οδυσσέα». Το έργο παίζεται στη Νάουσα 8.5.82 και την 27.9.82 και στην Θεσσαλονίκη Θέατρο Κήπου την 27.6.82. Το έργο παίζεται και στο Μακρόβιο στο Φεστιβάλ Ολύμπου Εδώ κλείνει μία γόνυ και πλούσια συνεργασία με το θεατρικό τμήμα του Ζαφειράκη (περίοδος 1977 - 1982).

Την περίοδο 1982 - 1983 συνεργάζεται με το Πολιτιστικό Κέντρο Ναούσης. Με την θεατρική ομάδα του Πολιτιστικού Κέντρου ανεβάσει: «ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ» του Κεχαϊδη.

Την 17.4.83 στη Θεσσαλονίκη (εκδηλώσεις 83) παίζεται το τέταρτο έργο του «ΤΟ ΠΛΟΙΟ ΤΩΝ ΤΡΕΛΩΝ» (μονόπρακτο) από την μαθητική Εστία Νεότητας.

Στις 8.6.83 δίδεται θεατρική παράσταση στην Βέροια «ΕΚΕΙΝΟΣ ΚΙ' ΕΚΕΙΝΟΣ» του Κώστα Μουραελά. Συμπρωταγωνιστούν οι: Κώστας Κόλλας Τάσος Κουταλακίδης και Μαργαρίτα Ζώχου.

Παράλληλα με την συγγραφική του δραστηριότητα, ασχολείται με το θέατρο Σκίων. Πρώτη παράσταση Καραγκόζη (4.11.79) στο κινηματοθέατρο Παρθενών Ναούσης - Με ανανεωμένη θεματολογία το 1983 δίδει παραστάσεις στην πόλη και στα χωριά Βεργίνα (26.8.83)

Από αριστερά προς δεξιά: Κώστας Κόλλας, Τάσος Κουταλακίδης, Χριστίνα Καλογεράκη Κουτίτσα, Γρηγόρης Καισαρίδης, Τάσος Βαδόλας, Δάνης Ξανθόπουλος (έργο Το μεγάλο ανθρωπάκι)

Πολυπλάτανος (3.9.83) - ΚΑΠΗ Ναούτης (3.10.83) Επισκοπή (27.10.83) - Νάουσα (26.11.83) Καπανός και Φυσά.

Το 1983 υποβάλλει το έργο «ΠΟΙΟΣ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΟΝ ΟΛΥΣΣΕΑ» στον Κρατικό διαγωνισμό θεατρικού έργου όπου παίρνει το Α' Βραβείο νέου θεατρικού συγγραφέα. Πρόσφατα έγινε μέλος της Επιτελείας Ελλήνων θεατρικών συγγραφέων.

Το βραβευμένο έργο συμπεριλήφθηκε στο ρεπερτόριο του Εθνικού Θεάτρου για προσεχή παράσταση. Το τελευταίο θεατρικό έργο «ΠΛΩΣΗ ΘΥΣΙΑ» θα παρουσιαστεί από την Θεατρική Ομάδα του Πολιτιστικού Τμήματος της ΓΕΝΟΠ Δ. Ε.Π. ΑΘΗΝΩΝ με την σκηνοθετική καθοδήγηση του Ντίνου Δουλγεράκη στελέχους του Εθνικού Θεάτρου.

Δημοσιεύουμε μερικά σχόλια από τον Τοπικό Τύπο.

«Το μεγάλο ανθρωπάκι»

...Το θεατρικό τμήμα του «Ζαφειράκη» που έχει στο ενεργητικό

του μία γόνυ, τετραετία, παρ'ότι είστε τώρα ένα ντόπο θεατρικό έργο. Ο δημιουργός του Κ. Κόλλας μας εντυπωσίασε το 1977 με τη δαιμονική «Ο ΜΠΗΝΤΕΡΜΑΝ ΚΑΙ ΟΙ ΕΜΠΡΗΣΤΕΣ» και πέρσι προχώρησε δίνοντάς μας ένα δρόμο του μονόπρακτου «ΟΙ ΔΡΑΠΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ» για να προχωρήσει ακόμη περαιότερο φέτος με το «ΑΝΘΡΩΠΑΚΙ». Είναι το πιο σημαντικό δόγμα που μπορεί να τον οδηγήσει στο σωστό δρόμο. Επισημαίουμε το «αυτοματικό» ρόλο του ποδοσφαιρικού μανιόδη προπονητή που υποδύεται ο Ιωάν. Ξανθόπουλος.

...Η σκηνοθεσία σφαιρόταν πάλι στο Κόλλα ενώ τον δοήθησε και κ. Δρ. Σαδοτάπουλος που είχε την καλλιτεχνική διεύθυνση. Κετομοναδικό σκητικό ήταν δημού για του Κόλλα με εκτέλεση το Τάκη Δεβετζήδη. Υπεύθυνος σκηνο ο Γιάννης Ανθόπουλος.

Κλείνοντας πρέπει να εξαιρούμε το γεγονός ότι υπάρχουν ακόμα όθρησκο, στον τόπο μας που από κρι και μεράκι διαθέτουν τον εαυτούς για να προσφέρουν κάποιο

πνευματική και καλή τεχνική απόλυτη στους συνανθρώπους τους. Μπάρ: να κρατήσει η όρεξή τους. Θα είναι: κατόρθωσια. Γιατί, δυστω χώς η τηλεόραση απελή να εξου- δετερώσε: κάθε τέτοια πρωτοβου- λια. Θα ιδούμε.

Π.Α.Δ.
(Φωνή Νζούσης)

Η περίπτωση του Κώστα Κόλλα, η παρουσία δηλαδή του συγγραφέα ηθοποιού στην παράσταση θεατρικού έργου στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών της Βέροιας, δεν μπορούσε παρά να μου θυμίσει και την παρουσία στην ίδια Στέγη, στο Μακεδονικό Θέατρο της Βέροιας, του άλλου συγγραφέα ηθοποιού Γιάννη Ταϊπλιάδη, του δημιουργού του όμορφου παιδικού έργου «Όνειρα στο δάσος». Το φαινόμενο αυτό μου θύμισε το ξεκίνημα του Θεάτρου στην Αρχαία Ελλάδα, όταν ο συγγραφέας ήταν και ηθοποιός και δάσκαλος του χορού και ο βασικός υπεύθυνος για την επιτυχία της θεατρικής παρουσίας του έργου του και με γέμισε καλές ελπίδες για την εξέλιξη του Θεάτρου στην ελληνική επαρχία, που βρίσκει, όπως φαίνεται, το σωστό δρόμο, παίρνοντας τη θέση που του ανήκει μέσα στην πνευματική ζωή των Ελλήνων.

Γαβριηλίδης Θωμάς
Εφημερ. «Λαός»

Γοήτευσε του Θεο)νικείς

Μία ακόμη εμφάνιση του θεατρικού τμήματος του «Ζαφειράκη» στη Θεσσαλονίκη και μία ακόμη πετυχημένη παράσταση του ερασιτεχνικού μας θιάσου, είχαμε την ευκαιρία να παρακολουθήσουμε την περασμένη Κυριακή στο θέατρο Κήπου της συμπρωτεύουσας.

Το έργο του Κώστα Κόλλα «Ποιός φοβάται τον Οδυσσέα» ενθουσίασε τους Θεσσαλονικείς, οι οποίοι πολλές φορές κατά τη διάρκεια της παράστασης χειροκρότησαν θερμά τους ερασιτέχνες ηθοποιούς, καθώς και την ευρηματικότητα και τον έξυπνο διάλογο του συγγραφέα.

Σε δέκα τουλάχιστον περιπτώσεις ο διάλογος πάνω στη σκηνή σταμάτησε, αφού οι ηθοποιοί περίμεναν να κοπάζουν τα χειροκροτήματα των θεατών.

Οι τελευταίοι μάλιστα, δε δίστασαν στο τέλος να ομολογήσουν ότι το «Ποιός φοβάται τον Οδυσσέα» ήταν η κα-

Από αριστερά προς τα δεξιά: Τάσος Βαδόλας, Τάσος Κουταλακίδης (έργο. Ποιός φοβάται τον Οδυσσέα)

Από αριστερά προς τα δεξιά: Δάνης Ξανθόπουλος, Μάκης Οικονόμου, Γιώργος Βογιατζούλης Παύλος Ιωσηφίδης, Αιμίλιος Εφραϊμίδης, Φώτης Ιιγνατιάδης (έργο Ποιός φοβάται τον Οδυσσέα)

λύτερη παράσταση που παρακολούθησαν στη συνάντηση των ερασιτεχνικών θιάσων, που οργάνωσε η Πανελλήνια Πολιτιστική Κίνηση με την συνεργασία του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι το θέατρο Κήπου, παρά τις ταυτόχρονες ποδοσφαιρικές μεταδόσεις από την τηλεόραση, ήταν ασφυκτικά γεμάτο.

Κολακευτικά ακόμη εκγράστηκαν για το έργο και επαγγελματίες σκηνοθέτες, γεγονός που μας κάνει να πιστεύουμε ότι η παράσταση της περασμένης Κυριακής μπορεί να γίνει σταθμός για την περαιτέρω εξέλιξη του συγγραφέα του έργου, Κώστα Κόλλα.

Το ελπίζουμε και το ευχόμαστε.
(Μακεδονικά Νέα 26 Ιουνίου 1982)

Θεατρική παράσταση στο Δημοτικό Θέατρο του Πειραιά.

Ο Ζαφειράκης τελικά τα πήγε μία χαρά στην δύσκολη οπωσδήποτε εμφάνισή του στο κοινό Κέντρο στο Δημ. Θέατρο του Πειραιά.

...Η θεατρική δουλειά στο Ζαφειράκης έχει ένα πρόσωπο Αυτό του Κώστα Κόλλα. Όσοι τον έζησαν από κοντά πήραν μία γεύση για το τί σημαίνει Αυστηρό ταλέντο. Ο ανεξάντλητος αυτός άνθρωπος σήκωσε όλη τη δουλειά στους ώμους του. Κόντρα σε πολλές αντιξοότητες αείσθενος όμως με εκείνο το ασίγηστο πάθος για καλλιτεχνική δημιουργία. Αυτό που οδήγησε αλάθητα και σ' άλλα μονοπάτια της δημιουργίας όπως στη ζωγραφική στο σκίτσο, στη δημοσιογραφία ακόμα και στο θέατρο σκιών πάντα με ξεχωριστή επιτυχία. Ας με συγχωρήσουν οι άλλοι πρωταγωνιστές του «Ζαφειράκη» που όντως είναι αξιέπαινοι αλλά είμαι σίγουρος ότι και αυτοί πιστεύουν ότι πάλι λίγα γράφω.

Αν όλοι αυτοί που κατά καιρούς μας συστήνονται είναι κουλτουριάρηδες και θεοσεβίητες τότε τί είναι ο Κ. Κόλλας:

...Και κάτι για κοντραστ. Στο Δημ. Θέατρο στον Πειραιά δουλεύει εδώ είκοσι χρόνια ένας έμπειρος τεχνικός σκηνης. Είδα θέατρα και θέατρα τα μάτια μου. Αυτός λοιπόν είπε ότι οι Ναουσαίοι ερασιτέχνες έβαλαν γυαλιά σε πολλούς επαγγελματίες ηθοποιούς. Κάτι είναι κι' αυτό.

Φωνή Ναούσης Γεν. 1981)

Το ερασιτεχνικό μας θέατρο περιοδεύει

Άξιο παρατήρησης είναι το γεγονός, του ανεδάσματος πολυπρόσωπων έργων πρώτα η θεατρική ομάδα του Χρήστου Μπατανιζή, με τους «Αθλητές», και κατόπιν, μόλις προ ολίγων ημερών, το θεατρικό τμήμα του Ζαφειράκη, με το έργο του Κώστα Κόλλα

Ο Κώστας Κόλλας συνομιλεί με την υπουργό Πολιτισμού και Επιστημών κ. Μελίνα Μερκούρη

«Ποιός φοβάται τον Οδυσσέα», επιχείρησαν και πέτυχαν το δύσκολο, αυτό που φαινόταν σχεδόν ακατόρθωτο για μια μικρή επαρχιακή πόλη, όπως η Νάουσα.

Το έργο του Κόλλα, που παρακολούθησαμε στην πρώτη παράσταση, έχει «θεατρικές αρετές» τόσο από συγγραφικής πλευράς, όσο και από πλευράς εκτέλεσης. Η πιο αξιόλογη είναι το θαυμάσιο παίξιμο των ηθοποιών, που αν και ερασιτέχνες, απέδωσαν σαν επαγγελματίες. Κατά τα άλλα, το χιούμορ ήταν λεπτό και πηγαίο, το ενδιαφέρον της υπόθεσης μεγάλο, παρά την ύπαρξη διαφορετικών πλάνων χώρου και χρόνου, η ευρηματικότητα εκπληκτική, η μουσική επένδυση πολύ καλή, τα ντεκόρ αξιόλογα.

Βέβαια παρατηρήθηκαν κάποια σημεία αδύνατα, που ελαττώθηκαν, όπως πληροφορηθήκαμε, στη δεύτερη παράσταση.

Το ερασιτεχνικό μας θέατρο, με το έργο αυτό, δείχνει ολοφάνερα πλέον, ότι εφορμά στον καλλιτεχνικό χώρο οπλισμένο με δυναμισμό, αισιοδοξία

και πλούσιο ανθρωπινό δυναμισμό.

(Μακεδονικά Νέα 15 Μαΐου 1982)

Μαθητική Εστία Νεότητας

Στις 16 - 17 Απριλίου υπό την αιγίδα και την οργάνωση του Εθνικού Ιδρύματος ΝΕΟΤΗΤΟΣ έγιναν οι πολιτιστικές εκδηλώσεις «ΑΠΡΙΛΗΣ '83» στο κινηματοθέατρο της φοιτητικής εστίας Θεσσαλονίκης. Στις εκδηλώσεις αυτές συμμετείχαν όλες οι Μαθητικές και φοιτητικές εστίες της Β. Ελλάδος.

...Εκείνο όμως που πραγματικά εντυπωσίασε και έκλεψε την παράσταση τόσο για την ποιότητά-του όσο και για την απόδοση των ηθοποιών και απέσπασε τα χειροκροτήματα του κόσμου και πολύ καλές κριτικές ήταν η θεατρική παράσταση που δόθηκε από τον θίασο της Εστίας με το θεατρικό μονόπρακτο του Κώστα Κόλλα «Το πλοίο των τρελών». Αξίζει δε να σημειωθεί ότι το κοινό στο τέλος της παράστασης μιζήρισε τρεις φορές τους ηθοποιούς μαθητές και φώναζε Νάουσα - Νάουσα.

(Μακεδονικά Νέα 23.4.1983)

Η λειτουργία της ποινής ως εκπαιδευτικό μέσο

Α'

1. Είναι γενικά παραδεκτό, καθώς επίσης και καθημερινή αλήθεια πως η κεντρική έννοια του θέματος, η λέξη «ποινή» ηχεί κάπως δυσάρεστα σ' όλους μας καθ' ότι σιτίζεται όρρηκτα με την έννοια του κακού.

Και πράγματι από νομική άποψη και υπό το φως του ποινικού δικαίου «η ποινή είναι κακό, υπό νόμον τινός απειλούμενο και υπό του ποινικού δικαστού καταγιγνωσκόμενο κατά του δράστον φροισμένης αδικουπραγίας, ως εκδήλωσις ιδιαίτερας αποδοκιμασίας αυτού υπό της εννόμου τάξεως».

Αποτελεί δηλαδή η ποινή κάποιο κακό, ήτοι θλίβη φροισμένων εννόμων αγαθών των τιμωρουμένων (ζωής, προσωπικής ελευθερίας, τιμής, παρυσίας), καθ' ότι και αυτός ο ίδιος ο δράστης προκάλεσε προσβολή εννόμων αγαθών κάποιου συνανθρώπου του ή κάποιας ομάδας ανθρώπων με έγκλημά του ή με τη συναντουργία του σε έγκλημα.

Συνεχίζοντας διεξοδικότερα την ανάλυση του όρου, ποινή επιδιώκεται για ένα έγκλημα μόνον εφ' όσον προβλέπεται με νόμο που ίσχυε πριν από την τέλεση της πράξης. Γνωστή η αρχή κωδεμία ποινή άνεν νόμου» (NULLA POENA SINE LEGE).

Η ποινή καταγιγνώσκειται από τον ποινικό δικαστή δηλαδή από τα κρατικά όργανα τα οποία είναι επιτετρομημένα την απνομή της ποινικής δικαιοσύνης. Επομένως η ποινή είναι κακό επιβαλλόμενο υπό της πολιτείας ως φρεά της δημόσιας και γενικής ποινικής εξουσίας, ως προστάτη της εννόμου τάξεως.

Τέλος η ποινή καταγιγνώσκειται και εκτελείται κατά του δράστη (υπουργού ή σιμμετόχου) της αξιόποινης πράξης. Έχει επομένως αν-

στηρά προσωπικό χαρακτήρα μη επιτροπομένης της έκτισης της ποινής υπό τρίτου.

Αυτά, ως μι ασύντομη ανάπτυξη του εννοιολογικού περιεχομένου του όρου της ποινής υπό το ουσιαστικό ποινικό πλέγμα.

2. Αυτή η μορφή της ποινής που εξετάζεται από τη νομική άποψη δεν είναι και η μοναδική μορφή της ποινής που συναντάται. Η ποινή,

ΤΟΥ Ι. ΑΛ. ΤΖΙΩΝΑ Δασκάλου — φοιτητή Νομ.

κάτω από μία ευρύτερη κοινωνική αντιμετώπιση, υπαντάται σ' όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής υπό πολλές διαφορετικές όψεις του αυτού όμως πάντοτε επιδιωκόμενου σκοπού.

Η ποινή υπό την ευρεία έννοια περιλαμβάνει κάθε είδος τιμωρίας, από τη θανατική ποινή μέχρι και το απλό ράπισμα προς το νήπιο. Στο χώρο αυτό περιλαμβάνονται όλες οι υπό του ποινικού κώδικα προβλεπόμενες ποινές, κύριες και παρεπόμενες όπως η θανατική ποινή, οι στερητικές της ελευθερίας ποινές, (κάθειρηξη ισθία ή πρόσζαιρη, φιλίαση, κράτηση, ιδιζόνουες στερητικές της ελευθερίας ποινές), οι ποινές σε χρήμα, η απωστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων, η απαγόρευση ασκήσεως επαγγέλματος, η δημοσίευση της καταδικαστικής αποφάσεως. Από την πλευρά της ενδοσκοπήσεως του θέματός μας θα έπρεπε να αναφερθεί ότι σε σχέση συνήθειας με τις ποινές ως προς τον επιδιωκόμενο σκοπό βρίσκεται και το υπό του Π.Κ. προβλεπόμενο σύστημα των μέτρων ασφαλείας όπως η φύλαξη των ακαταλόγιστων επικινδύνων δε στη δημόσια ασφάλεια εγκληματιών, η εισαγωγή σε θεραπευτικό κατάστημα των υλο-

λικών και τοξικομανών, η υποβολή σε αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα των ανηλικών εγκληματιών κ.λ.π.

Θα μπορούσε κάποιος όμως να συναντήσει την ποινή κάτω από διαφορετικές όψεις απ' αυτές τις υπό του Π.Κ. προβλεπόμενες. Οι όψεις αυτές της ποινής έχουν παρόμοιο χαρακτήρα αποβλέπουν στον ίδιο επιδιωκόμενο σκοπό δεν προβλέπονται όμως από κανένα Π.Κ. ούτε επιβάλλονται από κανένα ποινικό δικαστή, ενίοτε δε ενδύονται το μανδύα της τιμωρίας.

Μήπως ο αποκλεισμός του υποψήφιου από τις εξετάσεις επειδή συνελήφθη ν' αντιγράφει δεν είναι ποινή;

Μήπως το ράπισμα του γονιού ή ακόμη και του παιδαγωγού προς το παιδί δεν είναι ποινή;

Μήπως η αυστηρή επίπληξη του δασκάλου προς τον εκπαιδευμένο μαθητή ενώπιον των συμμαθητών του δεν είναι ποινή;

Μήπως το κλείδωμα, από τη μητέρα, του «άτακτου» παιδιού στο δωμάτιο δεν είναι ποινή;

Η μήπως ο αποκλεισμός σιμμετοχής ενός παιδιού για μια αταξία από την κοινωνική του ομάδα σε μια εκδήλωση ψηχαγωγίας δεν είναι ποινή;

Η μήπως η έντονη κοινωνική αποδιοπομπή των τοξικομανών και ομοφυλόφιλων δεν είναι είδος ποινής;

Και ακόμη η ηθική αποδοκιμασία της συνοικίας ή του χωριού προς την δήθεν «εγκληματήσασα» μητέρα εξώγαμου τέκνου δεν είναι δυστυχώς μορφή τιμωρίας;

Όχι μόνο θα ήταν ακατάρθωτο αλλά και άσκοπος πλεονασμός ν' αναφέρουμε όλες τις περιπτώσεις επιβολής ποινών καθ' ότι είναι ίππει-

1. Ν. Χωραφά. Εισαγωγικά μαθήματα ποινικού δικαίου.

ρες οι όψεις υπό τις οποίες εμφανίζεται η ποινή όσες και οι περιπτώσεις εφαρμογής της.

Εκείνο που κυρίως ενδιαφέρει στην παρούσα ενδοσκόπηση του θέματος είναι να εξετάσουμε κατά πόσο η ποινή - εμφανιζόμενη είτε υπό καθαρά ποινική είτε υπό οποιαδήποτε μορφή της - λειτουργεί ως εκπαιδευτικό μέσο. Να φωτίσουμε δηλαδή τον παιδαγωγικό χαρακτήρα της ποινής. Προς τούτο όμως απαιτείται η αντιμετώπιση της ποινής υπό το σύνθετο πρίσμα της Νομικής και Παιδαγωγικής επιστήμης συνεισφέροντων πάντοτε των ψυχολογικών αρχών. Θεωρώντας την ποινή σε σχέση αναφοράς προς τις τρεις παραπάνω επιστήμες, θα μπορούσαμε να παρουσιάσουμε μια γεωμετρική κατασκευή τριγωνικού σχήματος με κέντρο την ποινή και κορυφές την Νομική, την Παιδαγωγική και την Ψυχολογία.

Για να οδηγηθούμε λοιπόν στον προαναφερθέντα επιδιωκόμενο στόχο απαραίτητη κρίνεται μια συνοπτική αναφορά στην οντολογία της ποινής (ιστορική εξέλιξη - σκοπός) καθ' όσον έτσι θα φανεί διαυγέστερα η σχέση ποινής - εκπαιδευτικού μέσου.

3. α. Το «ποινικό φαινόμενο» ως έκφραση της κοινωνικής ζωής των ανθρώπων έχει αναμφισβήτητο υλική υποδομή. Η υλικότητα αυτή του ποινικού φαινομένου αναφέρεται φυσικά στα τρία στοιχεία που το συγκροτούν: στο έννομο αγαθό, στην προσβολή του και στην απάντησή στην προσβολή (ποινή).

Στη σύγχρονη θεωρία υπήρξαν υποστηρικτές μιας ιδεοκρατικής αντιλήψεως για το έννομο αγαθό με την έννοια της υπαγωγής στον άρρωστο αυτό «κοινωνικών αξιών», «θεμελιωδών αρχών» κ.λπ. Ακόμα και στην περιοχή του πιο «υλικού» εγκλήματος υπάρχει η κατασκευή του ψευτοεγκλήματος που είναι κι αυτή ιδεοκρατική σύλληψη. «Εγκλήματα» λ.χ. όπως η δασοφι-

μία αναμφίβολα δεν έχουν υλικότητα κι όμως αποτελούν νομικά εγκλήματα.

Στο χώρο όμως του τρίτου στοιχείου του ποινικού φαινομένου (: της ποινής) καμία ιδεοκρατική σύλληψη δεν μπορεί να σταθεί. Η ποινή έχει αναμφισβήτητη υλικότητα ακόμα κι όταν επιβάλλεται για ψευτοεγκλήματα και για προσβολή ιδεοκρατικών κατασκευών που υποκαθιστούν σε πολλές περιπτώσεις τα πλήρη ή έννομα αγαθά. Η ποινή δεν είναι μια αφηρημένη λέξη στο γράμμα του νομοθέτη ούτε μια αυγεωμένη έστω πρόταση στο στόμα του δικαστή. Η ποινή θα εκτιθεί. Τούτο σημαίνει ότι το αφηρημένο (στον ποινικό νόμο) και το συγκροτούμενο (στην δικαστική απόφαση) θα μετατραπούν σε εμπειρική (υλική) πραγματικότητα. Ο άνθρωπος μέσα στη φιλοκή είναι εκεί». Οποιοδήποτε αφηρημένο μανδύα κι αν προσδώσουμε, η κατόλιξη της ποινής είναι υλική.

Από τη γέννησή της η ποινή είχε κατά κανόνα υλική υπέρσταση. Η αφηρημένη ουσίως αντανάκλαση αυτής της υλικής πραγματικότητας στον ιδεολογικό χώρο και η έκφρασή της μέσα σ' αυτόν πέρασε από διάφορες θεωρητικές φάσεις.

Στις πρωτόγονες κοινωνικές μορφές και γενικά στις κοινωνικές μορφές που τελούν κάτω από τη συντριπτική επίδραση της θρησκείας και της μαγείας στο χώρο της ιδεολογίας, η ποινή θεωρείται ένας τρόπος για να εξιλεωθούν τα μέλη της κοινότητας απέναντι στα πνεύματα, που πρέπει να εξιευμενιστούν για το κακό που έγινε με το έγκλημα. Στην πραγματικότητα φυσικά, τα πνεύματα εξυπηρετούν την κατεστημένη εξουσία που επιβάλλει απολυταρχικά και αυθαίρετα τη θέλησή της πάνω στα μέλη της κοινότητας και γι' αυτό χρειάζεται υπερφυσικά στηρίγματα. Για να πραγματοποιηθεί όμως αυτός ο σκοπός της ποινής, πρέπει τούτη να είναι αυ-

στηρή: όσο βαρύτερη είναι η ποινή, τόσο πιο αίγληση και τέλεια θα είναι η εξιλέωση και ο εξιευμενισμός. Έτσι εμφανίζεται μια δυσαναλογία εγκλήματος- ποινής σε βάρος του μεγέθους της δεύτερης. Πασιφανής είναι η ολοκληρωτική απουσία του εκπαιδευτικού χαρακτήρα της ποινής κατά τη φάση αυτή της θεωρητικής της εξέλιξης.

Όταν η μαγεία υποχώρησε μέσα στον ιδεολογικό κοινωνικό χώρο μπροστά στη μεταφυσική και στη φιλοσοφία, η εξιλέωση και ο εξιευμενισμός σαν σκοποί της ποινής έδωσαν τη θέση τους στην αυτοκατάσταση της ιδέας της δικαιοσύνης που ετραυματίζεται με το έγκλημα. Σ' αυτήν τη φάση καταβάλλεται προσπάθεια για όσο το δυνατό πληρέστερη εξισορρόπηση ανάμεσα στο έγκλημα και στην απάντησή της οργανωμένης κοινωνίας σ' αυτό, πληρέστερη δηλαδή αναλογία ανάμεσα στο έγκλημα και στην ποινή.

Στην τρίτη φάση με την επικράτηση του θετικισμού και της επιστημονικής ερμηνείας του κόσμου στον πνευματικό χώρο σε βάρος της μεταφυσικής, σε μια βιομηχανική κοινωνία με άνοδο νέων κοινωνικών δυνάμεων, η αρχή της επικείας πιέζει ολοένα και περισσότερο την ιδέα της δικαιοσύνης». Παρατηρείται μία μεταστροφή υπέρ του εγκληματία. Τώρα, όχι μόνο δεν είναι η ποινή δυσανάλογα μεγαλύτερη από το έγκλημα, ούτε καν ανάλογη προς αυτό. Η ποινή στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων είναι μικρότερη σε σχέση με το έγκλημα.

β. Μελετώντας ωστόσο την ιστορική εξέλιξη της ποινής στις τρεις θεωρητικές της φάσεις, παρατηρούμε μόνο στις δυο τελευταίες περιόδους μια θεωρητική επεξεργασία γύρω από την έννοια και το σκοπό της ποινής, σχετικά δε αναπτύχθηκαν πολλές απόψεις που κατατάσσονται σε δυο κατηγορίες: στις απόλυτες

και στις σχετικές θεωρίες. Κατά μία δε άλλη ταξινόμηση: στις υποκειμενικές και αντικειμενικές θεωρίες.

Απόλυτες είναι οι θεωρίες που ταυτίζουν την ουσία με το σκοπό της ποιητής: η ποιητή είναι και πρέπει να είναι αυτό που είναι, ο σκοπός της βρίσκεται μέσα στη φύση της. Η ποιητή είναι εξιλέωση του δράστη, είναι αποκατάσταση της ιδέας της δικαιοσύνης, είναι ανταπόδοση. Αυτοί είναι οι σκοποί της.

Αντίθετα, για τις σχετικές θεωρίες φύση και σκοπός της ποιητής διαφέρουν. Σημασία δεν έχει το τι είναι η ποιητή αλλά το γιατί είναι. Εξείνωση που θαρραίνει δεν είναι η φύση αλλά ο σκοπός της ποιητής. Η ποιητή είναι για να εξιπηρετήσει μια κοινωνική σκοπιμότητα. Αν δεν μπορεί να την εξιπηρετήσει πρόκειται να πάψει να υπάρχει και να αντικατασταθεί με κάτι άλλο.

Είναι φανερό πως απόλυτες θεωρίες είναι γέννημα της πρώτης και δεύτερης περιόδου της ιστορικής εξέλιξης της ποιητής ενώ οι σχετικές θεωρίες της τρίτης. Η ανταπόδοση του κακού, η εξιλέωση για το κακό, η αποκατάσταση της ιδέας της δικαιοσύνης είναι ιδεολογικές επικαλύψεις της πραγματικής φύσης της ποιητής που είναι η κοινωνική ανταποδοτική αντίδραση στην προσβολή των εννόμων αγαθών με προσβολή του δράστη. Είναι αναμφισβήτητο ότι δεν αντέχουν σε κριτική οι απόλυτες θεωρίες.

Οι σχετικές θεωρίες είναι κυρίως καρπός του ιδεολογικού χώρου της τρίτης περιόδου όπου κυριαρχούν οι κοινωνικές αντιλήψεις. Προς τούτο στην ποιητή αναζητήθηκε κοινωνικός σκοπός. Αρχικά, ως σκοπός της ποιητής αναγνωρίστηκε η γενική πρόληψη του εγκλήματος και υψότερα ο σκοπός αυτός απέκτησε ανθρωπιστικό περιεχόμενο: τη θελίωση του δράστη. «Να ανταποδώσουμε το κακό δεν έχει αξία· αξία έχει να το διορθώσουμε».

Σημασία έχει η θελίωση του δράστη και όχι η εξιλέωσή του. Η αποκατάσταση της ιδέας της δικαιοσύνης» είναι ρομαντισμός ή απάτη. Η ειδική προηλάξη της κοινωνίας από τα επικίνδυνα άτομα είναι κοινωνικός σκοπός.

Θεωρητικά οι σχετικές απόψεις, στη λαχτάρα τους να δώσουν βαρύτητα στο σκοπό της ποιητής, ξεχάσαν τελείως τη φύση της ποιητής. Το να υποστηρίξει κανείς ότι τον ενδιαφέρει ο σκοπός, μη έχοντας ξεκαθαρίσει τη φύση του αντικειμένου του ως μέσου για την επίτευξη του σκοπού, είναι σα να αποδέχεται μοιραία ότι «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα». Το να καταγγείλει κανείς την ποιητή και να τη βαφτίσει «μέτρο ασφαλείας» για να πετύχει το σκοπό του κάνει το ίδιο λάθος με εκείνον που τη βαφτίζει «εξιλέωση» για να πετύχει κι εκείνος το σκοπό του. Η θεληματική αγνόηση από τις σχετικές θεωρίες του κοινωνικού ανταποδοτικού χαρακτήρα της ποιητής αφαιρεί απ' αυτές το ρεαλιστικό περιεχόμενο και τις κάνει ουτοπικές.

Πρακτικά απέτυχαν οι σχετικές θεωρίες περισσότερο απ' όση στη θεωρία. Με το σύνθημα: «θελίωση του εγκληματία - ακινηνοποίηση του» που μπαίνει πια σαν ο μόνος σκοπός της ποιητής, αλλά και με το πιο επικίνδυνο σύνθημα: «καταργείστε την ποιητή όσο δεν εξιπηρετεί το σκοπό και αντικαταστήστε τη με τα μέτρα ασφαλείας» άνοιξε ο δρόμος για την αυθαιρεσία των ισχυρών στην αντιμετώπιση του κοινωνικού φαινομένου. Σγανάπη την ανθρωπιά υποκατέστησε η απανθρωπιά και ο «εγκληματίας έγινε το πειραματόζωο με μέτρα ασφαλείας στα χέρια ολοκληρωτικών καθεστών.

Η άλλη διάκριση των απόψεων γύρω από την έννοια και το σκοπό της ποιητής είναι σε υποκειμενικές και αντικειμενικές. Οι υποκειμενικές ερευνούν τη φύση και το σκο-

πό της ποιητής (το «τις» και το «γιατί» της ποιητής) αναφορικά με το αντικείμενο στο οποίο επιβάλλεται, δηλ. το δράστη του εγκλήματος. Οι αντικειμενικές ερευνούν τη φύση και το σκοπό της ποιητής αναφορικά με το κοινωνικό σύνολο ανεξάρτητα από το δράστη στον οποίο επιβάλλεται η ποιητή.

Οι θεωρίες που εντάσσονται τόσο στις σχετικές ή απόλυτες όσο και στις υποκειμενικές ή αντικειμενικές, είναι ατελείς καθώς αντιμετωπίζουν μισοάπληρα το πολυδιάστατο γεγονός της ποιητής. Προσπάθεια συνθετικής σύλληψης του φαινομένου της ποιητής συναντούμε στις ενωτικές θεωρίες που βρίσκονται πιο κοντά στην πραγματικότητα.

Αυτές ανταποκρίνονται ρεαλιστικότερα στη φύση και στους σκοπούς της ποιητής που εμφανίζουν γενικά μια τριμορφη διαχωροποίηση: τη γενική πρόληψη, την ανταπόδοση, την ειδική πρόληψη.

Στην αμνημονεύτη - γενική έννοια της, η ποιητή περιλαμβάνεται στους ποινικούς νόμους ως συνέπεια μιας εγκληματικής συμπεριφοράς, έχει ως σκοπό τη γενική πρόληψη. Γενικά η προβλεπόμενη από τις ποινικές διατάξεις ποιητή, αποτελεί σοβαρό ανασταλτικό παράγοντα στην τέλεση του εγκλήματος. Σκέπτεται κανείς πολύ σοβαρά το έγκλημα όταν γνωρίζει την απειλούμενη ποιητή που θα ακολουθήσει. Απομυρίζει λοιπόν εκ τούτου ένας πολύ σοβαρός σκοπός της ποιητής: η πρόληψη και αποτροπή του εγκλήματος και η αποτροπή του εγκληματία απ' αυτό. Όταν τούτο τελεσθεί, η ποιητή χάνει τον παραπάνω σκοπό αλλά αποκτά νέο προσηρισμό. Δεν έχει πλέον ως σκοπό να προλάβει το έγκλημα - αφού τούτο έχει τελεσθεί - αλλά να ανταποδώσει στο δράστη το κοινωνικό κακό που προξένησε με το έγκλημα: να δώσει σ' αυτόν την απάντηση της οργανωμένης κοινωνίας για την εγκληματισμό του συμπεριφορά. Αν η ποιητή δεν συγκε-

χρημενοποιούνταν στις ποινικές καταδικαστικές αποφάσεις απ' ενός μεν θα κατανούσε «γράμμα κενό» απ' ετέρου δε θα εξανειζόταν ο γενικός προληπτικός χαρακτήρας της αφού με τον τρόπο αυτόν θα υπέβαλλε το κοινωνικό έγκλημα. Έτσι οι μεν σύνομοι πολίτες δικαίως θα αγανακτούσαν για τη μη πάταξη των εγκληματικών ενεργειών, οι δε βλέποντες προς το έγκλημα και χωρίς αρκετή περισκεψη θα έπρατταν τούτο γνωρίζοντας ότι θι παρσμείνει ατιμώρητο.

Ωστόσο η απλή κατάγνωση της ποινης μετά τη δικαστική επιμέτρηση ούτε ακινδυνοποιεί το δράστη ούτε, τις περισσότερες φορές, τον προβληματίζει. Πρέπει να επακολουθήσει η υλική έκτιση της ποινής, γιατί αυτήν θα αισθανθεί και θα θιώσει ο δράστης. Και ζώντας αυτήν την ποινή, θα δημιουργήσει μέσα του την απαραίτητη εμπειρία (βίωσια) που θα τον αποτρέψει από την τέλεση άλλου εγκλήματος ενώ παράλληλα - αν είναι στερητική της

ελευθερίας ποινή - θα είναι ακίνδυνος για τα έννοια αγαθά των ανανθρώπων του όσο διαρκεί η ποινή (ειδική πρόληψη).

Οι τρεις λοιπόν διαφοροποιημένοι μεταξύ τους σκοποί της ποινής: (γενική πρόληψη - ανταπόδοση - ειδική πρόληψη) συνυπάρχουν στη διαλεκτικά ολοκληρωμένη έννοια της ποινής σε μια λειτουργική ενότητα στην οποία συγχροτούνται οι τρεις εννοιολογικές της όψεις.

(Συνέχεια στο επόμενο τεύχος)

Μήπως χάσαμε το νόημα του έρωτα;

(Συνέχεια από τη σελ. 19)

νηγήματος του Σεξ και της αδηκίγλου απόλαυσής του την κάνουν απώς και μόνον να αντικρύζεται ως «αγγείον ηδονής». Κι όλη αυτή η τάση προς το σεξ προκαλεί σιγά - σιγά ένα κενό στην ψυχή της κοπέλας και του νέου για το οποίο κενό, αργά ή γρήγορα θα κληθεί ο ψυχίατρος να το γεμίσει, αλλά μάταια.

Η συνέπεια αυτού του είδους της «απελευθέρωσης» θα είναι φθερή, γιατί οδηγεί στην κατά τέλεση τούτο απόμυθωση του ψυχισμού, ώστε να χαθεί η ουσία και η χαρά της

ζωής και να καταληφθούν οι απελευθερωμένες από έναν σθεράπεντο κίτρο που τις κάνει δυναυγισμένες ή και επικίνδυνες κοινωνικά ή άχρηστους τους άντρες με ζημιωγόνες κοινωνικές επιπτώσεις. Ωστόσο θα ήθελα θέβαια να τονίσω, πως την παραπάνω εικόνα της «απελευθερωμένης» δεν τη ζούν όλες οι κοπέλες και όλοι οι νέοι δεν παρασέοινται από τα συνθήματα των καιρών. Πάντως την παραπάνω εικόνα δεν την παρουσιάζουν μόνον τα παιδιά των πλουσίων γονέων, παρά και της μεσαίας και της εργατικής τάξης. Αδύκωριτα υποκύπτουν στο νέο πνεύμα, αυτό που παίρνει το

χράτια και τη μορφή της μάδας. Κάτι που έτσι είναι δύσκολο να το καταπολεμήσεις, όπως π.χ. κάτι νέες μορφές συμβίωσης, που άρχισαν να κάνουν την εμφάνισή τους και στον τόπο μας μέσα μπικικά στο νόημα της λεγομένης «απελευθέρωσης». Δηλαδή το ομαδικό σεξ, η αλλαγή σιζύγων, το «ανήκομε σε ολους» κ.π. που δείχνουν την αναζήτηση όλο και καινούργιων ερεθισμάτων της σεξουαλικής επιθυμίας καθώς και την αναζήτηση και αλλαγή πολλών εραστών χωρίς αγάπη, αναζήτηση «έχαρων απολαύσεων».

(Συνεχίζεται)

Η τεχνητή γονιμοποίηση της πέστροφας

Από το 1980 ασχολούμαι με την εκτροφή της πέστροφας στο Δημοτικό Ιχθυοτροφείο του Αγίου Νικολάου Ναούσης. Τον πρώτο χρόνο (Φλεβάρης 1981) προμηθεύθηκα τον γόνο (δηλαδή ψαράκια μικρής ηλικίας δύο μηνών περίπου) από τον Ιχθυογεννητικό Σταθμό Εδέσσης και τον τοποθέτησα σε ειδικές στέρνες για εκτροφή.

Το Ιχθυοτροφείο σήμερα δεν έχει ειδικό χωριστό εκκολαπτήριο

Του Χωροπανίτη Μαργαρίτη

ρις για αυτό υποχρεώθηκα να φτιάξω ειδικές λεκάνες μόνος μου τις οποίες τοποθέτησα μέσα στην αποθήκη του Ιχθυοτροφείου και εκεί εκκολάπτω τα αυγά της πέστροφας.

Σήμερα εφαρμόζω την μέθοδο της τεχνητής γονιμοποίησης. Τον χειμώνα, από τον Δεκέμβρη μέχρι τις αρχές του Φλεβάρη, μπορεί κανείς να εφαρμόσει την μέθοδο αυτή. Κατ' αρχήν παίρνουμε μια λεκάνη πλυσίματος συνηθισμένων διαστάσεων και τις απόχες για την σύλληψη των ψαριών. Στις ειδικές τσιμεντένιες στέρνες (δεξαμενές) έχω χωρίσει από μήνες τις αρσενικές πέστροφες από τις θηλυκές. Ο χωρισμός αυτός είναι αναγκαίος και απαραίτητος διότι με την παρουσία των αρσενικών, οι θηλυκές πέστροφες διεγείρονται κι αρχίζουν να γεννούν την περίοδο αυτή. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να ερεθίζονται οι αρσενικές πέστροφες οι οποίες αμολούν τα σπέρματα τα οποία καλύπτουν τα αυγά. Εδώ συμβαίνει ένα πο-

Ειδικός οργύς για την αντιμετώπιση διαφόρων μικροβιολογικών παθήσεων (μιούχλες κλπ.)

Λήψη ωαρίων από θηλυκή πέστροφα

λύ αξιοπερίεργο φαινόμενο. Τότε οι θηλυκές όσο και οι αρσενικές πέστροφες το ρίχνουν στο «φαγοπότι» τρώγοντας ακατάπαυστα τα αυγά γονιμοποιημέ-

να ή αγονιμοποίητα. Γι αυτό στην ελεύθερη γονιμοποίηση δηλαδή στα ποτάμια ένα πολύ μικρό ποσοστό πέντε τοις χιλίοις (5%) γονιμοποιημένα αυγά σώζονται, αυτά που θα παρασύρει το ρεύμα ή όσα έχουν καλυφθεί τυχαίως στην άμμο.

Για να αποφύγουμε αυτό το «φαγοπότι» των αυγών μεταχειριζόμαστε την τεχνητή γονιμοποίηση η οποία έχει ένα ποσοστό επιτυχίας 60% (εξήντα τοις εκατό).

Η τεχνητή γονιμοποίηση πραγματοποιείται με την εξής σειρά:

1) Έχουμε μπροστά μας τη λεκάνη. Πιάνουμε με την μεγάλη απόχη τις θηλυκές πέστροφες και με την δεύτερη μεγάλη απόχη πιάνουμε τις αρσενικές πέστροφες τις οποίες διατηρού-

Η τεχνητή γονιμοποίηση της πέστροφας

με πάντοτε στο νερό.

2) Με την μικρή απόχρη συλλαμβάνουμε μία μία τις πέστροφες. Η τεχνητή γονιμοποίηση αρχίζει με τις θηλυκές. Το κάθε θηλυκό ψάρι ελέγχεται εάν έχει ώριμα αυγά. Σε περίπτωση που έχει ώριμα αυγά πιέζεται η κοιλιά της για να εξέλθουν τα αυγά τα οποία πέφτουν μέσα στη λεκάνη. Η φάση αυτή στη γλώσσα των ιχθυοτρόφων λέγεται «άρμεγμα».

3) Μόλις αρμέξουμε μία ή δύο θηλυκές παίρνουμε αρσενικές πέστροφες. Κατά τον ίδιο τρόπο αποσπούμε τα σπέρματα και επιδιόκουμε τα σπέρματα να πέσουν επάνω στα αυγά. Αυτή την φάση οι απλοί ιχθυοτρόφοι την λένε «γαλατσίδα».

4) Ανακατόνουμε με ένα φτερο τα σπέρματα και τα αυγά για να γονιμοποιηθούν.

5) Μετά την γονιμοποίηση πλένουμε τα αυγά για να απομακρυνθούν τα παραπανίσια σπέρματα που είναι κολλημένα επάνω στα αυγά. Η παρουσία τους είναι επιβλαβής διότι ευνοούν την ανάπτυξη της μούχλας.

6) Μετά τοποθετούμε τα γονιμοποιημένα αυγά σε ειδικές λεκάνες οι οποίες στο μέσο ύψος τους έχουν πυκνή δικτυωτή σίτα για την συγκράτηση των αυγών

Σε κάθε λεκάνη τρέχει αρκετό νερό συνεχώς ανανεωμένο από βρύση, για την οξυγόνωση και σταθεροποίηση της θερμοκρασίας του νερού.

Αυτές είναι σε συντομία οι

Λεκάνη γεμάτη με τρεχούμενο καθαρό νερό. Στο μέσο ύψος η λεκάνη φέρει ειδική πυκνή σίτα επί της οποίας τοποθετούνται τα γονιμοποιημένα αυγά

Λήψη σπερμάτων από αρσενική πέστροφα

κυριώτερες εργασίες γύρω από την τεχνητή γονιμοποίηση της πέστροφας

Η πέστροφα εκτρέφεται σε ειδικές δεξαμενές με ειδικά φυράματα εσωτερικής ή εξωτερικής προέλευσης. Οι πέστροφες για να γίνουν εμπορεύσιμες, στα δικά μας νερά της Αράπιτσας που είναι κρύα, θέλουν 18-20 μήνες διατροφής οπότε αποκτούν ένα μέσο βάρος 300 - 400 γραμ. Συγκριτικά η ανάπτυξη της πέστροφας της Αράπιτσας με άλλες περιοχές που έχουν πιο ζεστό νερό είναι πιο αργή. Πρέπει να τονίσουμε ότι οι πέστροφες των εκτροφείων της Αράπιτσας είναι πιο υγιείς και πιο νόστιμες

Με την ευκαιρία, αναφέρουμε ότι στο ποτάμι της Αράπιτσας ζούνε πέστροφες «άγριες» και φυσικά είναι οι πιο νόστιμες απ' όλα τα ψάρια.

Η βροχή

Οι σταγόνες έπεφταν με ρυθμό στο κεφάλι του. Η βροχή μόλις είχε αρχίσει και αυτός έπρεπε να σταθεί κάτω από το μπαλκόνι κάποιου σπιτιού. Στην αρχή ο ρυθμός του νερού ήταν πολύ γλήγορος. Δεν πρόφταινε να μετρήσει τις σταγόνες.

Έκανε δυο τρεις προσπάθειες, όμως έχανε στο μέτρομα, 1 - 2 - 3 - 4 ή δυο και τρεις και περισσότερες την κάθε φορά; Μπερδεύτηκε άρχισε, πάλι από την αρχή το κρύο και η βροχή δυνάμωσε.

Η κίνηση στους δρόμους αραιώσε αισθητά. Είναι η μικρή μας πόλη, η υγρασία μας πόλη σκέφτεται.

Εδώ και μια εβδομάδα βρέχει συνεχώς, μουχλιάσαμε. Βρέχει!... του λείπει ο ήλιος του λείπουν οι άνθρωποι.

«Μ' ενοχλεί που τώρα είναι τόσοι πολλοί και ακόμη περισσότερο με ενοχλεί η αδιαφορία τους για μένα η πλήρη άγνοιά τους για το κάθε τι». Απειλείται στην ιδέα πως αν αύριο πάψει να υπάρχει, αυτοί θα εξακαλουθούν να γεμίζουν αυτό τον χώρο. Προσπαθεί μετά να πείσει τον εαυτό του πως τέτοιες σκέψεις είναι αναχρονιστικές, πως δικαιολογούνται στα δέκα - πέντε πως όλοι αυτοί οι άνθρωποι είναι μια πραγματικότητα και μ' αυτόν και χωρίς αυτόν.

Απώσισε, να προχωρήσει, να

τρέξει ίσως, πρέπει να προλάβει, οι ώρες περνάνε, οι δουλειές που έχει προγραμματίσει πρέπει να τελειώσουν.

Τα δήματά του αντηχούν χωρίς να το θέλει καθώς κατηφορίζει το κεντρικό δρόμο. Η βροχή δυνάμωσε πάλι, τα παπούτσια του είναι γεμάτο λάσπες. Το αντιλαμβάνεται, την ώρα που έφτασε στο περίπτερο

της Κικής Μουμτζίδου - Φιλίππου

να πάρει την καθημερινή του εφημερίδα και έπεσε πάνω στην μεγάλη επιγραφή που υπήρχε στο τζάμι - ΚΑΜΕΛΑ -

Προχωράει άκρη - άκρη πλάι στους διαδοχικούς τοίχους. Στρίβει δεξιά μπαίνει σ' ένα στενό δρόμο με αμέτρητα παρκαρισμένα αυτοκίνητα. Ένα γεροντάκι πέφτει επάνω του ενώ τον προσπερνάει διασπαστικό, χωρίς ούτε καν να γυρίσει το κεφάλι του. Τούρχεται η επιθυμία να φωνάξει να διαμαρτυρηθεί... Πρέπει να σέβεσθε τους μεγαλύτερους - ... Τι συμβουλή και αυτή.

Η βροχή συνεχίζεται, και αυτός συνεχίζει να περπατάει, συνεχίζει να σκέφτεται, συνεχίζει να μουρ-

μουρίζει, συνεχίζει να νιώθει κάπως περίεργα. Είναι η βροχή που φτάνει, είναι ο ίδιος, οι άλλοι, δεν βρίσκει άκρη. Προχωράει ανάμεσα στους άλλους σβήνει τα ίχνη τους, τους δίνει την ευκαιρία να σβήσουν τα δικά του, μιλάνε την ίδια γλώσσα, περπατάνε στον ίδιο δρόμο, βλέπουν τα ίδια πράγματα κ' όμως... καταλαβαίνει με μεγάλη λύπη πόσο ξένοι είναι. Παρά το γεγονός της κάποιας φαινομενικής ενότητας, παρά το γεγονός ότι το πρωί βγαίνοντας από την πόρτα τους θα πούν μερικές καλημέρες και θα σχολπίσουν λίγα χαμόγελα, βρίσκεται ένα πελώριο χάσμα ανάμεσά τους.

Πάντως διατηρεί το δήμα του σταθερό. Το ρολόι της πόλεως κτυπάει 7, σκοτεινιάσε. Κάθε δήμα του δεν ξέρει αν οδηγεί μπρος ή πίσω. Δεν είναι σίγουρος αν αποκαλύπτει ή καταγράφει, άσκοπα και ασήμαντα πράγματα. Δεν σταματά παρά μόνο στην πόρτα για να θγάλει το κλειδί. Ανοίγοντας βρίσκεται στο γνώριμο δωμάτιο. Νιώθει την ζέστη να τον τυλίγει. Ξεχνάει την βροχή, την υγρασία, τα διάφορα συναισθήματα.

Την νύχτα στο δωμάτιο, χαμένος στο ζεστό κρεβάτι κοιτάζει την βροχή και μουρμουρίζει.

«Θα αγοράσω φτηνές μπότες, φτηνό πουλόβερ, φτηνό αδιάβροχο... Όλα θα πάνε καλά...

ΖΙΖΑΝΙΟΚΤΟΝΑ ΣΤΟ ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ

Τα τελευταία χρόνια η καλλιέργεια του καλαμποκιού επεκράτησε σε μεγάλο ποσοστό στα γόνιμα ποτιστικά χωράφια και καθιερώθηκε σαν μια δυναμική καλλιέργεια που μπορεί να ανταγωνισθεί άλλες ποτιστικές καλλιέργειες όπως είναι το βαμβάκι, τα τεύτλα, η μηδική κ.λπ.

Η εισαγωγή απλών υδριδίων που είναι και τα πιο παραγωγικά, σε συνδυασμό με το ευνοϊκό για την ανάπτυξή τους κλίμα της χώρας μας ήταν οι λόγοι που επεκράτησε τόσο γρήγορα η καλλιέργεια του καλαμποκιού.

Οι μεγάλες όμως αποδόσεις που υπόσχονται τα διάφορα υδρίδια εξασφαλίζονται μόνο όταν επικρατούν ευνοϊκές συνθήκες και κυρίως όταν απουσιάζουν τα ζιζάνια.

Ο ανταγωνισμός των ζιζανίων με το καλαμπόκι για το νερό, τα θρεπτικά στοιχεία και το φως είναι πολύ μεγάλος και σε ακραίες περιπτώσεις μπορεί να μηδενίσει την απόδοσή του καλαμποκιού.

Εδώ πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα ότι το καλαμπόκι είναι εξαιρετικά ευαίσθητο στον ανταγωνισμό των ζιζανίων ιδίως στα πρώτα στάδια της ανάπτυξής του.

Είναι επομένως ότι θα πρέπει να γίνεται πολύ καλή καταπολέμηση των ζιζανίων στο καλαμπόκι αν θέλουμε να πετύχουμε μεγάλες αποδόσεις.

Τα σπουδαιότερα ζιζάνια στο καλαμπόκι

Πριν από μερικά χρόνια το πρόβλημα στο καλαμπόκι ήταν μόνο τα πλατύφυλλα ζιζάνια. Σήμερα όμως με την συνεχή καλλιέργεια του καλαμποκιού και άλλων ανιξιότιμων καλλιεργειών δημιουργήθηκαν προϋποθέσεις που ευνοήσαν την ανάπτυξη και των αγρωσιδών ζιζανίων, ώστε το πρόβλημα να γίνει το

ίδιο σοβαρό και με τα στενόφυλλα ζιζάνια.

Τα πιο ενοχλητικά θα λέγαμε ζιζάνια για το καλαμπόκι είναι: Η μουχρίτσα, το βλήτιο, η αγρονιωματιά, η κολλητσίδα, η λουδοειδιά, η νεραγριάδα.

Βλέπουμε λοιπόν εδώ ότι μέσα στα επτά ενοχλητικά ζιζάνια τα τέσσερα είναι στενόφυλλα.

Επομένως τα προγράμματα ζιζανιοκτονίας θα πρέπει να στοχεύουν τόσο στα πλατύφυλλα όσο και στα στενόφυλλα.

της Ελένης Κωτούλας Συκά Γεωπόνου Ι.Π.Φ.Θ.

νοκτονίας θα πρέπει να στοχεύουν τόσο στα πλατύφυλλα όσο και στα στενόφυλλα.

Καταπολέμηση των ζιζανίων

α. Μηχανική καταπολέμηση

Για πολλούς αιώνες η καταστροφή των ζιζανίων στη γεωργία γινόταν με το χέρι και την καλλιέργεια του εδάφους με διάφορα μηχανικά μέσα. Εξ άλλου είχε επικρατήσει η αντίληψη ότι η καλλιέργεια του εδάφους διευκόλυνε και την ανάπτυξη του καλαμποκιού πέρα από το όφελος που προέκυπτε από την καταπολέμηση των ζιζανίων.

Οι τελευταίες όμως έρευνες έδειξαν ότι σε πορώδη και καλά αεριζόμενα εδάφη η καλλιέργεια του εδάφους δεν προσέφερε τίποτε περισσότερο από την καταπολέμηση των ζιζανίων. Μόνο σε ορισμένους τύπους εδαφών που με την ξηρασία γίνονταν σκληρά και συνεκτικά η καλλιέργειά τους εννοούσε το καλαμπόκι. Σ' αυτές τις περιπτώσεις δελτιώνεται ο αερισμός και αυξάνεται η ποσότητα του νερού που συγκρατείται από το έδαφος. Από την στιγμή λοιπόν που έγινε κατα-

νοητό ότι η καλλιέργεια του εδάφους σπανίως χρειάζεται για άλλο λόγο πέρα από την περίπτωση της καταστροφής των ζιζανίων και ότι τα ζιζανιοκτόνα εξασφαλίζουν αποτελεσματικό έλεγχο, η μηχανική καταπολέμηση των ζιζανίων στο καλαμπόκι εγκαταλείφθηκε πολύ γρήγορα.

Για ορισμένες περιπτώσεις αποτελεσματικός τρόπος καταπολέμησης των ζιζανίων στο καλαμπόκι είναι ο συνδυασμός μηχανικής καλλιέργειας και η χρήση των ζιζανιοκτόνων. Σ' αυτές τις περιπτώσεις η μηχανική καλλιέργεια χρειάζεται για την καταστροφή επιφανειακής βλάστησης και για το σπάσιμο των ριζών και ριζοματίων των πολυετών ζιζανίων ώστε να ελαττώνεται η δύσνη τους.

Η όλη αυτή εργασία γίνεται πριν τη σπορά του καλαμποκιού.

β. χημική καταπολέμηση

Η χρήση των εκλεκτικών ζιζανιοκτόνων για την καταπολέμηση των ζιζανίων στο καλαμπόκι άρχισε με την εισαγωγή του 2,4D στη γεωργία δηλ. τη δεκαετία του '40.

Από τότε έχουν αναπτυχθεί και άλλα ζιζανιοκτόνα που παρέχουν σήμερα την δυνατότητα στον παραγωγό να καταπολεμά αποτελεσματικά το σύνολο σχεδόν των σπορδασιέρων ζιζανίων στο καλαμπόκι.

Ζιζανιοκτόνα

Τα ζιζανιοκτόνα που κυρίως χρησιμοποιούνται σήμερα στην Ελλάδα για την καταπολέμηση των ζιζανίων στο καλαμπόκι είναι τα εξής:

Ατραζίνη

Η ατραζίνη μπορεί να εφαρμοσθεί πριν και μετά την σπορά του

καλαμποκιού. Η προσπαρμιτική ενσωμάτωση καταπολεμά καλύτερα τα ζιζάνια αν οι όροχές είναι περιτριμμένες.

Είναι ζιζανιοκτόνο που καταπολεμά κυρίως τα πλατύφυλλα ζιζάνια και σε μεγαλύτερες δόσεις και τα στενόφυλλα. Οι μεγάλες όμως δόσεις δημιουργούν έντονα προβλήματα στις επόμενες καλλέργειες και πολλές φορές μπορεί να προκαλέσουν τοξικά φαινόμενα και στο καλαμπόκι. Παροδική τοξικότητα από ατραζίνη παρατηρήθηκε σε περιπτώσεις όπου τα φυτά είχαν στερηθεί το νερό.

Γενικά η ανθεκτικότητα του καλαμποκιού στην ατραζίνη σε κανονικές δόσεις είναι πολύ καλή.

Στην Ελλάδα η ατραζίνη χρησιμοποιείται σε υγρή μορφή σε σκευάσματα με περιεκτικότητα 50% και κυρίως για μεταφυτωτικές εφαρμογές.

Μερικά ατραζιούχα σκευάσματα που κυκλοφορούν στην Ελληνική αγορά είναι: το GESAPRIM 500 FW, το VECTAL 50, το ATRAZOL 50 κ.λπ.

Ντούαλ, Λάσοο, Στόμπ

Τα φάρμακα αυτά είναι μάλλον δυσδιάλυτα, ψεκάζονται επιφανειακά πριν ή μετά την σπορά. Τα ζιζάνια τα απορροφούν από τη ρίζα και καταστρέφονται. Μία ελαφρά όροχή ευνοεί την αποτελεσματικότητά τους. Τα ζιζάνια είναι ευαίσθητα στα ζιζανιοκτόνα όταν βρίσκονται στο στάδιο των κοτυληδόνων γι' αυτό και ο ψεκάσιμος γίνεται λίγες πριν το φύτεμα ή το πολύ μέχρι το σπείδιον των κοτυληδόνων των ζιζανίων.

Η αποτελεσματικότητα αυτών των ζιζανιοκτόνων αυξάνει όταν υπάρχει εδαφική υγρασία. Αν για οποιονδήποτε λόγο επικρατήσουν ξηρικές συνθήκες και οι σπόροι των

ζιζανίων διασπείρονται από βαθύτερα στρώματα του εδάφους το ζιζανιοκτόνο δεν θα έρθει σε επαφή με τις ρίζες τους και δεν θα τα καταστρέψει. Γι' αυτό στις περιπτώσεις ξηρικών συνθηκών συνιστάται τεχνητή όροχή μετά τον ψεκάσιμο.

Τελευταία γίνεται λόγος για ελαφρά ενσωμάτωση του Ντούαλ και του Λάσοο στους δύο πόντους αλλά υπάρχουν υποψίες ότι μια θαυότερη ενσωμάτωση προκαλεί τοξικότητα στο καλαμπόκι.

Όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω ισχύουν και για το Στόμπ με μόνη την διαφορά, η οποία πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα, ότι χρησιμοποιείται μόνο μετά την σπορά του καλαμποκιού επιφανειακά και ποτέ με ενσωμάτωση. Η ενσωμάτωση του Στόμπ δημιουργεί σοβαρά προβλήματα τοξικότητας στο καλαμπόκι. Τα τρία αυτά ζιζανιοκτόνα καταπολεμούν τα ετήσια αγροσπόδια ζιζάνια και αρκετά πλατύφυλλα. Για καλύτερη αποτελεσματικότητα στα πλατύφυλλα συνδυάζονται με ατραζίνη είτε σαν έτοιμα σκευάσματα όπως το LASO—AT, που είναι λάσοο και ατραζίνη και το PRIM—EXTRA που είναι ντούαλ και ατραζίνη, είτε αναμιγνύονται στο δεύτερο ψεκάσιμο με ατραζίνη.

Σουτάν, Εραντικείν (ενσωματούμενα ζιζανιοκτόνα)

Είναι εκλεκτικά ζιζανιοκτόνα ειδικά για το καλαμπόκι. Το σουτάν καταπολεμά κυρίως τα ετήσια αγροσπόδια ενώ το εραντικείν καταπολεμά και τα πολυετή αγροσπόδια και τα πλατύφυλλα.

Και τα δύο εφαρμόζονται πριν από τη σπορά του καλαμποκιού και απαιτούν άμεση ενσωμάτωση σε βάθος 8—10 πόντους. Αν υπάρχουν τα μέσα να γίνεται η ενσωμάτωση αμέσως μετά τον ψεκάσιμο η αποτελεσματικότητας των φαρμάκων α)

τών θα είναι πολύ καλύτερη.

Δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται σε εδάφη που περιέχουν οργανική ουσία πάνω από 100%). Το σουτάν πρέπει απαραίτητα να συνδυάζεται με ατραζίνη για την καταπολέμηση και των πλατύφυλλων ζιζανίων. Αλλά και στο εραντικείν συνιστάται η προσθήκη ατραζίνης όταν υπάρχει σοβαρό πρόβλημα πλατύφυλλων όπως αποδείχτηκε από τις μερικές δοκιμές.

Μπλάντεξ και 1 + 1

Μεταφυτωτικό ζιζανιοκτόνο για μερικά στενόφυλλα και πλατύφυλλα. Συνιστάται μάλλον για χρονιές που υπάρχει υγρασία. Το ζιζανιοκτόνο αυτό δεν παραμένει στο έδαφος όσο η ατραζίνη, αλλά η ατραζίνη έχει το πλεονέκτημα ότι είναι άρρωστα ανεκτή από το καλαμπόκι.

Οι δόσεις του μπλάντεξ πρέπει να διαλέγονται με ακρίβεια υπολογίζοντας πάντα την σύσταση του εδάφους και την οργανική ουσία για να ελαττώσουμε στο ελάχιστο κάθε πιθανότητα τοξικότητας στο καλαμπόκι. Τοξικότητα στο καλαμπόκι μπορεί να παρατηρηθεί κάτω από ψυχρό καιρό και δυσμενείς συνθήκες διάσπησης. Η τοξικότητα μπορεί να είναι ένα παροδικό κιτρινωμα αλλά μπορεί να γίνει και πιο σοβαρή. Το μπλάντεξ πρέπει να εφαρμόζεται όταν το καλαμπόκι βρίσκεται στο νερό στάδιο των τεσσάρων φύλλων αλλά πριν τα ζιζάνια υπερδούν το ύψος των τεσσάρων πόντων.

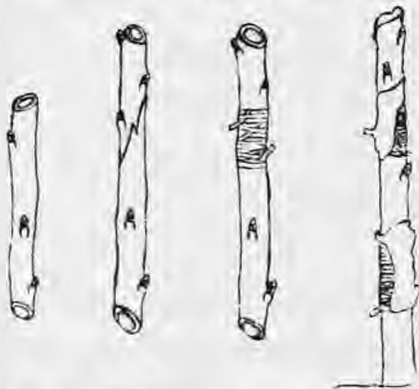
Το μπλάντεξ συνδυάζεται με ατραζίνη σε έτοιμο σκεύασμα το 1+1 για μεταφυτωτική χρήση.

Μπαζαγκράν

Συνιστάται για μεταφυτωτική εφαρμογή στο καλαμπόκι. Καταπο-
(Συνέχεια στη σελ. 36)

Ο πολλαπλασιασμός της ποικιλίας ακλαδιάς Ουίλλιαμς με ενδιάμεσο εμβολιασμό

Σε προηγούμενο δημοσίευμα (1) αναφέρθηκε ότι ένας τρόπος για την αντιμετώπιση του μαρσμού της ακλαδιάς, που εκδηλώνεται έντονα στην ποικιλία Ουίλλιαμς επί κυδωνιάς, είναι η χρησιμοποίηση ενδιάμεσου εμβολιασμού. Σκοπός αυτού του εμβολιασμού είναι η γεφύρωση του χάσματος συγγενείας που υπάρχει μεταξύ της ποικιλίας Ουίλλιαμς και των υποκειμένων κυδωνιάς με την χρησιμοποίησή ε-

Σχήμα 1 Από αριστερά προς τα δεξιά: Ο ενδιάμεσος βλαστός μήκους 12-13 εκ., ο ενδιάμεσος βλαστός εγκεντρισμένος στο άνω τμήμα με βλαστό ποικιλίας Ουίλλιαμς, οι δύο βλαστοί μετά το δέσιμο και τελευταία υποκείμενο κυδωνιάς στο φυτώριο εμβολιασμένο με διπλό εγκεντρισμό.

νός ενδιάμεσου εμβολίου από μια ποικιλία ακλαδιάς που έχει καλή συγγένεια και με το υποκείμενο κυδωνιάς και με την ποικιλία Ουίλλιαμς.

Ο πιο απλός τρόπος ενδιάμεσου εμβολιασμού είναι ο εγκεντρισμός ή ενσφραλισμός του υποκειμένου με την ενδιάμεση ποικιλία ακλαδιάς την πρώτη χρονιά και την επόμενη χρονιά ο εμβολιασμός της ποικιλίας Ουίλλιαμς πάνω στην ενδιάμεση ποικιλία. Ο τρόπος αυτός παρουσιάζει το μειονέκτημα ότι για την παραγωγή ανεπτυγμένων δενδρυλλίων απαιτούνται τρία χρόνια γι' αυτό και δεν χρησιμοποι-

είται. Ένας τρόπος που μπορεί να εφαρμοσθεί υπό τις Ελληνικές συνθήκες είναι ο ενσφραλισμός του υποκειμένου νωρίς την άνοιξη με βλαστάνοντα οφθαλμό από την ενδιάμεση ποικιλία, κόψιμο των υποκειμένων υπεράνω

Του ΑΘ. ΡΟΥΜΠΟΥ Δρος Γεωπόνου Δ/νσεως Γεωργίας Ημαθίας

του εμβολίου, εντατική περιποίηση των δενδρυλλίων για την ανάπτυξη του ενδιάμεσου εμβολίου σε βλαστό με κατάλληλο πάχος και τέλος ενσφραλισμός του ενδιάμεσου βλαστού με την ποικιλία Ουίλλιαμς αργά το καλοκαίρι.

Οι τρόποι ενδιάμεσου εμβολιασμού που έχουν καθιερωθεί σε επιχειρηματική κλίμακα για την υπερπήδηση προβλημάτων συμβατικότητας μεταξύ ποικιλιών και υποκειμένων γενικά και ειδικότερα για την ποικιλία Ουίλλιαμς επί κυδωνιάς είναι οι παρακάτω τρεις:

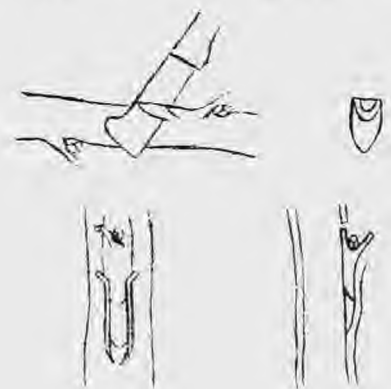
1. Διπλός εγκεντρισμός

Στα μέσα με τέλη Φεβρουαρίου εμβολιοφόροι βλαστοί της ενδιάμεσης ποικιλίας κόπτονται σε μήκη 12 - 13 εκ. και στο επάνω μέρος τους εγκεντρώνονται με βλαστό της ποικιλίας Ουίλλιαμς που φέρει τρεις οφθαλμούς. Οι δύο βλαστοί δένονται στο σημείο εμβολιασμού διατηρούνται σε σκιερό και δροσερό μέρος τοποθετημένοι όρθιοι μέσα σε νοτισμένη τύρφη ή άμμο μέχρι το σημείο εμβολιασμού. Κατ' αυτό τον τρόπο μπορούν να διατηρηθούν από λίγες μέρες έως μερικές ε-

βδομάδες. Όταν οι καιρικές συνθήκες επιτρέπουν μεταφέρονται στο φυτώριο όπου εγκεντρώνονται στο υποκείμενο, ακολουθεί δέσιμο και κάλυψη με αλοιφή εμβολίου. Μετά από αυτόν τον δεύτερο εγκεντρισμό το ενδιάμεσο εμβόλιο πρέπει να έχει μήκος 5-8 εκατοστά. Σχηματικά ο διπλός εγκεντρισμός παριστάνεται στο σχήμα 1.

2. Διπλός ασιδωτός

Ο εμβολιασμός αυτός ομοιάζει με τον ενσφραλισμό με την διαφορά ότι στην σχισμή του

Σχήμα 2. Επάνω: Αριστερά ο τρόπος που οφαιρείται η ασιίδα χωρίς οφθαλμό από εμβολιοφόρο βλαστό της ενδιάμεσης ποικιλίας. Δεξιά η αφαιρεθείσα ασιίδα. Κάτω: αριστερά στη σχισμή του T πρώτα εισέρχεται η μικρή ασιίδα χωρίς οφθαλμό από την ενδιάμεση ποικιλία και μετά εισέρχεται η μεγάλη ασιίδα με τον οφθαλμό της ποικιλίας Ουίλλιαμς. Δεξιά η οριστική θέση των δύο ασιίδων στο υποκείμενο κυδωνιάς.

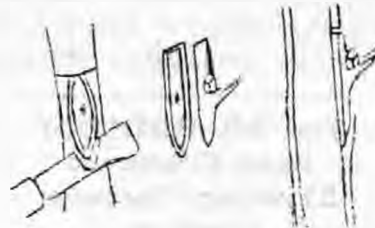
Τ πριν τοποθετηθεί το εμβόλιο (ασιίδα) με τον οφθαλμό, προηγουμένως τοποθετείται μια μικρότερη ασιίδα χωρίς οφθαλμό από την ενδιάμεση ποικιλία. Παρά το μικρό της μέγεθος (περίπου 7 χιλιοστά) η ασιίδα αυτή μετά τον εμβολιασμό αυξάνει πο-

λύ γρήγορα και τελικά περιβάλλει τον κορμό του υποκειμένου σχηματίζοντας έτσι μια καλή γέφυρα μεταξύ του υποκειμένου και της ποικιλίας Ουίλλιαμς. Ο διπλός ασπιδωτός που σχηματίζεται παριστάνεται στο σχήμα 2 πλεονεκτεί σε σχέση με τον διπλό εγκεντρισμό από την άποψη ότι γίνεται δια μιας, είναι απλούστερος στην εφαρμογή του και απαιτεί λιγότερο υλικό εμφολιασμού. Αυτό που πρέπει να προσεχθεί στον διπλό ασπιδωτό εμφολιασμό είναι η επιτυχής συγκόλληση της μικρής ασπίδας. Τούτο ελέγχεται από δύο ευκρινή χαρακτηριστικά. α) Σε δενδρύλλια με απλό ενοφθαλμισμό (ή με διπλό ασπιδωτό όπου η μικρή ασπίδα δεν συγκολλήθηκε) το υποκείμενο κυδωνιάς αυξάνει σε πάχος ομοιόμορφα και η διάμετρος του είναι μικρότερη, σε σύγκριση με την διάμετρο του εμβολίου, ενώ στην περίπτωση του διπλού ασπιδωτού εμφολιασμού το υποκείμενο στο ύψος της σχισμής του T είναι μεγαλύτερας διαμέτρου σε σύγκριση με το παρακάτω τμήμα του αλλά και σε σύγκριση με τον βλαστό του εμβολίου. β) Στην περίπτωση του απλού ενοφθαλμισμού η σχισμή

του T γρήγορα καλύπτεται από κάλλο (τραυματικό ιστό), ενώ στον διπλό ασπιδωτό η σχισμή παραμένει ακάλυπτη από κάλλο για μερικά χρόνια.

3. Μέθοδος NICOLIN

Η μέθοδος αυτή που είναι παραλλαγή του διπλού ασπιδωτού

Σχήμα 3 Αριστερά ο τρόπος που αφαιρείται το εμβόλιο της ενδιάμεσης ποικιλίας. Προηγουμένως έχει αφαιρεθεί ο οφθαλμός. Στο μέσον αριστερό το εμβόλιο της ενδιάμεσης ποικιλίας και στο μέσον δεξιό το εμβόλιο της ποικιλίας Ουίλλιαμς. Δεξιά η οριστική θέση των δύο εμβολίων στο υποκείμενο κυδωνιάς.

εμφολιασμού αναπτύχθηκε από τον NICOLIN P. (2) με σκοπό να θεραπεύσει προβλήματα συμβατικότητας μεταξύ εμβολίου και υποκειμένου που σαν αποτέλεσμα έχουν την αποκόλληση των δενδρύλλιων στο σημείο εμφολιασμού. Κατά την μέθοδο αυτή από έναν εμφολιασφόρο βλαστό

της ενδιάμεσης ποικιλίας αφαιρείται ένας οφθαλμός ο οποίος πετιέται. Κατόπιν κάτω από τη θέση του αφαιρεθέντος οφθαλμού κόπτεται το εμβόλιο σε πάχος 1,5 χιλιοστά όπως φαίνεται στο σχήμα 3.

Κατόπιν από την ποικιλία Ουίλλιαμς αφαιρείται μία ασπίδα με οφθαλμό τέτοιων διαστάσεων ώστε να ταιριάζει (να συμπίπτουν τα κάμβια) με το μόσχευμα που κόπηκε από την ενδιάμεση ποικιλία. Και τα δύο μαζί ταιριασμένα τοποθετούνται στην σχισμή του T του υποκειμένου και ακολουθεί δέσιμος.

Σαν ενδιάμεσες ποικιλίες για τον πλλαπλασιασμό της ποικιλίας Ουίλλιαμς χρησιμοποιούνται η B.P. MORRETINI και η B. HARDY (1). Από φυτωριόχους του Ν. Ημαθίας έχει χρησιμοποιηθεί σαν ενδιάμεση η ποικιλία PASSE GRASSANE και μελετάται η συμπεριφορά της.

Βιβλιογραφία

Ρούμπος Α. 1983: Ο μαρσμός της αχλαδιάς (PEAR DECLINE). «Νιάουστα» τεύχος 25, σελ. 269 - 171
 NICOLIN P. 1953: DAS «NICORIEREN» EINE NEUE VEREDLUNGS — METHODE, PP 186 - 287

(Συνέχεια από την σελ. 34)
 λεμά πλατύφυλλα ζιζάνια. Η εφαρμογή πρέπει να γίνεται όταν τα ζιζάνια είναι μικρά από 5-8 πόντους. Το καλάμπος είναι τελείως ανθεκτικό στο μπαζαγκάρν. Καλά αποτελέσματα έχουμε στις περιπτώσεις που χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με MCPA, όταν θέλουμε

Ζιζανιοκτόνα

να αποφύγουμε τη χρήση ατραζίνης.

Σοναλάν + Ατραζίνη

Καταπολεμά τα ετήσια πλατύφυλλα και αγροστώδη. Διαμειγνύε-

ται με την ατραζίνη στο δυτίο φεκατμού και εφαρμόζεται επιφανειακά μετά την σπορά πριν ή μετά το φύτευμα του καλάμποςού και των ζιζανίων

Η μεταφυτρωτική εφαρμογή δεν πρέπει να καθυστερεί πέρα των 2-4 φύλλων των ζιζανίων κυρίως των αγροστωδών.

Η ΨΩΡΑ PSEUDAULACAPSIS (DIAPSIS) PENTAGONA ΣΤΗΝ Κ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Δημοσιεύουμε τα κυριότερα μέ-
ρη της ομιλίας που ανέπτυξε ο ει-
δικός εντομολόγος κ. Σ. Παλούκης
σε συγκέντρωση ακτινολοπαρωγα-
γών την 9.2.84 στο ΚΕΓΕ Κατε-
ρίνης. Το κοκκοειδές (ψώρα PSEU-
DAULACAPSIS PENTAGONA
(ψευδολάκασπις πενταάγκωνα) που
προσβάλλει ιδιαίτερα τις ροδακινι-
ές έκανε αισθητή την παρουσία του,
τον τελευταίο καιρό και στις ακτι-
νιδιές.

Βιοοικολογία του P. PE- NTAGONA στην Ακτι- νιδία

Το κοκκοειδές P. PENTAGO-
NA, γνωστό στη Β. Ελλάδα περισ-
σότερο με 12 κοιλιά ονάρια «βαρι-
δακάδα» ή «Ταραμάς αποτελεί α-
πό πολλά χρόνια έναν από τους συ-

βαρότερους εχθρούς της ροδακινι-
ας στην περιοχή αυτή. Από τις παρα-
τηρήσεις μας προκύπτει, ότι το
κοκκοειδές αυτό θα πρέπει να θεω-
ρείται εξίσου σοβαρός εχθρός και

Του Σ.Σ. ΠΑΛΟΥΚΗ Γεωπόνου Εντομολόγου Ι.Π.Φ.Θ.

για τη νέα καλλιέργεια της ακτι-
νιδιάς.

Στην ακτινιδία το κοκκοειδές εγ-
καθίσταται στον καρπό, τα κλαδιά,
τα φύλλα και τους καρπούς, όπου
πολλαπλασιάζεται μενύς άφθονα, απο-

ρρά χυμούς και προκαλεί προο-
δευτικά εξασθένηση και νέκρωση
τηριάτων και ακόμη ολόκληρου
του φυτού. Επιπλέον, στα σημεία
προσβολής στον καρπό πληγώνεται
η επιδερμίδα, πράγμα που ευκολύ-
νει τις σήψεις του καρπού και συν-
τομεύει το χρόνο της διατήρησής
του, προκαλώντας έτσι πρόσθετη
σημαντική ζημία στον παραγωγό.
Η προσβολή στον καρπό και η ζη-
μία από αυτήν είναι σχετικά μεγα-
λύτερες στην ποικιλία HAYWARD
της οποίας οι καρποί είναι λιγύ-
τερο τριχτού από τους καρπούς
των άλλων ποικιλιών.

Εποχές ωοτοκίας και του μέγιστου εξόδου των κινητών μορφών (προνύμφες) των τριών γενιών του P. PENTAGONA πάνω στην ακτινιδιά, στην περιοχή Κατε- ρίνης το 1983

Ωοτοκίες Εξόδου προ- νύμφων	Γενιές		
	1η	2η	3η
Χρονικό διάστημα ωοτο- κίας	Μέσα Απριλίου Τέλη Μαΐου	Τέλη Ιουνίου — αρχές Αυγούστου	Τέλη Αυγούστου αρχές Σεπτεμβρίου
Χρόνος που σημειώθηκε το μέγιστο της εξόδου	Μέσα Μαΐου	Μέσα Ιουλίου	Μέσα Σεπτεμβρίου

Στη διάρκεια της λήψης παρατη-
ρήσεων επί της βιοοικολογίας του
κοκκοειδούς είχαμε την ευκαιρία
να σημειώσουμε και την παρουσία
ορισμένων παρασίτων τούτου. Αυ-
τά ήταν το εϊκό ενδοφάγο παρά-
σιτο ENCARSIA (PROSPALTEI-
LA) BERLESEI και τα αρπακτι-
κά CHILOCORUS BIPUSTU-
LATUS και LINDORUS IOFAN-
DAE. Και τα τρία αυτά ωφέλιμα
έντομα είχαν μια υπολογίσιμη κα-
τασταλατική δράση πάνω στον πλη-
θυσμό του κοκκοειδούς.

Καταπολέμηση του P. PE- NTAGONA στην Ακτινι- δία.

ΜΕΤΡΑ ΦΥΤΟΥΠΕΙΝΗΣ

Και στην περίπτωση της ακτινι-
δίας και του εχθρού της PENTA-
GONA ισχύει ο κανόνας «Το προ-
λαϊμάειν είναι προτιμότερο από
το θεραπεύειν». Προληπτικά μέτρα
μέτρα που πρέπει να παίρνουν και
στην περίπτωση αυτή είναι τα ε-
πόμενα:

1. Το πολλαπλασιαστικό υλικό

για την εγκατάσταση του οπωρώ-
να δεν θα πρέπει να φέρει την πα-
ραικρή προσβολή από το κοκκοει-
δές. Συνεπώς είναι μεγάλης σημα-
σίας να προέρχεται τούτο από φυ-
τώρια που διατηρούνται με τις α-
ναγκαίες φροντίδες και την απαι-
τούμενη γενικά ευταπειδησία.

2. Το υλικό τούτο θα πρέπει, ε-
πίσης ως ένα μέτρο πρόσθετης φρο-
ντίδας, να απεντομώνεται.

3. Μετά την εγκατάσταση, η
παρακολούθηση των αναπτυσσομέ-
νων φυτών θα πρέπει να είναι συ-

νεχής και αδύπρωτη. Έτσι θα καταστεί δυνατόν να προλαμβάνεται ένας πολλαπλασιασμός του κοκκοειδούς πάνω στην καλλιέργεια σε βαθμό που να δημιουργήσει αργότερα σοβαρά προβλήματα.

ΧΗΜΙΚΗ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ

Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, η χημική καταπολέμηση παραμένει στα χέρια του παραγωγού ως το κυριότερο όπλο για την αντιμετώπιση των οικείων εχθρών και ασθενειών που προσβάλλουν τις καλλιέργειες. Ανάλογα με το είδος του εχθρού, το είδος του ο-

πιοφόρου δέντρου, την εποχή και άλλους παράγοντες θα πρέπει να επιλέγονται τα πιο κατάλληλα σκευάσματα.

Στην περίπτωση της δοκιμής που ενεργήσαμε, επιλέξαμε ως πιο κατάλληλα ορισμένα εντομοκτόνα που παρουσιάζονται μαζί με τις δόσεις τους στον πίνακα. Ο ψεκασιός έγινε τον Μάιο για την θανάτωση των προνυμφών της 1ης γενιάς. Γενικά τα αποτελέσματα υπήρξαν ενθαρρυντικά από την άποψη της αποτελεσματικότητας, χωρίς να παρουσιάζουν ενδεχόμενες φυτοτοξικότητες για το φυτό ή τους καρπούς του

δούς στη διάρκεια της περιόδου της βλάστησης, σχεδιάζουμε να προδώσουμε και σε μια δοκιμή εφαρμογής χειμερινών πολετών. Έτσι, θα έχουμε την ευκαιρία να ελέγξουμε τόσο την αποτελεσματικότητα όσο και την τυχόν φυτοτοξικότητα των σκευασμάτων αυτών που χρησιμοποιούνται μόνο στην περίοδο του ληθάργου των φυτών και δεν επηρεάζουν δυσμενώς το ωφέλιμο για μας έντομο που αναφέραμε παραπάνω.

Θεωρούμε σκόπιμο, πριν κλείσουμε με το θέμα της χημικής καταπολέμησης του κοκκοειδούς, να σημειώσουμε ότι γενικά για την εκτέλεση των ψεκασιών είναι προτιμότερο να χρησιμοποιούνται μηχανοκίνητοι ψεκαστήρες και αυτοί να λειτουργούν με υψηλή πίεση και με κατευθυνόμενη με το χέρι εκτόξευση του ψεκασιού υγρού. Επίσης, θα πρέπει να δίνεται προσοχή, ώστε κατά τον ψεκασιό να περιδρέχεται καλά όλη η επιφάνεια του δέντρου, μέχρι σημείου που να αρχίζει η απορροή του ψεκαστικού υγρού.

Βιολογική καταπολέμηση

Εκτός από την χημική καταπολέμηση του P. PENTAGONA σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζει και η καταπολέμηση τούτου με βιολογικά μέσα. Όπως αναφέραμε παραπάνω ένα ενδοφαγό παράσιτο και δύο αρπακτικά δρέθησαν να τρέφονται σε όαρος του κοκκοειδούς. Πραγματικότητα και η προσφορά των ωφέλιμων αυτών εντόμων θα πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα. Έτσι, αν η προσβολή της ακτινιδιάς από το κοκκοειδές είναι πολύ ελαφριά, ώστε ούτε τα δέντρα ούτε ο καρπός να ζημιώνεται σε υπολογίσιμο βαθμό, είναι σκόπιμο να παραλείπονται οι ψεκασιό και μάλιστα αυτοί που γίνονται στη διάρκεια της περιόδου της βλάστησης.

Εντομοκτόνα σκευάσματα και οι δόσεις στις οποίες χρησιμοποιήθηκαν αυτά σε δοκιμή εναντίον των προνυμφών της 1ης γενιάς του P. PENTAGONA πάνω σε ακτινιδιά τον Μάιο του 1983 στο Ριζάρι Πέλλας

Σκευάσματα	Δόση σε δρ. συστ. (γραμ./100 λίτρ. νερ.)	
ULTRACIDE	40 WP	55
IMIDAN	50 WP	65
GUSATHION	25 WP	50
ZOLON	30 WP	70
MURFOTOX	68 EC	75
SUN — OIL	7 E	1500

Σχετικά θα πρέπει να αναφερθεί, ότι ένας ψεκασιός εναντίον των προνυμφών της 1ης γενιάς κοκκοειδούς είναι μάλλον ανεπαρκής. Η εμφάνιση των προνυμφών αυτών εκτείνεται σε ένα χρονικό διάστημα πολύ μεγάλο. Έτσι, για ασφαλέστερα αποτελέσματα θα πρέπει την εποχή εκείνη να εκτελούνται δυο ψεκασιό, με διάστημα ανάμεσά τους 10—20 ημερών. Μάλιστα, ίσως ακόμη να απαιτείται ψεκασιός εναντίον των προνυμφών τόσο της 2ης όσο και της 3ης γενιάς, δηλαδή συνολικά 4 ψεκασιό για ολοκληρωτή την περίοδο. Αυτό θέσαμε,

θα καθορίζεται ύστερα από παρατηρήσεις πάνω στην πυκνότητα του πληθυσμού του κοκκοειδούς. Αν ο αριθμός των ατόμων του κοκκοειδούς που παραμένουν ζωντανά ύστερα από έναν ψεκασιό είναι πολύ μικρός, δεν δικαιολογείται άλλη επέμβαση. Στην αντίθετη περίπτωση θα πρέπει όχι μόνο να εκτελούνται περισσότεροι ψεκασιό αλλά και να διερευνώνται τα αίτια της αποτυχίας των ψεκασιών που προηγήθηκαν.

Έχοντας υπόψη το ενδεχόμενο μιας όχι ικανοποιητικά αποτελεσματικής καταπολέμησης του κοκκοει-

ΔΕΝΔΡΟΚΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. Η ευαισθησία των κυριώτερων ποικιλιών μηλιάς στο Φουζικλάδιο

Το Φουζικλάδιο, χωρίς αμφιβολία είναι η πιο σοβαρή ασθένεια των μηλοδέντρων. Οι μηλοκαλλιέργειες γνωρίζουν τις ζημιές που προξενεί η ασθένεια αυτή και πόσο δύσκολη είναι η κατοπολέμησή της, ιδιαίτερα μάλιστα όταν επικρατήσουν άσχημες καιρικές συνθήκες κατά την περίοδο της Ανοιξιάς (θερμαρός καιρός και σχετικά υψηλές θερμοκρασίες). Εκείνο που δεν είναι γνωστό, είναι ο βαθμός ευαισθησίας ή ανθεκτικότητας που παρουσιάζει κάθε ποικιλία μηλιάς στην αναφερόμενη ασθένεια. Στο εξωτερικό έχουν γίνει ιδιαίτερες παρατηρήσεις και προσδιορίσθηκε ο βαθμός ευαισθησίας των διαφόρων ποικιλιών στο Φουζικλάδιο.

Υπάρχουν ποικιλίες μηλιάς απόλυτα ανθεκτικές όπως είναι η Πριμα (PRIMA) (δεν χρειάζεται προστασία), και άλλες ποικιλίες πολύ ευαίσθητες όπως είναι η ομάδα Ντελίτσιους (DELICIOUS) Στάρκιν, Ιμπέριαλ, Στάρκρισσον κλπ. Αγαμέσσα στις δύο ακραίες περιπτώσεις ταξινομούνται όλες οι άλλες ποικιλίες μηλιάς που έχουν ενδιάμεσο βαθμό ευαισθησίας στο Φουζικλά-

διο. Η ταξινόμηση της ευαισθησίας θα γίνει με το εξής κριτήριο. Οι ποικιλίες μηλιάς που είναι απόλυτα ανθεκτικές παίρνουν Νοῦμερο 0

Του Οδυσ. Ντινόπουλου Γεωπόνου

και οι πιο ευαίσθητες το νούμερο 5.

1. Γκόλντεν Ντελίτσιους (GOLDEN DELICIOUS)	3
2. Γκράννη Σμιθ (GRANNY SMITH)	1,2 - 2,5
3. Ίνταρεντ (IDARED)	2,5
4. Κουερίνα (QUERINA)	0
5. Μελρός (MELROSE)	2,5
6. Μουτσού (MUTSU)	3 - 3,5
7. Ντελίτσιους (DELICIOUS)	και όλες οι μεταλλάξεις της (Σ άμκιν, Στάρκρισσον, Ιμπέριαλ κλπ.)
8. Πριάμ (PRIAM)	0
9. Πριμα (PRIMA)	0
10. Σμυθ (SMOOTHEE)	3
11. Τζέρσεμακ (JERSEUMAC)	3
12. Τζοναγκολντ (JONAGOALD)	2
13. Τζόνε (JONNEE)	2
(μετάλλαξη της Μπλάκσον (BLAKSON της ομάδας Τζονάθαν JONATHAN)	1

2. Οι επικονιαστές της αχλαδιάς

Για τα στυρογονιμοποιούμενα είδη οπωροφόρων η συνάντηση των ποικιλιών σ' ένα οπωρώνα είναι βασικός παράγοντας για την εξασφάλιση της παραγωγής. Η μέλισσα και οι επιλεγμένοι επικονιαστές παίζουν τον πρωταρχικό ρόλο για μία καλή εσοδεία.

Χωρίς να κάνω κανείς σοβαρά λάθη, τις ποικιλίες αχλαδιάς λαμβάνοντας υπόψη την περίοδο της ανθοφορίας τους, μπορεί να τις κα-

τατάξει σε γενικές γραμμές σε πέντε ομάδες. Αυτές οι πληροφορίες προέκυψαν από τις παρατηρήσεις στις συνλογές αξιολογήσεως ποικιλιών αχλαδιάς του Ινστιτούτου Φυλλοβόλων Δένδρων. Τα στοιχεία αυτά ταιριάζουν πολύ στις περιοχές Ναούσης και Γραπκά και σ' άλλες περιοχές που έχουν τις ίδιες κλιματικές συνθήκες.

α. Πρώτη Ανθοφορία

COSLIA (Κόσια), Κονισίνα,

Γουαζόνικα (Κροστάλι), GENTILE BIANCA (Τζεντίλε Μπιάνκα) ABATE PETETE (Αμπάτε πέτελ), και πολλές ντόπιες ποικιλίες.

β. Ημιπρώτη Ανθοφορία

PASSE CRASSANE (Πας Κρασάν), BEURRE HARDY (Μπερέ Αρντί) κλπ.

γ. Κανονική Ανθοφορία

CONFERENCE (Κόνφεραν), SANTA MARIA (Σάντα Μαρία) SERPHOT (Σερ και διαπ. ειδή ποικιλία έχει άγονη γύμη), COLETTE (Κολέτι), D' JULES GUYOT (Δ'ζυκτωρ Ζουλί Κιγώ), κλπ.

δ. Ημιόψιμη Ανθοφορία

WILLIAMS (Ουίλιαμς), HIGHLAND (Χάιλαντ), GENERAL LECLERC (Ζενεράλ Λέκλερκ), KA-FZER (Κάιζερ) κλπ.

ε. Όψιμη Ανθοφορία

DOTENNE DU COMICE (Ντουαγιέν ντυ Κομίς) Ντεκάνα ντέλ Κομίτσιο, GRAND CHAMPION (Γκραν Σάμπιον).

Δεν είναι λάθος να ρυθμίσει κανείς ποικιλίες που ανήκουν στις γειτονικές ομάδες. Στη περίπτωση αυτή επιβάλλεται ν' αυξηθεί το ποσοστό του επικονιαστή ή των επικονιαστών. Ας μη ξεχνούμε ότι οι μέρες της συνανθήσεως των ποικιλιών δεν είναι οι ίδιες παντού για όλες τις χρονιές και για όλες τις περιοχές. Οι μέρες συνανθήσεως των ποικιλιών μπορεί να είναι άλλες χρονιές περισσότερες, άλλες λιγότερες και άλλες χρονιές καθύλου. Η συνάντηση των ποικιλιών εξαρτάται βασικά από τις κλιματικές συνθήκες της κάθε περιοχής. Αυτό συμβαίνει επειδή ο χρόνος ανθήσεως των διαφόρων ποικιλιών εξαρτάται από τις απαιτήσεις σε χαμηλές θερμοκρασίες κατά την χειμερι-

νή περίοδο. Είναι γνωστό, όταν επικρατεί ήπιος και ζεστός χειμώνας η διακοπή του ληθάργου στις ποικιλίες με υψηλές απαιτήσεις σε ψύχος είναι ανεπαρκής και παρατηρείται καθυστερημένη έναρξη ής εκπτώξεως των οφθαλμών και επιμήκυνση της ανθικής περιόδου.

Σύγκριση δύο περιοχών με διαφορετικό κλίμα: Νάουσα και Ρέθυμνο Κρήτης: Στην περιοχή Ναούσης οι δύο ποικιλίες αγλαδιάς ABATE FEDELE (Αμπάτε Φέτελ) και PASSE CRASSANE (Πας Κρασάν) συνανθίζουν επαρκώς. Αντίθετα στην περιοχή Ρεθύμνης διαπιστώθηκε ότι η ποικιλία Πας Κρασάν, ανθίζει αρκετές μέρες μετά τη λήξη της ανθοφορίας της Αμπάτε Φέτελ. Επιμένει στις περιοχές που επικρατεί ήπιος χειμώνας θα επιλεγούν ποικιλίες και επικονιαστές που έχουν μικρές απαιτήσεις σε ψύχος για τη διακοπή του ληθάργου.

Επίσης η άνθητη επηρεάζεται από τις θερμοκρασίες που θα επικρατήσουν αμέσως μετά την διακοπή του ληθάργου. Παράδειγμα ΙΟΥΤΕΝΝΕ ΔΥ COMICE (ντουαγιανέ ντι Κομίσ - Ντεκάνα ντέλ Κομήτισο και REURRE HARDI Μπερέ Αρντύ. Η πρώτη ποικιλία απαιτεί υψηλότερες θερμοκρασίες για ν' ανθίσει, ενώ η δεύτερη (Μπερέ Αρντύ) ανθίζει και με χαμηλότερες θερμοκρασίες. Αν και η Ντεκάνα έχει ολιγότερες απαιτήσεις σε ψύχος από την Μπερέ Αρντύ, εντούτοις ανθίζει πολύ αργότερα από τη Μπερέ Αρντύ. Ο λόγος είναι διότι η Ντεκάνα, ανθίζει όταν επικρατήσουν υψηλές θερμοκρασίες. Στην περιοχή μας όταν αρχίζει ν' ανθοφορεί η Ντεκάνα ήδη προ πολλών ημερών έχει λήξη η ανθοφορία της ποικιλίας Μπερέ Αρντύ.

Ύστερα από τα παραπάνω, δίνει το συμπέρασμα ότι ο επικονιαστής ή οι επικονιαστές πρέπει να

επιλέγονται επιτολίως στην συγκεκριμένη περιοχή. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στην χώρα μας, σχεδόν κάθε χρόνο, κατά την περίοδο της ανθοφορίας της αγλαδιάς

3. Ο κόκκινος τριχωτός τετράνυχος

Ο Κόκκινος τριχωτός τετράνυχος (PANONYCHUS ULMI), Πανόνυχος Ούλμι) τα τελευταία χρόνια προσέφερε σοβαρές ζημιές σε πολλές καλλέργειες και ιδιαίτερα στα οπωροφόρα. Ένας τέτοιος σοβαρός εχθρός πρέπει να αντιμετωπισθεί «πρωτά» και μάλ' στα χωριά την Άνοιξη, πριν δηλαδή πολλαπλασιασθεί, για να μη δημιουργήσει προσλήματα αργότερα κατά την θερινή περίοδο όπου συνθήκες είναι ευνοϊκές για τον πολλαπλασιασμό τους (ζέστη και ξηρασία).

Για τον δεντροκαλλιεργητή υπάρχει μία πρώτη τξως ευκαιρία. Είναι ο ακρότης προσδιορισμός της χρονικής περιόδου που εκκολάπτονται τα χειμωνιάτικα αυγά. Δεν χρειάζονται πολλά λόγια για να διευκρινισθεί το γεγονός ότι τα αυγά θα εκκολαφθούν σε μία συγκεκριμένη περιοχή την ίδια ημερομηνία ανεξάρτητα σε πια δέντρα βρίσκονται.

Ύστερα από πολυετείς παρατηρήσεις που έγιναν (εξωτερικό - Ινστιτούτο Φύλλων Δέντρων Ναούσης κλπ.) διαπιστώθηκε ότι τα αυγά του κόκκινου τετράνυχου κ-

επικρατούν ανώμαλες καιρικές συνθήκες, απίστευτες εναλλαγές στις θερμοκρασίες, χαμηλές θερμοκρασίες που παρεμποδίζουν την πτήση των μελισσών κλπ.

κολάπτονται κατά την Άνοιξη (τουλάχιστο το μεγαλύτερο ποσοστό) όταν η ποικιλία μηλιάς Στάρκιν (STARKING) ή Γκόλντεν (GOLDEN) βρίσκονται στο ελαστικό στάδιο κόκκινη κορυφή (παραμονή ανθοφορίας). Φυσικά τα Άλλα είδη οπωροφόρων, επειδή ανθίζουν αργότερα, στην ίδια ημερομηνία έχουν προχωρημένη θλάστηση και οι καρποί τους έχουν αποκτήσει ένα ικανοποιητικό μέγεθος. Προσπαθώντας για την μηλιά ο νεογέννητος ανήλικος τετράνυχος συγκεντρώνονται στα πρώτα νεαρά φύλλα του δέντρου όπου αρχίζουν το φθοροποίη τους έργα. Σ' αυτή την περίοδο επεμβαίνουμε ψεκάζοντας όλα τα είδη των δέντρων, μηλιές, αγλαδιές, ροδακινιές, κερασιές, αμυγδαλιές κλπ. Μία δειγματοληψία επί τόπου θα μπορούσε να μας δείξει αν χρειαστεί να επέλθουμε και δεύτερη φορά αμέσως μετά την ανθοφορία. Χρησιμοποιούμενα ακαρεοκτόνα PICTRAN (πικτραν) PEROPAL (περοπάλ ή κάπσο αλάλο).

(Δες περιοδικό ΝΙΑΥΣΤΑ α) τεύχος 17 σελ. 169 1980, β) τεύχος 22 σελ. 40 1983).

4. Εγκατάσταση οπωρώνων με τριπλοειδείς ποικιλίες μηλιάς

Ανάλογα με τον αριθμό χρωμοσωμάτων που έχουν οι μηλιές στα σωματικά τους κύτταρα χωρίζονται σε δύο βασικές ομάδες:

α) Στις διπλοειδείς ποικιλίες που έχουν συνολικά 34 χρωμοσώματα (17+17 και β) στις τριπλοειδείς ποικιλίες που έχουν συνολι-

κώς 51 χρωμοσώματα (17+17+17).

Στη πρώτη κατηγορία ανήκουν πάρα πολλές γνωστές ποικιλίες ομάδα Ντελίτσους, (Στάρκιν, Ιμπεριάλ, Στάρκινσον, Ρεντ Τσιφ κλπ.), ομάδα Γκόλντεν Ντελίτσους (Σμιθ, Γέλοου σπούρ, Λυσ-

γκάλντεν κλπ.), Γκράννη Σμιθ, Μπελφόρ, Τζονάθαν, Τζέρσεϊμακ κλπ. Στη δεύτερη ομάδα ανήκουν η Μουτσού η Τζόναθακλι κλπ.

Πρέπει να τονισθεί ότι οι τριπλοειδείς ποικιλίες δεν κάνουν για επικονιαστές και ως εκ τούτου εφόσον στον μηλιώνα πρόκειται να φυτευθεί μία τριπλοειδής ποικιλία, λόγω χάρη η Μουτσού, επιβάλλεται να φυτευθούν άλλες δύο τουλάχιστο διπλοειδείς ποικιλίες λόγω χάρη Γκράννη Σμιθ και Στάρκριμσον. Έτσι με την βοήθεια των μελισσών θα εξασφαλιστεί η γονιμοποίηση και των τριών ποικιλιών ως εξής: 1) Η Γκράννη Σμιθ θα γονιμοποιήσει την Στάρκριμσον. 2) Η Στάρκριμσον θα γονιμοποιήσει την Γκράννη Σμιθ και 3) Οι ποικιλίες

Γκράννη Σμιθ και Στάρκριμσον θα γονιμοποιήσουν την Μουτσού.

Δεν είναι καθόλου λάθος, εάν ένας μηλοκαλλιεργητής επιθυμεί να φυτεύσει σαν βασική ποικιλία μια τριπλοειδή ποικιλία, υπολογίζοντας ένα ικανοποιητικό εισόδημα. Μόνο στη περίπτωση αυτή θα πρέπει να υπάρχει μια ορθή σχέση και διάταξη των δύο διπλοειδών ποικιλιών και της τριπλοειδούς.

Έστω ένας μηλοκαλλιεργητής επιθυμεί να φυτεύσει τις παραπάνω ποικιλίες σε ποσοστό ως εξής: Μουτσού (τριπλοειδής) 50%) ο, Γκράννη Σμιθ 25%) ο και Στάρκριμσον 25%) ο. Στον οπωρώνα μπορούν να φυτευθούν οι ποικιλίες ως ακολούθως:

M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M
M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M	M	Γκ	Στ	M

M = Μουτσού 50%) ο Γκ = Γκράννη Σμιθ 25%) ο Στ = Στάρκριμσον 25%) ο

5. Ο ρόλος της μέλισσας στη γονιμοποίηση των δένδρων

Η μέλισσα προσφέρει πάρα πολλά στον άνθρωπο.

Πρώτον Παράγει χρήσιμα και ωφέλιμα προϊόντα, μέλι, κερι

κλπ. Το μέλι θεωρείται ως μία κατ' εξαοχή θρεπτική τροφή στον άνθρωπο.

Δεύτερο Παράγει τον βασικό πόλο του σποίου οι ευεργετικές ιδιότητες επί του ανθρώπινου οργανισμού είναι παγκοσμίως αναγνωρισμένες

και τρίτον και σποδαίότερο συντελεί στην γονιμοποίηση των φυτών. Χωρίς την μέλισσα πολλά σταυρογονομοποιούμενα φυτά και ανάμεσα σ' αυτά και πολλά είδη οπωροφόρων, (μηλιές, αχλαδιές, κερασιές, αμυγδαλιές κλπ.) δεν θα μπορούσαν να σχηματίσουν καρπούς.

Δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι δύο κυρίως είναι οι συντελεστές που παίζουν πρωταρχικό ρόλο στην καρποφορία των σταυρογονομοποιούμενων φυτών η μέλισσα και ο επικονιαστής. Έτσι ή αλλιώς οι δεντροκαλλιεργητές για το δικό τους πρώτα συμφέρον, δεν πρέπει να ψεχάζουν σε καμία περίπτωση στην περίοδο της καρποφορίας με εντομοκτόνα κλπ. φάρμακα που σκοτώνουν ή απομακρύνουν τις μέλισσες από τον οπωρώνα. Ας το επαναλάβουμε ακόμη μία φορά. Από μία καλή συνεργασία μελισσοκόμου και δεντροκαλλιεργητού μπορούν να ωφεληθούν και οι δύο με τον καλύτερο τρόπο. Ο μελισσοκόμος θα εξασφαλίσει το μέλι, ο δε δεντροκαλλιεργητής μία πλούσια εσοδεία.

(Δες «Νιάουστα» σχετικό άρθρο σελ. 145 1982).

Ιερομόναχος Μελέτιος

(Συνέχεια από την σελ. 10)

θλησίας Νεολαίας της Πατρίδος αυτού και λαβόν παρά των ευγνωμονούντων κατοίκων της Βεροίας την προσωπομίαν του ιδρυτού έλαβεν πέρας 14 Ιουλίου 1874 επιστατούντος του αξιεπαίνου αυτού αδελφού του Παρούτου Κυρίου Κυρίου Θωμά Ανξεντίου.

Ένα απόσπασμα από τον ύμνο για το Μελέτιο παραθέτουμε για τους αναγνώστες μας...

Χαίρε χαίρε πατρίς γλυκυστάτη
επιτιχούσα αιθρός φιλομοίσου
ειγενούς δωρητού
του Μελετείου κλεινού.
Ενεργέτην μέγαν καλόν
ος την πόλην Βεροίας
φιλοδώρωσ στολιζεί
με λαμπρόν οίκον Μουσών.
Χορηγέ ενεργέτα
τούδε δωμού της παιδείας
ένδοξον τέκνον
της φιλάτης Βεροίας.

Εδώ και λίγα χρόνια στη θέση του παλιού κτίριου κτίστηκε νέο κτίριο το Δημοτικό Σχολείο που πήρε πάλι το όνομα του Μελετείου.

Μια μικρή φωτογραφία του Μελετείου σώζεται σήμερα στο σπίτι του Γάγον η οποία φωτογραφία βρίσκεται σε κλισέ στο βιβλίο του αφηγηστού Στυπατριώτη μας Εμμ. Χριστοδούλου «ΙΣΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ» Μάρτιος 1960.

Πέθανε το 1889 τιμώντας την πατρίδα του Βέροια και άφησε άπθεστη την μνήμη για τις επερχόμενες γενιές για μίμηση...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1) Αναστασίου Χριστοδούλου: «Ιστορία της Βεροίας» 1980.

2) Γεωργίου Χιονίδη: «Σύντομη Ιστορία του Χριστιανισμού στη περιοχή Βεροίας» 1981».

3) Παύλου Πυρινού: «Η συμβολή της Μητροπόλεως Βεροίας στην Παιδεία κατά τον 19ον αιώνα» 1983.

4) Διάφορες εργασίες σε περιοδικά και εφημερίδες πνευματικών ανθρώπων.

Πρωτότυπη Χριστουγεννιάτικη γιορτή του Κέντρου Εργαζομένων Κοριτσιών Ναούσης για τα μέλη του Κ.Α.Π.Η.

Χριστουγεννιάτικη γιορτή ΚΕΚ Ναούσας για τα μέλη του ΚΑΠΗ

Την Χριστουγεννιάτικη «Καλή μας Πράξη» σκεφθήκαμε να την κάνουμε φέτος για τα μέλη του Κ.Α.Π.Η. (Κέντρο Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων) της πόλης μας. Από πολλές μέρες πιο μπροστά το τμήμα Οικογενειακών άρχισε να ετοιμάζει τα γλυκά (μελλομακάρονα, κουραμπιέδες, κουλουράκια, τρούφες, ρολό με μαρμελάδα) που θα προσφέραμε στους καλεσμένους μας.

Το Δ.Σ. των μαθητριών, σε συνεργασία με την Προισταμένη, ετοίμασε το πρόγραμμα της γιορτής, που περιελάμβανε κατατοπιστικές ομιλίες για την αποστολή της Σχολής, απαγγελίες, σκετς και επίκαιρα χωροδιακά τραγούδια. Έτσι πανέτοιμες, υποδέχθηκαμε την Τετάρτη το πρωί στην κατάλληλο διακο-

σμημένη αίθουσα γιορτών του Κ.Ε.Κ. τους 100 προσκεκλημένους μας, άνδρες και γυναίκες. Η ατμόσφαιρα που επικρατούσε κατά την διάρκεια της γιορτής ήταν ζεστή και συγκινητική, πολλοί από τους προσκεκλημένους μας δάκρυσαν από συγκίνηση και δεν μπορούσαν να εκφράσουν την χαρά και τις ευχαριστίες τους, για το ότι σκεφθήκαμε να τους καλέσουμε στην Σχολή μας.

Αφού τέλειωσε η γιορτή, ανέθηκαν και επισκέφθηκαν όλα τα τμήματα, όπου η κάθε δασκάλα τους εξήγησε τον τρόπο που εργάζονται και τι μαθαίνουν οι μαθήτριες.

Στους καλεσμένους που έφκειγαν, μια μαθήτρια ντιμένη Αη - Βασιλίας έδινε από ένα δωράκι και γλυκά, όμορφα πακεταρισμένα.

Κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο
"Ένα βιβλίο κατατοπιστικό επιστημονικό με χρωματιστές εικόνες
Τι είναι τα κοκκοειδή (ψώρες) και πώς καταπολεμούνται
Δέν πρέπει να λείπει από κανένα αγροτικό σπίτι

ΣΤΕΛΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ

Μπορείτε να το προμηθευθείτε από τα γραφεία
του Άγροτικού Συλλόγου Ναούσης
ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΕΩΣ 400 ΔΡΑΧΜΕΣ

Μόλις κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο μοναδικό στο είδος του
«ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ»

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

- Τι περιέχει κάθε «φάρμακο» και πως ταξινομούνται
- Πίνακες κατατοπιστικοί χρήσιμοι και διαφωτιστικοί
- Ένα βιβλίο απαραίτητο για κάθε αγροτική βιβλιοθήκη

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ 600 Δραχμές

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΓΙΑΝΙΤΣΑΡΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΛΕΣ»

1. ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ
2. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΥΛΗΣ - Ο ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ
ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ

Του Τάκη Μπαΐτον

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ
ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

